

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN ON KÖK DEĞERE GÖRE İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
DUYGU YARBEL

Danışman
Prof. Dr. MAHMUT ABDULLAH ARSLAN

Haziran 2022, ERZİNCAN

T.C.

**ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN ON KÖK DEĞERE GÖRE İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
DUYGU YARBEL**

**Danışman
Prof. Dr. MAHMUT ABDULLAH ARSLAN**

Haziran 2022, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Duygu YARBEL

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Program Adı : Türkçe Eğitimi
Tez Başlığı : 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin
On Kök Değere Göre İncelenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 124 sayfalık kısmına ilişkin 13/06/2022 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: **%30**'dür.

Filtrelemeye **alıntılar ve kaynakça dâhil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 24/06/2022

Danışman: Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

Öğrenci: Duygu YARBEL

KILAVUZA UYGUNLUK

“5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin On Kök Değere Göre İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Duygu YARBEL

Danışman

Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

Türkçe ve Sosyal Bilimler ABD Başkanı

Prof. Dr. Arzu Sema Ertane BAYDAR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN danışmanlığında **Duygu YARBEL** tarafından hazırlanan “**5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin On Kök Değere Göre İncelenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Eğitim Bilimleri ABD’nda Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

24/06/2022

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

Üye : Doç. Dr. Necdet TOZLU

Üye : Doç. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun 24/06/ 2022 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

24 / 06 / 2022

Doç. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Değerler eğitimi özellikle teknolojik gelişmelerin insanlar arasındaki etkileşimi arttırdığı bu dönemde oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Dünya üzerinde değerler eğitim konusunda ciddi çalışmalar yapılmış, son yıllarda bu konu üzerinde ülkemizde de çalışmalara yapılmaya başlanmıştır. En son 2017 yılında MEB tarafından on kök değer belirlenmiş ve bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması için çalışmalar başlamıştır. Ülkemizde bütün öğrencilerin hep birlikte sahip olabileceği tek kaynak ders kitaplarıdır. Bu durum der kitaplarını değerlerin aktarılması için önemli bir konuma getirmiştir. Bu durumdan hareketle Türkçe ders kitaplarında on kök değer ne kadar var olduğu sorusuna ışık tutmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine ve tanımlara değinilmiştir. İkinci bölümünde kuramsal çerçeveye, değerlerin sınıflandırılmasına, Türkçe dersinde değerler eğitime ve Türkçe ders kitaplarında değerler eğitime yer verilerek alan yazın anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın yöntem kısmında araştırmanın modeli, incelenen dokümanlar, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bulgular ve yorum kısmında elde edilen veriler yorumlanmıştır. Tezin sonuç bölümünde ise araştırma soruları ışığında elde edilen veriler ve öneriler yer almıştır.

Tez çalışmam ve bundan önceki yüksek lisans eğitim sürecimde benden desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN' a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Son olarak adım attığım her alanda olduğu gibi yüksek lisans sürecimde de benden desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve kardeşime sonsuz sevgilerimle teşekkür ederim.

Duygu YARBEL, Erzincan, 2022

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN ON KÖK DEĞERE GÖRE İNCELENMESİ

Duygu YARBEL

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2022

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

ÖZET

Bu araştırmada, 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki on kök değeri tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan ve 2018 yılından itibaren beş yıl süre ile okullarda okutulmaya devam edilen 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları çalışma materyali olarak seçilmiştir.

Ders kitaplarındaki toplam 196 metin MEB tarafından belirlenmiş olan on kök değere nasıl ve ne şekilde yer verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre on kök değeri 5. sınıf Türkçe ders kitabında 45 metinde toplamda 56, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 45 metinde toplamda 55, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 48 metinde toplamda 65 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 58 metinde toplamda 69 defa yer almıştır. Metin türlerine göre elde edilen sonuçlara göre ise; Türkçe ders kitaplarında en fazla hikâye (48) ve şiir (49) türlerinde metinler bulunmaktadır. Bu metinlerde en çok sevgi (57) ve vatanseverlik (43) değerleri yer almıştır. Farklı metin türlerine de ders kitaplarında yer verilmiş ve on kök değeri bu metin türlerinde de rastlanmıştır. Bilgilendirici metin türleri bütün kitaplarda on kök değerinin en az (8) yer verildiği metin türü olmuştur. Genel olarak Türkçe ders kitaplarında sevgi (57), vatanseverlik (43) ve saygı (31) değerlerine sıkça yer verilirken, dürüstlük (13) ve adalet (7) değerlerinin çok az yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer, on kök değeri, ders kitabı, Türkçe ders kitapları

EXAMINATION OF TEXTS IN 5th, 6th, 7th AND 8th GRADE TURKISH TEXTBOOKS ACCORDING TO TEN ROOT VALUES

Duygu YARBEL

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, June, 2022

Supervisor: Prof. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

ABSTRACT

In this research, it is aimed to determine the ten root values in the texts in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks. In the research, 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks, which were approved by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline and continued to be taught in schools for five years since 2018, were chosen as study material. It has been tried to determine how and how the ten root values determined by the Ministry of National Education are included in a total of 196 texts in the textbooks. In the research, the data were obtained by the document analysis method, one of the qualitative research methods.

According to the results obtained in the study, the ten root values are 56 in 45 texts in the 5th grade Turkish textbook, 55 in 45 texts in the 6th grade Turkish textbook, 65 in 48 texts in the 7th grade Turkish textbook and 58 texts in the 8th grade Turkish textbook. It has appeared 69 times. According to the results obtained according to the text types; There are mostly stories (48) and poetry (49) types of texts in Turkish textbooks. In these texts, the values of love (57) and patriotism (43) were mostly found. Different text types are also included in the textbooks and ten root values are also found in these text types. Informative text types were the text types in which at least (8) of ten root values were included in all books. In general, while the values of love (57), patriotism (43) and respect (31) are frequently included in Turkish textbooks, it has been concluded that the values of honesty (13) and justice (7) are rarely included.

Keywords: Value, Ten Root Values, Textbook, Turkish textbooks.

İÇİNDEKİLER

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN ON KÖK DEĞERE GÖRE İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii

GİRİŞ

a. Problem Durumu	1
b. Problem Cümlesi	4
c. Araştırmanın Amacı.....	5
ç. Araştırmanın Önemi	5
d. Varsayımlar	6
e. Sınırlılıklar	6
f. Tanımlar	6

BİRİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN

1.1. Kuramsal Çerçeve.....	10
1.1.2. Değerlerin Sınıflandırılması	12
1.1.3. Türkçe Dersinde Değerler Eğitimi	17
1.1.4. Türkçe Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi	20

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni	25
2.2. İncelenen Dokümanlar.....	25
2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

3.1. Ders Kitaplarındaki Temalar	26
3.1.1. Erdemler	26
3.1.2. Millî Mücadele ve Atatürk	26
3.1.3. Millî Kültürümüz.....	27
3.1.4. Birey ve Toplum.....	27
3.1.5. Bilim ve Teknoloji.....	27
3.1.6. Doğa ve Evren	27
3.1.7. Vatandaşlık	28
3.1.8. Sanat	28
3.1.9. Duygular	28
3.1.10. Sağlık ve Spor.....	29
3.1.11. Zaman ve Mekân	29
3.1.12. Kişisel Gelişim	29
3.2. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi	30
3.2.1. Birey ve Toplum.....	30
3.2.2. Millî Mücadele ve Atatürk	33
3.2.3. Doğa ve Evren	35
3.2.4. Millî Kültürümüz.....	37
3.2.5. Vatandaşlık	39
3.2.6. Sağlık ve Spor.....	41
3.2.7. Erdemler	43
3.2.8. Bilim ve Teknoloji.....	46
3.2.9. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (Anıttepe Yayıncılık).....	48

3.3. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi	50
3.3.1. Erdemler	50
3.3.2. Birey ve Toplum	53
3.3.3. Millî Mücadele ve Atatürk	57
3.3.4. Millî Kültürümüz	59
3.3.5. Doğa ve Evren	63
3.3.6. Sanat	64
3.3.7. Bilim ve Teknoloji	67
3.3.8. Sağlık ve Spor	69
3.3.9. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre incelenmesi (Ata Yayıncılık)	71
3.4.7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi	73
3.4.1. Tema Erdemler	73
3.4.2. Millî Mücadele ve Atatürk	76
3.4.3. Duygular	79
3.4.4. Tema Millî Kültürümüz	81
3.4.5. Doğa ve Evren	83
3.4.6. Sanat	85
3.4.7. Tema Kişisel Gelişim	87
3.4.8. Tema Bilim ve Teknoloji	89
3.4.9. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (Özgün Yayınları)	92
3.5. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi	94
3.5.1. Erdemler	94
3.5.2. Millî Mücadele ve Atatürk	97
3.5.3. Bilim ve Teknoloji	100
3.5.4. Birey ve Toplum	102
3.5.5. Zaman ve Mekân	105
3.5.7. Tema Doğa ve Evren	110
3.5.9. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (MEB Yayınları)	116

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

KAYNAKÇA.....	126
ETİK KURUL ONAYI	129
ÖZGEÇMİŞ.....	130

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 : Schwartz'ın Değer Sınıflaması Tablosu: Ulusoy, Dilmaç, (2018: 29)	13
Tablo 1.2 : Spranger' in Değerler Sınıflaması: Aydın, Güler, (2020:9).....	15
Tablo 1.3 : Rokeach' ın Değerler Sınıflaması (Aydın, Güler, 2020: 11).	16
Tablo 1.4 : Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar	20
Tablo 3.1 : 5. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler	32
Tablo 3.2 : 5. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler.....	34
Tablo 3.3 : 5. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler.....	37
Tablo 3.4 : 5. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler	40
Tablo 3.5 : 5. Sınıf Vatandaşlık Temasındaki Kök Değerler	41
Tablo 3.6 : 5. Sınıf Spor ve Sağlık Temasındaki Kök Değerler	43
Tablo 3.7 : 5. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler.....	46
Tablo 3.8 : 5. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler	47
Tablo 3.9 : 6. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler.....	53
Tablo 3.10 : 6. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler	56
Tablo 3.11 : 6. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler.....	61
Tablo 3.12 : 6. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler	62
Tablo 3.13 : 6. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler.....	64
Tablo 3.14 : 6. Sınıf Sanat Temasındaki Kök Değerler.....	67
Tablo 3.15 : 6. Sınıf Bilim ve Temasındaki Kök Değerler.....	70
Tablo 3.16 : 6. Sınıf Sağlık ve Spor Temasındaki Kök Değerler	70
Tablo 3.17 : 7. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler.....	75
Tablo 3.18 : 7. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler.....	81
Tablo 3.19 : 7. Sınıf Duygular Temasındaki Kök Değerler	81
Tablo 3.20 : 7. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler	83
Tablo 3.21 : 7. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler.....	84
Tablo 3.22 : 7. Sınıf Sanat Temasındaki Kök Değerler.....	86
Tablo 3.23 : 7. Sınıf Kişisel Gelişim Temasındaki Kök Değerler.....	89
Tablo 3.24 : 7. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler	91
Tablo 3.25 : 8. Sınıf Erdemler Temasındaki Metinlerde Kök Değerlerin Dağılımı.....	102
Tablo 3.26 : 8. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler.....	100

Tablo 3.27: 8. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler	1027
Tablo 3.28: 8. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler	105
Tablo 3.29: 8. Sınıf Zaman ve Mekan Temasındaki Kök Değerler.....	107
Tablo 3.30: 8. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler	110
Tablo 3.31: 8. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler.....	112
Tablo 3.32: 8. Sınıf Vatandaşlık Temasındaki Kök Değerler	115

GİRİŞ

a. Problem Durumu

İnsanlar dünyaya gelişlerinden itibaren bir toplumun parçası olarak birbirleriyle sürekli iletişim ve etkileşim halinde yaşamıştır. İnsanların varlığını sürdürebilmesi için toplum içinde belli kurallara uyması gereklidir. Bu kuralların devamlılığı ve gelecek nesillere aktarımı değerler vasıtasıyla mümkün olabilmektedir.

Değer kavramı Türkçede karşılık olmayı dile getiren değmek kökünden türetilmiştir, bu anlamda bir şeye biçilen karşılıktır, bundan ötürü de karşıladığı ihtiyaca göre değişen bir nitelik anlamını içerir (Hançerlioğlu, 2005: 275). Kişiler, dâhil oldukları grup, toplum ve kültür değerlerini genellikle benimseyerek, bunları kendi muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar (Dilmaç, Ertekin, Yazıcı, 2009: 29). Toplumlar, birçok yönden birbirlerinden farklılıklar göstermişler, ideal insan oluşturma yönündeki değerleri daima önemsemiş ve her dönem yaşatmaya çalışmışlardır (Topal, 2019: 246).

Günümüzde özellikle teknolojik gelişmeler ile birlikte insanların birbiriyle iletişimi daha kolay hale gelmiştir. Bu durum olumlu sonuçların yanında bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan biri değerlerin yozlaşmasıdır. Dünya genelinde ortaya çıkan bu sorunun çözümü için ülkeler değerler eğitimine önem vermeye başlamıştır.

Değerler eğitimi, uluslararası alan yazında ahlak, karakter, vatandaşlık ve yurttaşlık eğitimi gibi diğer formlarının yanı sıra cinsel eğitim, uyuşturucu, alkol kullanımına ilişkin sosyal sorunları ele almak için dünya çapında son dönemlerde yeniden ilgi odağı olmuş bir eğitim programı olarak tanımlamaktadır (Lovat ve Clement, 2008: 273). Burada görüldüğü gibi uluslararası alan yazında “değerler eğitimi”, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi, ahlaki eğitim ve toplumsal eğitim gibi farklı boyutları kapsamaktadır (Kaya, 2021: 16).

Değerler eğitimi; sağlıklı kararlar verebilen, sağlıklı davranışlar sergileyen ve pozitif duygular hisseden insanların topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan bir eğitimidir. Bu eğitimin amacı, insanın doğuştan gelen niteliklerini açığa çıkarmak ve kişiliğini geliştirmektir. Bunun yanında bireyin iyiye, doğru olana ulaşmasına yardım

etmek, kötü ahlâktan insanları ve toplumu korumak değerler eğitiminin amaçları arasındadır (Kızıler, Canikli, 2016: 21).

Değerler eğitiminin iki hedefi vardır. İlk hedefi; bütün bireylerin daha karakterli bir yaşam sürmesi ve hayatlarından memnun kalmalarını sağlamak, ikinci hedefi ise toplumun iyiliğine katkı sunmaktır. Bu da canlılara merhamet ve iyilikle yaklaşmayı temel almaktadır. Değerler eğitimi sayesinde gençler değerler edinebilir, tatmin olacakları bir yaşam kurabilirler (Özen, 2016: 51)

Eğitim alanında henüz 21. yüzyılda önem kazanan değerler ve normlar, evrensel bir ortak akıl oluşturma çabasının getirisidir. Değerlerin eğitim alanında kendisini göstermesi, UNESCO'nun desteklediği Yaşayan Değerler Eğitimi Programı adı altında BM'nin 1995'teki 50. yıl dönümü kutlamaları için hazırlanan uluslararası bir projeye dayanır. "Yaşayan Değerler Eğitimi adı verilen projede, evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında etkinlik temelli yaklaşımlar yaygın olarak kullanılmıştır. 'Daha iyi bir dünya için değerlerimizi paylaşalım.' yaklaşımından yola çıkan proje; iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçak gönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik olmak üzere 12 evrensel değere odaklanmıştır" (Cihan, 2014: 433).

Değer kişiden kişiye değişebilmekle beraber her toplumun temel değerleri vardır. Kendisini topluma ait hisseden birey toplumun değerlerini benimser. Bu benimseme için öncelikle değerlerin bireye aktarılmış olması şarttır şüphesiz. Kişi doğduğu andan itibaren ailede değerleri görür. Annesinin kendisine olan davranışlarında, aile içi iletişim unsurlarında, kültür öğeleri olan ninni, halk hikâyesi ve masallarda bu değerlerle karşılaşır. Büyüdüğü zaman dış dünyada yaşadığı yerdeki insanlarla etkileşime girdikçe değerleri edinir. Okul çağında değer eğitimi daha yoğundur. Öğretmenlerinin davranışlarından değerleri kazandığı gibi okuldaki programlar da öğrencilere toplumun değerlerini aktarma hedefine yönelik uygulandığı için temel değerleri buradan da alır (Ecerkale, 2019: 15).

Eğitim-öğretim alanında yaşanan hızlı gelişmeler, istendik bir toplum inşa edebilmek için öğretim strateji ve programlarında önemli değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Öğretim anlayış ve programlarında 2005'te gerçekleşen değişiklikler bu zorunluluğun somut bir göstergesidir. Millî ve manevi değerleri içselleştirmiş, güçlü

bireylerden oluşan güçlü toplum oluşturma kaygısıyla 2005 öğretim programlarında “değer eğitimi” üzerine önceki programlara nazaran önemle durulduğu bilinmektedir (MEB, 2006).

Toplumun en önemli dinamiklerinden olan millî ve manevî değerlerin korunarak yeni nesillere aktarılması büyük oranda eğitim-öğretim faaliyetleri ile mümkün olabilmektedir. Nitekim değerlerin eğitimi, insan ve toplumu konu alan her bilim dalının değindiği bir unsurdur (Akt. Karadaş, Cemal, 2022: 2).

Ülkemizde değerler eğitimi konusu 2010-2011 eğitim- öğretim yılına kadar sistemli bir şekilde ele alınmamıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2010-2011 eğitim öğretim yılında valiliklere ve tüm ilk ve orta dereceli okullara; değerler eğitimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili bir yönerge yollamasıyla başlamıştır. Bu yönergede değerler eğitiminin amacı ve kapsamı şu şekilde ifade edilmektedir: “Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlâkî, insanî, sosyal, manevî değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır”(Akt. Durhat, Ökten, 2020: 3)

Başta Türkçe Dersi Öğretim Programı olmak üzere sosyal alanlarla ilgili olan diğer derslerin öğretim programlarında da değer eğitimi ve öğretimine daha geniş yer verilmesi, değerlerin yozlaşmaya yüz tuttuğu günümüz sosyal yaşamında geçkeşebilecek olumsuzlukları önleyebilmek adına bir zorunluluktur. Nitekim Türkçe dersinin en önemli öğretim materyalleri arasında; toplumda her yaş ve gruba hitap eden, onları besleyen biyografî, öykü, masal, roman, destan, efsane vb. türlerdeki metinler yer almaktadır. Bilindiği üzere bu metin türlerine değer eğitimi etkinliklerinde de sıklıkla başvurulmaktadır (Özbay, Tayşi: 2010).

2018 yılında yapılan değişiklikle bütün öğretim programlarında “Değerlerimiz” adıyla bir başlık yer almıştır. MEB Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019: 4) değerler ve değerler eğitime ilişkin şu bilgiler aktarılmıştır:

“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında karşılaştığımız

sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan gücün kaynağıdır. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyleri yetiştirmek aslî görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki amacını, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı, eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı olarak görülmemiş; tam aksine öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Değerlerimiz, öğretme-öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.”

Türkçe dersi değerlerin öğretimi açısından oldukça önemlidir. Çünkü ders kitabında kullanılan metinlerin Türk milletinin değerlerine uygun seçilmesi değer aktarımını kolaylaştıracaktır. Ders kitaplarının da bütün okullar için kullanılan tek kaynak olması değerlerin öğretiminin herkes için uygulanabilir olmasını sağlayacaktır.

b. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kök değerlerin 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders kitaplarındaki metinlerde dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ana probleminden hareketler aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

- A.** 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda yer alan metinlere göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?
- B.** 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?
- C.** 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda yer alan metinlere göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?
- Ç.** 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?
- D.** 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda yer alan metinlere göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?
- E.** 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre on kök değerlerin dağılımı nasıldır?

- F. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda yer alan metinlere göre on kök değerin dağılımı nasıldır?
- G. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre on kök değerin dağılımı nasıldır?

c. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2018 yılından itibaren beş yıl süreyle okullarda okutulacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık) 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB Yayınları) yer alan metinleri Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki on kök değer bakımından incelemektir. Çalışmada Anıttepe Yayıncılık 5. sınıf Türkçe ders kitabı, Ata Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı, Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe ders kitabı ve MEB Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabı çalışma materyali olarak seçilmiştir. Ders kitapları okullarda kullanılan en önemli materyaldir. Çünkü bütün öğrencilerin ulaşabildiği yegâne kaynaktır. Değerler eğitiminin sağlanabilmesi için özellikle Türkçe ders kitaplarındaki metinler oldukça önemlidir. Bu metinler sayesinde değer aktarımı sağlanabilmektedir.

Literatür incelemesi yapıldığında Türkçe ders kitaplarındaki değerlerle ilgili çok az çalışma yapıldığı, bunların büyük çoğunluğunun evrensel değerlerle ilgili oldu görülmüştür. On kök değerle ilgili Gözde Durhat ve Celile Eren Ökten'in Kök Değerlerin Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasıyla İlişkisi, Hasan Hüseyin Mutlu ve Sinem Dinç'in 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan Temalardaki Metinlerin Kök Değerlerle İlişkisi makaleleri ön plana çıkmaktadır. Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitabındaki metinlerin on kök değere göre incelenmesiyle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışma daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

ç. Araştırmanın Önemi

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin on kök değere göre incelenmesiyle ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde değerler eğitiminin göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermesi açısından eğitimcilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

d. Varsayımlar

Bu çalışmada 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders kitabındaki metinler hazırlanırken değerler eğitimi kapsamında belirlenen on kök değerın göz önünde bulundurulduğu var sayılmıştır.

e. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2018 yılından itibaren beş yıl süreyle okullarda okutulacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık) 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB Yayınları) yer alan metinleri ile sınırlıdır.

f. Tanımlar

➤ Değer

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey
6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK Sözlük, 2020)

Değer kavramı; “genel olarak bir nesneye, varlığa ya da faaliyete ruhsal, ahlaksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden tanınan önem ya da üstünlük derecesi” olarak tanımlamaktadır(Öncül, 2000: 281). Değer, bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da estetik yönden taşıdığı düşünölen yüksek ya da yararlı niteliktir (Oğuzkan, 1993: 33).

Yukarıdaki tanımlardan hareketle değeri kişilerin ve toplumların geçmişten bu güne getirdikleri bu günden geleceğe taşıyacakları tutumlar olarak tanımlayabiliriz.

➤ **Değerler Eğitimi**

Bireydeki en iyi tarafı ortaya çıkarmayı ve onun kişiliğini bütünüyle geliştirerek insani mükemmelliğe erişmesini sağlamayı amaçlayan eğitimler bütünüdür(Akt. Şimşek, 2021: 11). Değer öğretimi, kişiye şahsi ve sosyal öğrenmeleri yoluyla elde ettiği kazanımları davranışa dönüştürme, insanın iç dünyasında bulunan iyi olma yeteneğini işleme, uygulama ve hayat boyunca sürdürme faaliyeti olarak ifade edilir (Karagöz, 2009: 45).

➤ **Adalet**

Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk (TDK Sözlük,2020). Adalet, bir şeyi yerli yerine koymak, her hakkı hak sahibine vermektir (Hökelekli,2011: 49). Adalet kavramı insanlara hak ettiği şekilde davranmak onlara hakkını teslim etmek olarak tanımlanabilir.

➤ **Dostluk**

1. Dost olma durumu. 2. Dostça davranış(TDK Sözlük, 2020)

Dostluk, Alberoni (2006) tarafından, birbirine gönüllü olarak yardım etmek isteyen, bunu yapmaktan haz duyan ve hoşnut olan ve tüm bunların karşılıklı olduğuna dair kesin bir inanca sahip kişiler arasında oluşan ilişki olarak tanımlanmıştır (Çoban,2020: 9). Dostluk kişilerin birbirine öncelikle sevgi bağıyla bağlanıp aynı şekilde düşünerek hareket etmelerini sağlayan değerdir.

➤ **Dürüstlük**

Dürüstlük, doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet, düşüncenin gerçekle uyuşması durumu, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması (TDK Sözlük, 2019). Kişinin inancında, niyetinde ve düşüncelerinde, işlerinde, söz, iş ve davranışlarında, hakikate, adalete, gerçeğe uygunluğudur (Hökelekli, 2011: 89). Dürüstlük tanımlardan hareketle olanı olduğu gibi yansıtmak, duruma ve şartlara göre tavır değiştirmemek olarak tanımlanabilir.

➤ **Özdenetim**

Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlük, 2020). Karatekin (2006) tarafından da öz denetim, kişinin eyleme geçerken dış etkenlerden bağımsız kalabilmesinin yanında his, dürtü ve istekleri kontrol edebilmesi şeklinde açıklanmıştır. Özdenetim kişinin olaylara ve şartlara göre kendi davranışlarını kontrol edebilme durumu olarak tanımlanabilir.

➤ **Sabır**

1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç

2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme(TDK Sözlük, 2020).

Doğan (2016), duygusal, bilişsel, davranışsal boyutlara sahip psikolojik bir süreç olduğunu söylemektedir ve sabır değerine sahip insanların da her türlü zorluk karşısında dayanabilme ve mücadele etme azmine sahip olduklarını belirtmektedir (Akt. Çoban, 2020: 10). Sabır yukarıdaki tanımlardan hareketle kişinin zor koşullar altında gösterdiği dayanma gücü olarak tanımlanabilir.

➤ **Saygı**

1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram

2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu (TDK Sözlük, 2020).

Saygı değeri sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi ve toplumun kültürel unsurlarının geleceğe ulaşması adına çok kıymetlidir ayrıca kişinin toplumda yaşayan diğer bireyleri anlamasına yardımcı olmaktadır (Özdemir, 2017: 7). Saygı toplum içinde huzurlu bir şekilde yaşayabilmek için diğer insanlara, kutsallara karşı dikkatli olma durumudur.

➤ **Sevgi**

Sevgi kavramı Türkçe Sözlükte, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu şeklinde tanımlanmıştır (TDK Sözlük, 2019). İnsanları birbirine yakınlaştıran ve kaynaştıran, içsel olarak bağlayan doğal ruhsal bir eğilimdir. Sevgi, kişinin bütünlüğünü, bireyselliğini yitirmeden diğer insanlar ve varlıklarla birleşmesidir(Hökelekli, 2011: 83). Sevgi, bir kişiye ya da bir şeye karşı duyulan ilgi, bağlılık, samimilik duygusudur.

➤ **Sorumluluk**

Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet (TDK Sözlük, 2020). Lickona (1991) sorumluluğu bireyin kendisine ve başkalarına özen göstermesi, görevlerini yerine getirmesi, problemleri çözmek adına uğraş vermesi olarak açıklamaktadır (Akt. Çoban,2020: 10). Sorumluluk insanın yaptığı veya yapmadığı bütün davranışların sonuçlarını üstlenmesidir.

➤ **Vatanseverlik**

Vatanseverlik kavramı; yurtseverlik, yurtsever, vatansever olma durumu şeklinde tanımlanmıştır (TDK Sözlük, 2019). Nathanson (1993), vatanseverliğin insanları birleştiren güç olduğunu vurgulamaktadır. Vatanseverlik insanın üzerinde yaşadığı yurt olarak gördüğü yeri çok sevmesi durumu olarak tanımlanabilir.

➤ **Yardımseverlik**

Yardımseverlik kavramı, bir kimsenin, başkalarının ihtiyacını karşılaması; hayırsever olma durumu, iyilikseverlik, hayırseverlik olma durumu (TDK,2019). Yardımseverlik, hayırsever olma durumu, iyilikseverlik, yardıma muhtaç insanlara yardım etmekten hoşlanma durumudur (<https://ihtil.kokulu.m eb.k12.tr/ icerikle r/yard imseverlik>). Yardımseverlik, fiziksel, maddi, vericilik, cömertlik gibi ahlaki bakımdan ihtiyacı olan kişilere yapılan yardıma denir(<https://www.gokbilgi.com/yardimseverlik-nedir/>) . Yardımseverlik değeri yardım ederken mutlu olmak olarak tanımlanabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN

Araştırmanın kuramsal çerçevesiyle ilgili alanyazın incelenmiştir.

1.1. Kuramsal Çerçeve

İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türemiştir (Akt. Güven, 2014: 15). Değer kavramı TDK (2020) bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü olarak tanımlanmış. Halstead ve Taylor’a (2000) göre değer, davranışlara rehberlik eden ilkeler, inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır (Akt. Güven, 2014: 15). Schwat (1992) göre değer, insanların karşılaştıkları olayları ve etrafındaki diğer kişileri değerlendirmek, bunlar karşısında yapacaklarına karar vererek bunu meşru bir duruma getirmek için kullandıkları ölçülerdir (Akt. Güven, 2014: 15).

Rokeach (1973)’e göre değer, belli bir davranış tarzı ya da var oluşun temel amacını temel amacını ilgilendiren uzun süreli kişisel bir inanıştır. Aydın, Güler (2020) değeri, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük olarak tanımlamış. Ulusoy, Dilmaç (2018) bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı nitelik. Hökelekli (2011) değerler; davranışlarımıza yol gösteren, rehberlik eden inançlar ve kurallardır. Eylem ve davranışlarımızın yerindeliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakiliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlardır. Çoban (2020) değerler, hem bireyde hem toplumda bir karşılığı bulunan, geçmiş zamandan bu yana süregeldiği gibi

geleceğe de taşınması amaçlanan, insanın yaşamı boyunca davranışlarını şekillendirmesini sağlayan tutumlardır diye tanımlamıştır.

Yaman’a göre (2012: 18) “Değer insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve sahip olduğu donanımlardır”. Güngör’e göre (1996) ise “Değer hükmü, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır” (Akt. Kaya, 2021: 9). “Değer; insanın hayata dair karar vermesinde, gelişen olaylar karşısında yorum yapmasında, çevresinde kendini etkileyen durumlar hakkında hüküm” (Bulut, 2011: 21).

Turner (1999), değeri bir konuda karar verirken kullandığımız ilkeler veya niteliğin standartları şeklinde açıklamaktadır (Akt. Güven, 2014:16). Erdem (2003)’ e göre değerler, bireyin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak, istekleri, arzu edilen veya edilmeyen durumları gösterir (Akt. Güven, 2014: 17). Güngör (1993), değerleri bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç ya da inançlar olarak tanımlamaktadır (Akt. Güven, 2014: 17).

Değerlerle ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında değerlerin insanların hayatının her alanında önemli olduğu görülmektedir bu tanımlar ışığında değer, kişilerin ve toplumların geçmişten bu güne getirdikleri bu günden geleceğe taşıyacakları tutumlar olduğu sonucuna varılabilir.

Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji başta olmak üzere, matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmakta ve dünya genelinde ülkelerin eğitim sistemlerinde değerlerin öğretimi konu-suna yer verilmektedir. Değer kelimesini günlük dilde, birşey için biçilen kıymet şeklinde kullanıyoruz. Bu nedenle sözlüklerde değer, bir şeyin öne-mini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet olarak tanımlanmaktadır (Demir, Acar, 1992: 82). Değerler dolaylı ya da dolaysız olarak insanların tutum ve davranışlarını etkiler (Arseven, Yolcu, Kılıç 2018).

1.1.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerlerin tanımlanması noktasındaki çok görüşlülük değerlerin sınıflandırılması noktasında da etkisini göstermiştir. Farklı kişiler tarafından farklı değer sınıflamaları yapılmıştır. Dolayısıyla herkes tarafından kabul edilen bir değer sınıflamasından bahsedilememektedir (Aslan, 2011).

Değerler genel veya özel, sürekli veya geçici oluşlarına, zorlayıcılık derecelerine ve işlevlerine göre sınıflandırılmaktadır. Ayrıca sosyolojik anlamda toplumsal ve bireysel değer ayrımı yapıldığı gibi, ahlâkî açıdan etik olan ve olmayan değerlerden bahsedilmektedir (Akt. Pilav, Erdoğan, 2016: 353).

Değerler eğitimi konusu birçok araştırmacının üzerinde çalıştığı bir konudur. Ülkemizde ve dünyada bazı araştırmacılar değerlerle ilgili sınıflandırmalar yapmıştır:

Tablo 1.1: Schwartz’ın Değer Sınıflaması Tablosu: Ulusoy, Dilmaç, (2018: 29)

Değer Grupları	Değerler
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı (Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi.	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık (Hedonism): Bireysel zevke ve hazzla yönelim.	Zevk ve hayattan tat almak
Uyarılma (Stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim (Self- direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak
Evrenselcilik (Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum
İyilikseverlik (Benevolence) : Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirmek.	Yardım sever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olmak
Geleneksellik (Tradition): Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık.	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat, mahremiyet
Uyuma (Confirm) : Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkar olmak, anne- babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik (Security) : Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği.	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürdürülmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

Refshauge' ye Göre Temel Değerler

Dürüstlük: Tutarlı bir şekilde dürüst ve güvenilir olma.

Mükemmellik: Okul yaşamında, bireysel ve toplumsal hayatın her alanında en yüksek kişisel başarı için mücadele etme.

Saygı: Kendi ve başkaları için saygılı olma ve diğerlerinin farklı ve karşıt görüşlere sahip olma hakkını kabul etme.

Sorumluluk: Kendine, diğerlerine ve çevreye karşı bireysel ve toplumsal davranışlardan dolayı sorumlu olma.

Katılım: Toplumun ve milletin sosyal ve ekonomik refahından minnettarlık duyarak ve bunun için katkı sağlayarak aktif ve üretken birey ve grup üyesi olma.

İşbirliği: Uyuşmazlıklar barışçıl bir çözüm içerisinde olarak ve başkalarına destek sağlayarak, ortak amaçlara ulaşmada işbirliği içerisinde çalışma.

Önemseme: Empati göstererek ve merhametli davranarak kendinin ve diğerlerinin refahını düşünme.

Tarafsızlık: Sosyal adalet ilkelerine sadık olma ve önyargıya samimiyetsizliğe ve adaletsizliğe karşı çıkma.

Demokrasi: Bir Avustralya vatandaşı olma sorumluluklarını ve haklarını, özgürlüklerini kabul etme ve yükseltme **Ulusoy, Dilmaç, (2018: 32).**

Prencipe& Helwing (2002: 845) değerleri altı gruba ayırmıştır.

Değerlerin refah veya adalet, haklar gibi meseleler için direkt olarak ilgili ahlaki değerler,

Değerlerinin refahı veya hakları ve bireysel kişilik ya da karakter özellikleriyle ilgili değerlerden oluşan ahlaki karakter değerleri,

Karakter özellikleriyle ilgili ahlaki olmayan karakter değerleri,

Siyasi ahlaki değerler,

Vatan sevgisi veya yurt severlik gibi diğer siyasi değerleri içeren geleneksel siyasi değerler,

Dini değerler

Tablo 1.2: Spranger’ in Değerler Sınıflaması: Aydın, Güler, (2020:9)

Bilimsel Değer	Gerçeğe, Bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için bir zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevmek, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan, sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattır bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Nelson’un Sınıflaması

Bireysel Değerler: Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir.

Grup Değerleri: Grup değerleri belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir.

Sosyal Değerler: Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar. Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Aydın, Güler, 2020: 10).

Takiyettin Mengüşoğlu’nun Değerler Sınıflaması

Yüksek Değerler: Sevgi, bilgi, doğruluk, masumluk, aflik, dürüstlük, hak, adalet, güven, şeref, iyi vb. değerlerdir.

Araç Değerler: Yarar, çıkar, kuşku, çekememezlik, kıskançlık ve her türlü maddesel değerler (para, mülkiyet vb.) bu gruba girer.

Davranış Değerleri: Görgü kuralları ve ulusların geleneklerinde bulunan değerler de bu gruba girer (Aydın, Güler, 2020: 10).

Rokeach’ ın Değerler Sınıflaması

Rokeach (1973) kişisel ve sosyal değeri “amaç değerleri”, ahlaki değer ve yeterlikleri ise “araç değerleri” şeklinde ayırmıştır (Aydın, Güler, 2020: 11).

Tablo 1.3: Rokeach’ ın Değerler Sınıflaması (Aydın, Güler, 2020: 11).

Amaç Değerler	Amaç Değerler	Araç Değerler	Araç Değerler
Rahat bir hayat	İç huzuru	Hırslı/ istekli	Hayal gücü kuvvetli
Aile güvenliği	Sosyal tanınma	Affedici	Kibar
Heyecanlı bir hayat	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık
Barış içinde bir dünya	Zevk	Neşeli	Mantıklı
Güzellikler dünyası	Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu/ sevecen
Eşitlik	Özsaygı	Cesaretli	İtaatkar
Özgürlük	Gerçek dostluk	Yardımseverlik	Sorumlu
Mutluluk	Bilgelik/ hikmet	Dürüst	Öz kontrol

Rokeach çalışmasında değerleri amaç ve araç değerler olmak üzere her iki grupta da 18 değer olarak belirlemiştir. Amaç değerler, yaşamın temel değerlerini; araç değerler ise amaç değerlere ulaşmada kullanılacak davranış türlerini ifade etmektedir (Aydın, Güler, 2020: 11)

Hilmi Ziya Ülken’ in Değerler Sınıflaması

İçkin Değerler: Kavramlar, duygular veya eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, inanmadan daha çok bilmenin hakim olduğu değerlerdir. İçkin değerlerin bir kısmı, değer vermenin öznesi durumundaki bilincin eşya ile ilişkisinden doğan değerlerdir(teknik değerler). Bir kısmı, duyguya ve duyuşa bağlı kavradığımız şeylerle ilgili olarak ortaya kan sanat değerleridir ve bir kısmı temelini doğrudan doğruya şuurun verilerinde bulan düşünce (bilgi) değerleridir.

Aşkın Değerler: Kişiler arası ilişkilerden meydana gelirler. Bireyin sosyal çevresiyle etkileşiminden doğan değerler, kişiler arası değerlerdir; bilgiden çok, inanma üzerine kuruludur. Bu değerler ahlak ve dindir.

Normatif Değerler: Kişiler arası ilişkilerden doğan sözler ve eylemlerin birbirleriyle değişiminden doğan değerlerdir. Burada eylem, eylem ile karşılaştırılınca ölçü hukuk olur; söz, sözle değiştirilince ölçü dil olur; eşya, eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu değerler de normatif değerlerdir (Aydın, Güler, 2020: 13).

Yukarıdaki değer sınıflamalarından hareketle değerler şu şekilde sınıflandırılabilir.

<i>Bireysel Değerler</i>	Yeniliklere açık olmak, bağlılık, başarı, bilgelik, cesaret, denge, din, dürüstlük, güvenilirlik, içsel uyum, inanç, istikrar, iyilik, iyimserlik, kararlılık.
<i>Toplumsal Değerler</i>	Dürüstlük, adalet, doğruluk, vatanseverlik, yardımseverlik, demokratiklik, iş birliği yapma duygusu, arkadaşlık, ahlaklı olma, büyüklere saygı
<i>Milli Değerler</i>	Toplumun geleceğine yön veren; din, dil, tarih, kültür, örf- adet, gelenek ve göreneklerdir.
<i>Evrensel Değerler</i>	Kişisel bütünlük, hakkaniyet, insan onuruna saygı, hizmet, toplumsal adalet, eşitlik, dünya barışı istemek, güzelliklerle dolu bir dünya

Değerler ile ilgili yapılan bu sınıflamalar değerlerin belirlenmesinde farklı etmenlerin etkili olduğu ve bu etmenlerin değer eğitiminde belirleyici olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

1.1.3. Türkçe Dersinde Değerler Eğitimi

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde öğrencilere kazandırılacak değerlere doğrudan değinilmediği, bu yönde bir değer listesinin hazırlanmadığı görülmektedir. Programda kişisel, sosyal ve evrensel değerlere değinilmiş ama “hoş görü” ve “saygı” değerleri dışında bu değerlerin neler olduğu hususuna bir açıklama getirilmemiştir. Programda değerlerle ilgili şu ifadelere yer verilmiştir: “Türkçe Dersi

Öğretim Programı'nın amacı, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmek”(MEB, 2005) şeklinde belirtilmiştir. Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın “Genel Amaçlar” bölümünde de Türkçe değer eğitimiyle ilgili hedefler şu şekilde yer almaktadır: Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri, Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları, hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri, Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2005: 4).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

Okulda yapılan değer öğretimi, bireyin kendisinin öğrendiği ya da çevresinden edindiği değerleri hayata geçirme ve devamlılığını sağlamada yardımcı olmaktadır. Türkçe dersi de metinlerle değer iletimini sağlamada önemli bir derstir (Kaygana, Yapıcı, Aytan, 2013).

2018 senesinde hazırlanmış olan yeni Türkçe Öğretim Programı'nda eğitim sisteminin temel hedefi; “Yetkinliklerle ve değerlerimiz ile bütünleşmiş olan davranış, bilgi ve becerilere sahip olan kişiler yetiştirmektir. Davranış, bilgi ve beceri öğretim programları ile kazandırılmaya çalışılırken yetkinlikler ve değerlerimiz bu davranış, bilgi ve becerilerin arasındaki bütünlüğü kuran ufuk ve bağlantı işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun manevi ve millî kaynaklarından damıtılarak geçmişten bugüne ulaşmış ve geleceğe aktaracağımız öz mirasımızı oluşturmaktadır. Yetkinlikler ise söz konusu mirasın yaşama ve insanlığa katılmasını ve katkıda bulunmasını sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Eğitim sistemimiz yetkinliklerle bütünleşmiş olan davranış, bilgi ve becerilere sahip kişilikte bireyler yetiştirmeyi hedefler" biçiminde belirtilmiştir (MEB, 2018).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerlerin açıkça yer aldığı ilk program ise 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'dır. Programın “değerlerimiz” başlığı altında, programın perspektifini oluşturan ilkeler olarak tanımlanan değerlerin temel insani özelliklerimizi oluşturduğu vurgulanmaktadır (Şimşek, 2019: 17).

Yukarıda bilgilere ek olarak, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca (2017) yapılan basın duyurusunda, öğretim programlarında öğrencilere aktarılması amaçlanan kök değerlerin “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olduğu paylaşılmış; yenilenen öğretim programlarına bu kök değerler eklenerek bunlarla ilişkili tutum ve davranışlar belirtilmiştir (Özbaşı, 2020:180).

Değerler eğitimi zaman içinde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda daha sistemli bir şekilde yer almaya başlanmıştır. Bu durum değerler eğitimi konusunun ne kadar önemsendiğini gözler önüne sermektedir. Değerlerin gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılabilmesi son değişikliklerle birlikte daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilecektir.

Tablo 1.4: Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Özdenetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
ısrar	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

Değerler eğitimi konusu yıllar içinde hazırlanan programlarda daha geniş bir şekilde yer almıştır. Bu durum değerler eğitiminin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

1.1.4. Türkçe Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi

Gerek ilkokul, gerekse ortaokulda öğrencilerin değerleri kavramalarında öğretmene en büyük yardımcı eğitim araç gereci ders kitabıdır. Türkçe derslerinde de Türkçe öğretim programlarında da yer alan hedef ve kazanımlara ulaşmada özellikle ders kitaplarında yer alan metinlerden yararlanır. Ders kitaplarında yer alan metinlerle

bu değerlerin öğrencilerce etkin bir şekilde kavranması sağlanabilir. Bu noktada Türkçe derslerinde yer alan metinler aracılığıyla öğrencilere bu değerlerin kavratılması ve bunları hayatlarında uygulamalarına imkn sağlanması öğrencilere daha etkili ve daha nitelikli bir şekilde değerler eğitiminin verilmesini sağlayacaktır (Güven, 2014: 89).

Ders kitapları eğitim ve ğretim sürecinde kullanılan ana kaynaklardır. Ders kitapları; öğrencinin yaşına ve bilgi düzeyine uygun, bilişsel ve duyuşsal becerilerle zenginleştirilmiş metinlerden oluşan, ğretim programlarının temel ilkelerine uygun bir biçimde oluşturulan, içinde barındırdığı bilgileri ğretmen vasıtasıyla öğrencilere ileten, yazılı eğitim-ğretim materyalleridir (een, ifti, 2007: 39). Ders kitapları eğitim-ğretim ortamını belirleyen önemli araçlardır. Bu yüzden ders kitaplarından yalnızca sıradan kğit tomarları olarak bahsedilmemelidir. Öğrencilerin zihinsel tasarımlarının oluşumu, okuma alışkanlığı kazanması vb. birçok yaşam faaliyeti ders kitaplarıyla biçimlenmektedir (Yapıcı, 2004: 122). Program ile ğrenci arasında bir köprü işlevi gören (Ataman, 2001) ders kitaplarının amacına ulaşabilmesi öğretmenlerin etkili bir şekilde onu kullanabilmesiyle olur. Ama ncelikli olarak bu ders kitaplarının öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel niteliklerine uygun şekilde yapılandırılması gerekir.

Türkçe dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için yararlanılan en önemli materyali ders kitapları oluşurmaktadır. Türkçe dersi yapısı gereği metinler yoluyla gerçekleştirilen bir ders olma özelliğini taşımaktadır. Dersin ğretim programında belirtilen amaçların, değerlerin kazandırılmasında bu metinlerden yararlanılmaktadır. Dolayısıyla dersin ğretim programındaki hedeflere ulaşılabilmesi ve öğrencilere kazandırılması planlanan değerlerin öğretiminin nitelikli bir şekilde yapılabilmesi için Türkçe ders kitaplarına metin seçimi konusunda oldukça titiz davranılmalı ve programda belirtilen amaçlara hizmet edecek şekilde türünün özelliklerini yansıtan, nitelikli metinlerin seçilmesi gerekmektedir. Okumaya konu olan, basılı ve yazılı, anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan her şey geniş anlamda bir metindir. Bir şiirden bir romana, bir cmlenden bir paragrafa değin basılı ve yazılı dil ürünlerinin tümünü metin terimiyle adlandırabiliriz (zdemir,2013: 36). Türkçe dersi bağlamında öğrencilerin kazanması istenen her türlü bilgi, beceri, tutum, davranış metinler üzerinden verilmektedir. Bu doğrultuda Türkçe Dersi ğretim Programı'nda belirtilen değerlerin öğrencilere aktarılmasında ders kitaplarında yer alan metinlerin önemi büyüktür. Programda belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi için programın içeriğini

yansıtabilecek nitelikli metinlerin tercih edilmesi gerekmektedir (Güven, Yıldırım, 2019: 815).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda okuma ve dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler belirtilmiştir. Pek çok özelliğin yanında metinlerin belli değerlere uygun olması aranır. “Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır”, “Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır” ,“ Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır” ve “Millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır”, “İnsan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır”, “Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır” (Akt. Tekşan, 2012: 4).

Öğretim programlarındaki konu ve kazanımlara uygun olarak hazırlanan, eğitimde birliği sağlamak adına en temel ve kolay ulaşılabilir kaynak olan ders kitaplarında değerler eğitimi süresince de yararlanılmaktadır. Ancak bu noktada, ders kitaplarının niteliği ve özellikle Türkçe dersi için kullanılan metinlerin içeriği büyük önem taşımaktadır (Özbaşı, 2020:181). Türkçe ders kitabında yer alan metinler aracılığıyla öğrencilere toplumun temel değerleri tanıtılır. Bu açıdan eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçası olan ders kitaplarının değerlerin sezdirilmesindeki / iletilmesindeki önemini göz ardı etmek mümkün değildir. Öğrenciler, ana dilinin her türlü imkânından ve söz varlığı zenginliğinden yararlanılarak oluşturulan edebî eserler yoluyla millî ve evrensel değerleri kazanmaktadır (Kaygana, Yapıcı, Aytan, 2013: 659).

Hedeflenen değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öncü model olan öğretmenler, ders kitaplarındaki metinlerden büyük ölçüde faydalanmaktadır. Özbay (2003: 27) yaptığı araştırmada, derslerinde ders kitabından yararlanan Türkçe öğretmenlerinin oranının %94,44 olduğunu tespit etmiştir (Kaygana, Yapıcı, Aytan, 2013: 659).

Bunun yanında “Türkçe dersinde işlenen metinler; öğrencilere ana dilini sevdirmesi, kültürel ve tarihi değerlere ilgi uyandırması, bilişsel ve duyuşsal açıdan ilgi

uyandırması, çeşitli mesajlar vererek onları eğitmesi açısından büyük öneme sahiptir” (MEB, 2006).

Türkçe dersi salt bilginin aktarıldığı bir ders değildir. Öğrenciler Türkçe dersinde ilgi ve yeteneklerini tüm açılardan ortaya koyabilir (Solak, Yaylı, 2009: 447). Değer aktarımı yapılırken bu durum göz önünde bulundurulmalı teorikte işlenen değerler pratiğe dökülmelidir. Bütün bunlardan yola çıkarak Türkçe dersinin değerler eğitimi açısından büyük önem arz ettiği söylenebilir (Derse, 2019: 22).

Türkçe derslerinin temalar ve temalara uygun çeşitli türde metinlerle etkinlik temeline dayalı, öğrenci odaklı bir anlayışla gerçekleştirilmeye çalışılması öngörülmektedir (Akt. Türkben, 2018: 2153). Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın uygulanması sürecinde her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi öngörülmüştür. Bu temalardan; “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur. Zorunlu temalar dışında verilen diğer temalar seçmeli olup kitap yazarlarınca belirlenebileceği ifade edilmektedir (MEB, 2018).

Alan yazın incelendiğinde, Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerine yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. Şen (2008) altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri ilettiği değerler açısından incelemiştir. Ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletiminde yetersiz olduğu belirtilmiştir. Çelikpazu ve Aktaş (2011) tarafından MEB 6,7, 8. sınıf ders kitapları üzerinde gerçekleştirilen çalışmada ise değer iletiminin istenen düzeyde olmadığı, 6. sınıf ders kitabında değer iletiminin daha fazla olduğu, 7 ve 8. sınıflarda ise bu yoğunluğun azaldığı tespit edilmiştir. Fırat ve Mocan (2014) ise Türkçe ders kitaplarındaki hikâyeleri değerler iletimi açısından incelemiştir. Çalışmada millî değerlerin yok denecek kadar az olduğu belirtilmektedir. Pilav, Demir ve Demir (2015) 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerini değerlerin iletimi açısından inceledikleri çalışmalarında, değerler iletiminin istenen düzeyde olmadığını tespit etmişlerdir. Pilav ve Erdoğan (2016) ortaokul ders kitabındaki bilgilendirici metinleri değer iletimi açısından inceledikleri çalışmalarında Türkçe ders kitapları oluşturulurken metinlerde millî, ahlaki ve evrensel değerlere yeterince yer verilmediği bulgusuna ulaşmışlardır. Yılar (2016) ilköğretim Türkçe ders kitabı metinlerini değerler iletimi açısından incelemiştir. Çalışmasında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde vurgulanan değerlerin sınıflara göre benzer şekilde dağılım gösterdiğini tespit etmiştir.

En fazla işlenen değerin ise sevgi olduğu görülmüştür. Çırak, Şahin, Özberk ve Eriş (2014) 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde ele alınan değer kategorilerinin içerisinde ele alınan 2173 cümlede vatanseverlik değerini içeren cümlelerin birinci sırada olduğunu, bunu sırasıyla denetim ve duyarlılık, bilimsel bilgi, yaratıcılık, bilimsellik, eğlence, sevgi, çalışkanlık, sorumluluk, saygı, estetik, sağlık, bağımsızlık ve dinsellik değerini içeren cümlelerin izlediğini tespit etmişlerdir. Deniz ve Karagöl (2018), 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında 5. ve 6. sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitapları üzerinde bir çalışma yapmışlardır. İncelenen kitaplarda değerlerin dağılımında bir dengenin olmadığı, birkaç değere çok fazla yer verilirken bazı değerlere az yer verildiği hatta hiç yer verilmeyen değerlerin olduğu tespit edilmiştir (Türkben, 219: 511). Bunların dışında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki on kök değerle ilgili kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.

Bu çalışmada 2018 yılından itibaren beş yıl süreyle okullarda okutulacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB Yayınları) yer alan temalardaki yazarı belli olan bütün metinler incelenmiş, bu metinlerde on kök değer ve bunlara ait tutum ve davranışlar belirlenmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni

Bu araştırmada 2018 yılından itibaren beş yıl süreyle okullarda okutulacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB Yayınları) yer alan metinler içerisindeki on kök değer, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım, Şimşek, 2008: 187).

2.2. İncelenen Dokümanlar

Çalışma dokümanı olarak 2018 yılından itibaren beş yıl süreyle okullarda okutulacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB Yayınları) seçilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yazarı belli olan metinler on kök değere göre incelenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde; bir çerçeve oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bu bulguların yorumlanması gerekmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu bağlamda 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki her bir metin tek tek incelenerek kök değer dağılımı açılarından analiz edilmiştir. Araştırmanın değer analizi, 2017 yılında belirlenen on kök değere göre yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

3.1. Ders Kitaplarındaki Temalar

3.1.1. Erdemler

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda zorunlu olarak yerleştirilmesi gereken temalardan biri "Erdemler" dir. Öğretim programında erdemler teması ile ilgili konu önerileri verilmektedir (MEB, 2018:16). Ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb. konular erdemler temasında yer alması önerilen konulardır. Erdemler temasında konu önerileri de göz önünde bulundurulduğunda kök değerlerin çok fazla yer alması beklenmektedir.

3.1.2. Millî Mücadele ve Atatürk

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda zorunlu olarak yerleştirilmesi gereken temalardan biri "Millî Mücadele ve Atatürk" tür. Öğretim programında Millî Mücadele ve Atatürk teması ile ilgili konu önerileri verilmektedir (MEB, 2018:16). Bu konular 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut'ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb. Bu konular göz önünde bulundurulduğunda "vatanseverlik" kök değerinin bu temada daha fazla yer alması beklenmektedir.

3.1.3. Millî Kültürümüz

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda zorunlu olarak yerleştirilmesi gereken temalardan biri “Millî Kültürümüz” dür. Öğretim programında Millî Kültürümüz teması ile ilgili konu önerileri verilmektedir (MEB, 2018: 16). Bu konular aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. dir (MEB, 2018: 16).

3.1.4. Birey ve Toplum

“Birey ve Toplum” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içerme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb. dir (MEB, 2018: 16). Bu tema 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının hepsinde bulunmaktadır.

3.1.5. Bilim ve Teknoloji

“Bilim ve Teknoloji” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb. dir (MEB, 2018: 17). Bilim ve Teknoloji temasında yer alan metinler didaktik özellikler barındıran metinlerdir. Bu tema 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının hepsinde bulunmaktadır.

3.1.6. Doğa ve Evren

“Doğa ve Evren” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular bitkiler,

canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb. dir (MEB, 2018: 16). Bu tema 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının hepsinde bulunmaktadır.

3.1.7. Vatandaşlık

“Vatandaşlık” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular; adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb. dir (MEB, 2018: 17). Önerilen konular göz önünde bulundurulduğunda adalet, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik ve saygı değerleri ön planda olmalıdır. Bu tema 5. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmaktadır.

3.1.8. Sanat

“Sanat” teması 2018 Türkçe dersi öğretim programında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada önerilen konular; afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb. dir (MEB, 2018: 17). Bu tema 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmaktadır.

3.1.9. Duygular

“Duygular” teması 2018 Türkçe dersi öğretim programında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada önerilen konular; bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb. dir (MEB, 2018: 17). Bu tema 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

3.1.10. Sağlık ve Spor

“Sağlık ve Spor ” teması 2018 Türkçe dersi öğretim programında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada önerilen konular; adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb. dir. (MEB, 2018: 17). Bu tema 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmaktadır.

3.1.11. Zaman ve Mekân

“Zaman ve Mekân” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb. dir (MEB, 2018: 16). Bu tema sadece 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

3.1.12. Kişisel Gelişim

“Kişisel Gelişim” teması 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu tema için önerilen konular; başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb. dir (MEB, 2018: 17). Bu tema sadece 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında metin incelemeleri tema sırasına göre yapılmıştır. Temaların sıralanışı ders kitaplarındaki sıralamaya uygun olarak yapılmıştır.

3.2. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi

3.2.1. Birey ve Toplum

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada sevgi, vatanseverlik, sorumluluk, yardımseverlik, adalet ve dürüstlük değerleri bulunmaktadır. Metinlerde en fazla sevgi değeri yer almıştır.

Adalet: “...Küçük, balonları ağaçtan kurtarırsan birini sana veririm...”
“...İster istemez ağaçtan aşağı indi, ayakkabılarını giyip adamın kendisine vereceği balonu heyecanla beklemeye başladı. Ama baloncu hiç oralı değildi. İpleri eline sıkıca doladıktan sonra yavaş yavaş sokağın sonuna doğru yürümeye başladı. Çocuk şaşırdı. “ Hani balonlardan birini bana verecektiniz?” diye sordu. Adam “Seninki ağaçta kaldı evlat, istersen çık al.” Çocuğun ayakta duracak gücü kalmamıştı. Kaldırım kenarına çöktü...”(Çocuk ve Baloncu) (Baran, Diren, 2020: 35). Baloncunun çocuğa yaptığı işin karşılığını vermemesi adil oma tutum ve davranışı ile adalet değerini olumsuz örnek üzerinden anlatır.

Dürüstlük: “Çocuk şaşırdı. “ Hani balonlardan birini bana verecektiniz?” diye sordu. Adam “Seninki ağaçta kaldı evlat, istersen çık al.” Çocuğun ayakta duracak gücü kalmamıştı. Kaldırım kenarına çöktü...”(Çocuk ve Baloncu) (Baran,Diren,2020: 35). Sözünde durmaması ise dürüstlük değerini olumsuz örnek üzerinden anlatır.

Sevgi: “...Kafayı takacak başka şey kalmamış gibi vedalaşmalara, iyi dileklere taktım bugünlerde. Geçenlerde bir öğretmen arkadaşımın okuldan çıkarken vedalaştığımız sekreter kız “Hoşça kalın!” diye uğurlayınca bizi, arkadaşın ağzını aradım. Beni çileden çıkaran bu karıştırmalar onu da rahatsız ediyor mu diye, ediyormuş. Biz yaştakilerin huysuzluğu mu bu yoksa gençler vedalaşmaları, selamlaşmaları da mı unuttular? “Bay bay!” diyenler “Çav!” diyenler arttıkça Türkçe konuşanlara da bir şeyler oluyor...”(Hoşça Kalın, Güle Güle)(Baran, Diren, 2020: 16) Yazarın dili yanlış kullananlara karşı tutumu dile olan sevgisini gösterir. Bu durum sevgi değerini çağırıştırır.

“... Konuk sevmek, konuğa ikramda bulunmak, insan sevgisinin başında gelir...” (Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir) (Baran, Diren, 2020: 23). Metnin bu bölümünde de sevgi değeri anlatılmıştır. Metinde sevgi değeri insan

sevgisiyle anlatılmış insana olan sevginin neticesinde köy odalarının yapılması ile insanları rahat ettirme çabası sevgi değerini anlatır.

“...Derse başladığımın, galiba beşinci sabahıydı. Sıraları göz gezdirirken birdenbire kalbim tatlı bir heyecanla çarptı. En arka sıranın ucunda, bembeyaz denecek kadar uçuk sarı saçlı, duru beyaz tenli, melek gibi güzel çehreli bir kız çocuğu, inci gibi dişleriyle bana gülümsüyordu. Bu çocuk kimdi? Birdenbire nereden çıkmıştı?..” (İlk Ders) (Baran, Diren, 2020: 28). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi Feride'nin Munise'ye karşı hissettikleri sevgi değerini anlatır.

“...Baloncu amca, dedi. Benim hiç balonum olmadı biliyor musun?

Adam çocuğu söyle bir süzdükten sonra:

-Paran var mı? diye sordu. Sen onu söyle.

-Bayramda vardı, diye atıldı çocuk, önümüzdeki bayram yine olacak.

-Öyleyse bayramda gel, dedi adam. Acelem yok, ben beklerim.

Çocuk sessizce adamın yanından ve renk renk balonlardan uzaklaştı. Gözlerinden yaşlar boşanıyor ve sanki yürümeye gücü kalmamıştı...”(Çocuk ve Baloncu) (Baran, Diren, 2020: 34). Baloncunun çocuğa karşı merhametsiz tutumu sevgi değerini olumsuz bir örnekle anlatmıştır.

“Bu sevgi ormanında

Ağaçlar gözlerimin içine güldüler

Soluğumda yeşiller çiçeklendi...”(Sevgi Ormanı) (Baran, Diren, 2020: 36). Metinde ormana duyulan sevgi, sevgi değerini farklı bir şekilde anlatmak amaçlanmıştır.

Sorumluluk: “...Sabaha karşı, evlerine dönerken sokaktan geçenlerin birbirlerine “ İyi akşamlar!” dileklerini duyunca kahroluyorum. Camı açıp “ Ne akşamı beyefendi? Gece bitti, sabah oluyor sabah!” diye sesleneceğim ama...”(Hoşça Kalın, Güle Güle) (Baran, Diren, 2020: 16). Yazarın dili yanlış kullananlara karşı tutumu ve bunu düzeltmeye çalışması sorumluluk değerini anlatır.

Vatanseverlik:

“Memleket isterim

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

Kuşların çiçeklerin diyarı olsun...”(Memleket İsterim) (Baran, Diren, 2020: 10). Metinde vatanseverlik değeri tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme tutum ve davranışlarıyla anlatılmıştır.

Yardımseverlik: “...Türklerin kendi ülkelerine ve şehirlerine, köylerine, kasabalarına gelen yabancılara, gariplere, kimsesizlere, yolculara karşı insanca, dostça davranışları, kısacası konukseverlikleri çok eskidir. Bugün de Anadolu’nun birçok köy ve kasabasında, köyün ve kasabanın ortaklaşa malı olan köy odaları, “misafîrhane”ler vardır. Bir konuk geldiği zaman bu odalarda ağırlanır, yedirilir, içirilir. Karşılığında hiçbir şey beklenmez...” (Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir) (Baran, Diren, 2020: 23). Konuklara verilen önem konukseverlik dolayısıyla yardımseverliği anlatır.

Metinde konukseverlik “Yakın zamana kadar köylerde yaşamış veya halen yaşamakta olan kişilerin anılarında dün gibi yaşayan köy odaları geleneği, Türk konukseverliğinin en iyi örnekleri arasındadır...” (Türk Konukseverliğine Tarihsel Bir örnek Olay: Köy Odaları) (Baran, Diren, 2020: 26). Bölümünde konukseverlik yardımseverlik değerini çağrıştırır.

Tablo 3.1: 5. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Memleket İsterim									✓	
Hoşça Kalın, Güle Güle							✓	✓		
Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir							✓			✓
Türk Konukseverliğine Tarihsel Bir örnek Olay: Köy Odaları							✓			✓
İlk Ders							✓			
Çocuk ve Baloncu	✓		✓				✓			
1.Tema Değerlendirme Sevgi Ormanı							✓			

Birey ve toplum temasında sevgi değeri 6 metinde, yardımseverlik değeri 2 metinde, adalet, dürüstlük, vatanseverlik ve sorumluluk değerleri birer metinde yer almıştır. Birey ve toplum temasında işlenecek konular göz önünde bulundurulduğunda

saygı, öz denetim, dostluk, sabır gibi hem birey hem de toplumu ilgilendiren değerlere yer verilmemesi önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

3.2.2. Millî Mücadele ve Atatürk

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler vatanseverlik ve sevgidir. Metinlerde en fazla vatanseverlik değeri yer almıştır.

Sevgi: “...9 Eylül günü Türk ordusu İzmir’e girdi. Şehir ateş içinde yanıyordu. Düşman, kaçarken kenti ateşe vermişti fakat bu yangınlar kimsenin umrunda bile değildi. Halk sokaklara dökülmüş, şenlik içinde kurtarıcısını selamlıyor, Mehmetçikleri çiçek yağmuruna tutuyordu...” (Dumlupınar Savaşı) (Baran, Diren, 2020: 46). Bu bölümde ise halkın Mustafa Kemal ve Mehmetçiklere gösterdiği vefa sevgi değerini anlatır. Sevgi değeri metinde vefalı olma tutum ve davranışı ile yer almıştır.

Vatanseverlik:

“...Mustafa Kemal'in kağnısı derdi, kağnısına
Mermi taşırdı öteye, dağ taş aşardı.
Çabuk giderdi, çok götürürdü Elifçik,
Nam salmıştı asker içinde.

Bu kez yine herkesten evvel almıştı yükünü,
Doğrulmuştu yola önceden önceden...” (Mustafa Kemal'in Kağnısı) (Baran, Diren, 2020: 40). Metnin bu bölümü vatanseverlik değerini en iyi şekilde yansıtır. Metinde vatan uğruna çalışma ve dayanışma durumu vatanseverlik değerini anlatır.

“...26 Ağustos sabahı erken saatlerde Gazi Mustafa Kemal, Afyon Kocatepe’de bulunuyordu. Gün ağarırken verdiği buyrukla görülmemiş bir saldırı başladı. Toplar patlıyor; Mehmetçikler, İngilizlerin “Ancak altı ayda aşılabılır.” dedikleri Yunan siperlerini yıldırım gibi aşıyordu. Düşman neye uğradığına şaşmıştı. Daha ilk gün birçok Yunan subayı tutsak edilmişti. İkinci gün başkomutanları da tutsak edildi. Başsız ve yönetimsiz kalan Yunan ordusuna artık İzmir’e doğru kaçıp canını kurtarmaktan başka bir yol kalmamıştı. 30 Ağustos 1922 günü Dumlupınar’da yapılan son bir meydan savaşı ile düşman ezilmiş, Anadolu toprakları düşman işgalinden kurtulmuştu...” (Dumlupınar Savaşı) (Baran, Diren, 2020: 46). Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi düşmanın üzerine saldırı düzenlenmesi vatanseverlik değerini yansıtır. Vatanseverlik değeri metinde dayanışma, sadık olma tutum ve davranışlarıyla anlatılmıştır.

“...Yüzbaşı Hakkı Bey, genç yaşta kalp krizi geçirmiş ve istirahatteydi. Böyle bir görevi vatan için ölümüne de olsa üstlendi. Yüzbaşı Hakkı Bey komutasındaki gemi mürettebatı mayın uzmanı Alman Yarbey Geehl (Geel) ile işe başladılar...” (16 Mart 1915) (Baran, Diren, 2020: 52) metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi vatanseverlik değeri sadık olma, dayanışma tutum ve davranışları ile en iyi şekilde yansıtılmıştır.

“...Nice tüysüz yiğitler yılmadı cenk devinden,
Koştı senin koynuna çıkar çıkmaz evinden,
Sen onların açtığı bayrağın alevinden,
Kaç bayrağın tutuşup yere düştüğü yersin!..” (Çanakkale) (Baran, Diren, 2020: 56) şiirin her kıtasında olduğu gibi bu kıtasında da vatanseverlik değeri sadık olma ve dayanışma tutum ve davranışları ile anlatılmıştır.

“... Televizyon “darbe girişimi, kalkışma” diyordu, ona kilitlendik.” bölümü kurallara ve kanunlara uyma davranışı ile vatanseverliği anlatır. “... O akşamdan sonra hiçbir şey aynı olmadı. Ne duygularımız ne konuşmalarımız... o akşamdan sonraki akşamlarda ailecek ya Kızılay’da ya da Külliyyedeydik. Aradan geçen aylarda vatanımızın birliği için dua ettik. Umarım bir daha böyle bir olay yaşamayız...” (Bir Temmuz Gecesi) (Baran, Diren, 2020: 59). Bu bölümde ise birlikte hareket etmeleri vatanseverlik değerini anlatır.

“... Şahin Bey sadık dostlarına sevgiyle bakarken “ Vatanımız için benimle beraber ölmeye hazır mısınız?” diye soran bir haki vardı. Şahin Bey ve adamları, düşman karşısında tam dört saat canla başla dövüştiler. Son mermilerine kadar attılar. Şahin Bey’in atacak hiç mermisi kalmayınca arkadaşlarından ayrıldı. Tüfeğini bir taşa vurarak kırdı. Sonra köprüünün tam ortasına koştu. Yüzlerce düşman askerinin karşısında durdu ve “Geçemezsiniz!” diye bağırdı...” (Şahin Bey) (Baran, Diren, 2020: 62). Metinde Şahin Bey ve arkadaşlarının vatana sadık tutum ve davranışları vatanseverlik değerini en iyi şekilde anlatmıştır.

“...– Savaşın yüksek bir meslek, ilim hâline geldiğini iddia edemeyecek kadar aptal değiliz fakat bu davetsiz misafirlerimiz savaşın asıl gıdasını kahramanlık, vatan sevgisi gibi maalesef ilkel kabul edilmeye başlanan duygulardan aldığını unutuyorlar...” (Baran, Diren, 2020: 64).

Metinde vatanseverlik değeri vatan sevgisini miras olarak kabul etmek ile anlatılmıştır.

Tablo 3.2: 5. Sınıf Milli Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Mustafa Kemal’in Kağnısı									✓	
Dumlupınar Savaşı							✓		✓	
6 Mart 1915 Gecesi									✓	
6 Mart 1915 Gecesi 8. Etkinlik Çanakkale									✓	
BirTemmuz Gecesi									✓	
Şahin Bey									✓	
2.Tema Değerlendirme Saros Körfezi									✓	

Milli mücadele ve Atatürk temasında vatanseverlik 7 metinde sevgi değeri ise 1 metinde yer almıştır. Vatanseverlik değeri farklı metin türlerinde değişik şekillerde ele alınmış bu durum vatanseverlik değerinin öğretimini olumlu yönde etkilemiştir. Tema konularına uygun kök değerleri yansıtmıştır.

3.2.3. Doğa ve Evren

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sorumluluk, dürüstlük, yardımseverlik ve vatanseverliktir. Metinlerde en fazla vatanseverlik değeri yer almış, bir metinde ise on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

Dürüstlük: “...Akşam televizyonlarda kendilerini seyrettiler. Televizyondaki haberciler konuyu takip edeceklerini, çocukların yalnız olmadıklarını söylüyordu. Haberin altındaki yazıda Sinan Bey’in adı geçiyordu. Furkan hemen arkadaşlarını aradı. Sinan Bey’in televizyonda haber müdürü olduğunu söyledi. Demek ki onun için televizyoncular buradaydı. Ertesi gün Ömer’e “Artık Sinan Bey’i güveniyor musun?” diye sordu. O da “Artık güvenebiliriz.” dedi. Birlikte güldüler...” (Bu Nehir Bizim) (Baran, Diren, 2020: 72) Sinan Bey’in çocuklara verdiği sözü tutup onlarla birlikte hareket etmesi doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma tutum ve davranışları ile dürüstlük değerini anlatır.

Sorumluluk: “...Nehir kenarında yaptıkları piknikleri, yüzme yarışlarını hatırladı. “Ben de babam da onun babası da bu nehirde yüzmeyi öğrendik. Benim çocuklarım da bu nehirde yüzmeye devam etmeliler. Onu yok etmelerine izin veremem!” İlçenin topraklarının verimliliğinin de ona bağlı olduğunu söylüyorlardı. Hayatlarında bu kadar önemli olan bir şey için niçin bu kadar duyarsız davranıyorlardı? Savaşmayı bırakmalı mıydı? Yenilgiyi kabullenme düşüncesi bile kötüydü. Gözlerinin önüne fabrikadaki adamın gülüşü geliyordu. O mu kazanacaktı? “Hayır, ırmağımızın ölmesine izin vermeyeceğim. Bildiğim bütün yolları deneyeceğim.” dedi kendi kendine. Büyüklerin kendi yanında olmayışı zoruna gidiyordu. Sadece kendisinin değil, herkesin nehriydi ama onlar önem vermiyorlardı...” (Bu Nehir Bizim) (Baran, Diren, 2020: 68) Nehir ile ilgili sıkıntıya duyarsız kalınmaması onu kurtarmak için çalışılması kendisine, çevresine, ailesine karşı sorumlu olma tutum ve davranışı ile sorumluluk değerini yansıtır.

Vatanseverlik:

“...Sakın kesme, her dalından bir güzel kuş ses versin;

Sakın kesme, gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin;

Sakın. kesme, şu sevimli köye kanad-kol gersin;

Sakın kesme, aziz vatan günden güne şenlensin!..” (Sakın Kesme) (Baran, Diren, 2020: 94) dizeleri tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışı ile vatanseverlik değerini anlatır.

“Tohumlar fidana

Fidanlar ağaca

Ağaçlar ormana

Dönmeli yurdunda...” (Tohumlar Fidana) (Baran, Diren, 2020: 95) Şiirde doğaya duyulan sevgi vatanseverlik değerini yansıtır.

“Yarın gene sabah olacak

Dili çözülecek kuşların,

Bir bakacaksın boy verip açacak yeni tomurcuklar

Denizler de yeniden dalgalanmaya başlayacak

İşte böyle yarın gene sabah olacak...” (Yarın Gene Sabah Olacak) (Baran, Diren, 2020: 95) Doğaya ait özelliklerin anlatılması tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışı ile vatanseverlik değerini anlatır.

Yardımseverlik: *“...Babam diğer insanlara yardım edebilmek için bizden ayrılmıştı. Öylece oturup etrafa bakınan bir sürü insan vardı. Annem bu insanların şok yaşadıkları için böyle kaldıklarını söylemişti. Artık korkmuyordum. Daha çok üzülüyordum ve üşüyordum. Çünkü alelacele evden çıkarken üzerimize bir şeyler almamıştık. Ama en azından güvende olduğum için mutluydum. Yan komşumuz göçük altında kalmıştı. Babam onu oradan kurtardı...” (Deprem) (Baran, Diren, 2020: 86)* zor durumda olan insanlara yardım etmek merhametli olma tutum ve davranışı ile yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.3: 5. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Bu Nehir Bizim			✓					✓		
Okland Adası										
Deprem										✓
Sakın Kesme									✓	
Sakın Kesme 6. Etkinlik Tohumlar Fidana									✓	
Yarın Gene Sabah Olacak									✓	

Doğa ve evren temasında vatanseverlik değeri 3 metinde, dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri birer metinde yer almıştır. Adalet, dostluk, sabır, saygı ve sevgi değerleri metinlerde yer almamıştır. Bir metinde on kök değerden hiçbirine yer verilmemiştir. Vatanseverlik değeri Milli Mücadele ve Atatürk temasından farklı olarak tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışı ile anlatılmıştır. Temada işlenecek konular doğrultusunda kök değerler yer almıştır.

3.2.4. Millî Kültürümüz

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, saygı ve vatanseverliktir. Bu temada en çok yer alan değer saygıdır.

Saygı: “... Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, beraberine alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alıversin...”(Boğaç Han) (Baran, Diren, 2020: 122). Metnin bu bölümünde ad verme işi Dede Korkut’a verilmiş bu da ona duyulan saygının göstergesidir. Saygı değerine ait tutum ve davranış muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetmedir.

“... Semerkant’ın en saygı gören bilim insanyken hamiliğini yapan Uluğ Bey 1440’ta ihanete uğrayarak öldürüldü...” “... Tebriz sınırında Sultan Uzun Hasan ve altın sandıklarıyla karşılanan Ali Kuşçu Sultan’ın haşarı çocuğuna

matematik dersleri veriyordu...” “... Fatih Sultan Mehmet sofrasında ağırladığı ilim adamıyla sabaha kadar yıldız haritaları üzerinden konuştuktan sonra kararını verdi. Konstantiniye’nin ilmi kendisine emanet edilecekti...” (Ali Kuşçu) (Baran, Diren, 2020: 127). Metinden alınan bu bölümlerde Ali Kuşçu’ya duyulan saygı, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme tutum ve davranışı saygı değerini anlatır.

Sevgi:

“Sevdiğine sözü olan bir kilim dokur

Kilimin dilinden ancak anlayan okur

Sırlarımı verdim sana sevgimi verdim

Şu gönlümü kilim yaptım yoluna serdim...”(Kilim) (Baran, Diren, 2020: 104).

Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi kilim dokumak sevgi göstergesi olarak ele alınmış bu durum sevgi değerini anlatır.

“... - Şimdi ben sizin ananızım, siz de yavrularımsınız demiş. Sizi ben çok uzaklara götüreceğim, o yerlerde karla örtülü dağlar arasında ılık bir deniz var. Adı Issık Göl.

Oğlanla kız bir sevinmiş, bir sevinmiş, güzel boynuzlu Geyik Ana’nın peşinde sevinçle koşmuşlar. Ne var ki bir süre sonra yorulmaya başlamışlar, halsiz düşmüşler. Yol ise daha çok çok uzakmış, dünyanın bir ucundan bir ucuna kadar. Ve de uzak bir yere gidemezlermiş, geceleri kendi vücuduyla onları ısıtmasaymış...” (Geyik Ana)(Baran, Diren, 2020: 130). Geyik Ana’nın oğlanla kıza merhameti sevgi değerini anlatır.

Vatanseverlik: “... SITKI BEY – Pekala, siz de bizim gibi vatan yolunda ölmek istiyorsunuz. Gayretiniz Allah’ın yanında boşa gitmez. Hayatınız giderse adınız kalır. İnsan olana öldükten sonra güzel bir ad bırakmak hiç ölmekten hayırlıdır...”(Baran, Diren, 2020:110). Metnin bu bölümünde görüldüğü gibi vatan uğruna ölümü göze almak sadık olma tutum ve davranışı ile vatanseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.4: 5. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Kilim							✓			
Vatan Yahut Silistre									✓	
Boğaç Han						✓				
Ali Kuşçu						✓				
Geyik Ana							✓		✓	

Millî Kültürümüz temasında saygı, sevgi ve vatanseverlik değerleri ikiyeşer metinde yer almıştır. Diğer kök değerlere bu temada yer verilmemiştir. Bu temada yer alan kök değerler işlenecek konulara uygun olarak ele alınmıştır.

3.2.5. Vatandaşlık

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, sorumluluk, öz denetim ve vatanseverliktir.

Özdenetim: “O halde hoşça kal zavallı dostum.” der kurt ve hızla oradan uzaklaşır. “Kusura bakma arkadaş, fikrimi değiştirdim. Ben aç kalabilirim ama özgür olmayı, aç kalmaya tercih ederim.” Diye köpeğe seslenerek veda eder.” (Özgürlük) (Baran, Diren,2020: 150). Bu bölümde de görüldüğü gibi kurt kendi seçimine göre yaşamayı tercih etmiştir Metinde ne kadar zor durumda olsa da özgürlüğünden ödün vermeyen kurt davranış davranışlarının sorumluluğunu üstlenme tutum ve davranışı ile özdenetim değerini anlatır.

Saygı: “... Sokakta bir ihtiyara, kollarında çocuk bulunan bir kadına, koltuk değnekli bir sakata, bir yükün altında eğilmiş bir adama, yaşlı bir aileye rastladığın zaman onlara saygı ile yol vermek zorundasın. Biz ihtiyarlığa, anne

sevgisine, sakatlığa, yorgunluk ve ölüme saygı beslemek zorundayız...” (Sokak) (Baran, Diren, 2020:155) Metnin bu bölümünde saygı değeri muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.

Sevgi: “...Daha birkaç gün öncesine kadar kendisine öfkeyle baktığım bekçi amcayı artık sevmeye başlamıştım. Meğer onun bağırıp çağırımları boşuna değilmiş. Her düdük çaldığında bizi korkutmak için değil, bir kötülüğe engel olmak için çaldığını daha iyi anlıyorum.” (Çocuk Bahçesindeki Bekçi) (Baran, Diren, 2020: 138) Metnin bu bölümünde çocuğun bekçinin değerini anlaması vefalı olma davranışını dolayısıyla sevgi değerini anlatır.

Sorumluluk:

“...Hesabını bilmeli,

Zor günleri görmeli.

Değer verip emeğe,

Savurgan olmamalı.” (Bilinçli Tüketici) (Baran, Diren,2020: 143). Metnin bu bölümde de görüldüğü gibi bilinçli tüketici olmak kendisine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma tutum ve davranışı ile sorumluluk değeri anlatılmıştır.

Vatanseverlik: “... sokağı ve doğduğun şehri iyice tanı. Bir gün ondan uzaklaşmak zorunda kalırsan ilk adımlarını attığın, ilk heyecanlarını duyduğun, ilk arkadaşlarını edindiğin bu şehri, yıllar boyunca senin biricik dünyanın olan bu küçük vatanı belleğinde diri ve canlı bulmakla zevk duyacaksın.” (Sokak) (Baran, Diren,2020: 155) Metni bu bölümünde sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışları ile vatanseverlik değeri anlatılmıştır.

“... Baba öldü, sarıldılar kazmaya çocuklar.

Sürüldü, çapalandı tarlanın dört bir yanı;

Mahsul pek bol oldu harman zamanı.

Ne hazine ne bir şey tecrübeli ihtiyar

Sade şunu anlatmak istemişti:

Dünyada en büyük hazine işti.” (Çiftçi ile Çocukları) (Baran, Diren,2020: 159). Metinde on kök değer direk olarak yer almamıştır. Metnin bu bölümünde çiftçinin çocuklarının tarlada çalışmaları çalışkan olma, dayanışma davranışlarını çağrıştırdığı için dolaylı olarak vatanseverlik değerine ulaştırmıştır.

Tablo 3.5: 5. Sınıf Vatandaşlık Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Çocuk Bahçesindeki Bekçi							✓			
Bilinçli Tüketici								✓		
Özgürlük				✓						
Sokak						✓			✓	
Çiftçi ile Çocukları									✓	

Vatandaşlık temasında özdenetim, saygı, sevgi, sorumluluk değerleri birer metinde ve vatanseverlik değeri ise 2 metinde yer almıştır. Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır ve yardımseverlik değerleri vatandaşlık temasındaki konularla uyumlu olmasına rağmen temadaki metinler içinde yer almamıştır.

3.2.6. Sağlık ve Spor

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; saygı, sevgi ve yardımseverliktir. Bir metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

Saygı: “Hacivat — Yâr bana bir eğlence. Aman bana bir eğlence...(Bağırarak Karagöz’ün evinin önüne gelir. O sırada kapıdan çıkan Karagöz’ü görür.) Vay Karagöz’üm benim. İki gözüm merhaba.

Karagöz — Hoş geldin suda pişmiş bal kabağı.

Hacivat — Bak Karagöz’üm sen benim kırk yıllık arkadaşımsın. Sana birkaç kelime öğreteyim de gittiğin yerlerde sana değer versinler.

Karagöz — Öğret bakalım.

Hacivat — Şimdi beni iyi dinle. Söyle bakalım kibarların yaşadığı bir yere gittiğinde sana bir şey sorarlarsa ne diyeceğini biliyor musun?

Karagöz — Yoo...

Hacivat — Diyeceksin ki: “Evet efendim, öyledir efendim, uygundur efendim.”
Arada sırada da “Ne buyurursunuz a benim efendim?”.

Karagöz — Eee, sonra ne olacak?

Hacivat — İşte sen adam olacaksın. Herkes sana değer verecek, saygı gösterecek...”(Karagöz Kibarlık Öğreniyor) (Baran, Diren,2020: 164). Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi Hacivat Karagöz’e kibarlık öğretirken alçak gönüllü davranmamıştır. Metinde olumsuz bir örnek üzerinden saygı değeri anlatılmıştır.

“Kendini beğenmiş, şımarık bir tavşan yaşırdı eskiden. Günlerden bir gün yavru bir kaplumbağa ile karşılaştı. Onun ağır ağır yürüdüğünü görünce:

Sen, dedi. Bu adımlarla akşama kadar bir arpa boyu yol alamazsın. Hepiniz böylesiniz. Hantal, uyşuk ve tembel. Bana baksana birkaç sıçrayışta şu tepenin başına ulaşırim...”(Tavşan ile Kaplumbağa)(Baran, Diren,2020: 183). Saygı değeri alçak gönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine değer verme tutum ve davranışlarıyla anlatılmıştır. Metinde tavşanın kaplumbağaya davranışı olumsuz örnek üzerinden saygı değerini anlatır.

Sevgi: “... Hasan ağabey bağılıyor:

- Süleyman bastığın dala dikkat et!

“...İncecik bir dalın üstünde ceplerini doldurmaya devam ediyor. Umursamıyor. Süleyman ağabeyim her zaman böyledir; inatçı, umursamaz. Hasan ağabey mahalleden arkadaşı. Ağabeyimi çok seviyor, benim gibi...”(Çitlembik) (Baran, Diren,2020:172) Metinde çocuğun ağabeyine duyduğu sevgi ve Hasan’ın arkadaşına duyduğu sevgi, sevgi değerini anlatır.

“...Dedem evimizin güneşiydi. Her sabah kalkar kalkmaz bize sevgi dağıtırdı. Odaya girer kardeşimi kucağına alır başlardı dumbala yapmaya "Dumbala yavrum dumbala dumbala gülüm dumbala." Sonra ona bırakır beni alırdı kucağına. Ben o zaman 6 yaşındaydım ama dedem beni bebek yerine koyardı. Kucağına alır almaz o bembeyaz bıyıklarını yanaklarıma sürer başlarda gene dumbalamaya "Ey dumbala dumbala, haydi yavrum dumbala dumbala dedim dum dedim gel göğsüne kon dedim." diye söyleyip dururdu...”(Dedemin Öyküsü) (Baran, Diren,2020:187). Dedenin torunlarına gösterdiği merhamet sevgi değerini anlatmıştır.

Yardımseverlik: “...Hastaneye götüreceğiz. Hasan ağabey, ağabeyimi sırtına almaya çalışıyor, olmuyor. Koltuk altlarından tutuyoruz. Yaralı bacağı yerde sürünüyor. İçimize sinmiyor. Ellerimizi birleştiriyoruz, ortasına onu oturtup

götürmeyi deniyoruz...”(Çitlembik) (Baran, Diren,2020: 172) Metinde İki çocuğun Süleyman’ı kurtarmak için iş birliği yapması yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.6: 5. Sınıf Spor ve Sağlık Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Karagöz Kibarlık Öğreniyor						✓				
Çitlembik							✓			✓
Spor ve Beden										
Tavşan ile Kaplumbağa						✓				
Dedemin Öyküsü							✓			

Sağlık ve Spor temasında saygı ve sevgi değerleri ikişer metinde yardımseverlik değeri bir metinde yer almıştır. Bir metinde on kök değerden hiç birine rastlanmamıştır. Temada yer alması gereken konular göz önünde bulundurulduğunda özdenetim değerinin de temadaki metinlerde yer alması beklenir.

3.2.7. Erdemler

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, yardımseverlik ve dostluktur. Bu temada en fazla sevgi değeri yer almıştır.

Adalet: “... İyiliğin değeri bilinecek, bilmeyenler cezasını çekecek, diyerek çuvalı sırtladığı gibi ormanın içinde gözden kaybolmuş.” (İyiliğin Değerini Bilen Kim?) (Baran, Diren, 2020: 187). Kötü niyetli kurdun cezasını çekmesi adil olma tutum ve davranışı ile adalet değerini anlatır.

Dostluk:

“Bir elin nesi var

İki elin sesi var.”

Ayrı gayrı olunmaz.

Yalnız taş duvar olmaz...” (Paylaşalım) (Baran, Diren,2020: 207) Metinde dayanışma davranışı ile dostluk değeri anlatılmıştır.

“... Birlik olursanız düşmanlarınız size bir şey yapamaz. Ama birbirinizle geçinemez, çekişmeye devam ederseniz düşmanlarınıza tek başına karşı koyamazsınız, yenilip gidersiniz.” (Akıllı Çiftçi) (Baran, Diren,2020: 216) Metinde çiftçinin oğullarına verdiği öğüt dayanışma tutum ve davranışı ile dostluk değerini anlatır.

Dürüstlük: *“...Köylü çuvalı yere indirip içindeki mısırları boşaltarak kurdu çuvalın içine sokmuş, eskisi gibi sırtına vurmuş. Bir süre sonra avcılar görünmüş. Heyecanla:*

–Buralarda hiç kurt gördün mü, diye sormuşlar.

Köylü:

– Yok, görmedim, demiş.

Avcılar uzaklaştıktan sonra sırtındaki çuvalı yere indiren köylü, içinden kurdu çıkarmış:

– Avcılar gitti, demiş. Şimdi istediğin yere git. Haydi bakalım güle güle...”(İyiliğin Değerini Bilen Kim?) (Baran, Diren, 2020: 192). Avcılar gidince kurdu serbest bırakması ise dürüstlük değerine örnektir.

Saygı: *“...Bizlerin de değer bilen insanlar olarak üzerimizde bin bir emeği olan sevgili büyüklerimize saygı göstermesi gerekir...”(Büyüklerle Saygı) (Baran, Diren,2020: 200) Çocukların büyüklerle saygısı muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme tutum ve davranışı ile saygı değeri anlatılmıştır.*

Sevgi: *“...Biraz daha büyüdüğümüzde akrabalarımızın ve komşularımızın ilgisi ve sevgisiyle karşılaşırız. Onlar da bizi çok sever ve gözetirler. Bir ihtiyacımız olduğunda hep yanımızda olurlar. Sonra okula gideriz. Öğretmenlerimiz bizi sevgiyle eğitir. İyi biri olmamız için gayret gösterir, fedakârlık yaparlar...”(Büyüklerle Saygı) (Baran, Diren,2020: 199) Büyüklerin çocuklara duyduğu merhamet sevgi değerini anlatır.*

“...Koşum Münevver teyzeye, aldım kendi yazdığım mektubu okudum.

“Münevver Hanım bahar geldi, otlar yeşerdi, papatyalar çıktı, çiçekler açtı, kediler miyavlıyor, köpekler havlıyor, kuşlar cıvıldıyor, hepsinin sana selamı var...”

Bir daha, bir daha okudum. (3) “Sağ ol Muzaffer!” dedi. Çok mutluydu. Yıllar sonra öldüğünde koynundan bu mektubun çıktığını söyledi annem. O yaşta nasıl bir yaşama sevinci vermiştim bir insana hep şaşarım...”(Yaşama Sevinci) (Baran, Diren,2020: 207) Metinde çocuğun büyüğünü mutlu etme çabası sevgi değerini anlatır.

“...Doktor Howard Kelly kendi kasabasından bir hastanın hastanesine geldiğini duyunca çok heyecanlandı. Yıllar önce kendisine bir bardak süt ikram eden kadını baygın ve yaşlanmış haliyle bile ilk görüşte tanıdı. Onun hayatını kurtarmak için elinden geleni yaptı ve sağlığına tekrar kavuşmasını sağladı...” (Bir Bardak Sütün Hatırı) (Baran, Diren,2020: 215) Küçük çocuğun büyüüp kendisine yardım eden kadına vefalı olması sevgi değerini anlatır.

Yardımseverlik:

“...Köylü çuvalı yere indirip içindeki mısırları boşaltarak kurdu çuvalın içine sokmuş, eskisi gibi sırtına vurmuş.

Bir süre sonra avcılar görünmüş. Heyecanla:

– Buralarda hiç kurt gördün mü, diye sormuşlar.

Köylü:

– Yok, görmedim, demiş.

Avcılar uzaklaştıktan sonra sırtındaki çuvalı yere indiren köylü, içinden kurdu çıkarmış:

– Avcılar gitti, demiş. Şimdi istediğin yere git. Haydi bakalım güle güle...”(İyiliğin Değerini Bilen Kim?) (Baran, Diren,2020: 192). Köylünün kurdu avcılardan kurtarması yardım severlik değerini anlatır.

“...Genç kadın çocuğun şaşkınlığını ve utangaçlığını fark etti ve aç olabileceğini de düşünerek Howard’ı içeri davet etti. Onu sobanın yanına oturtup ısınmasını sağladı ve istediği su ile beraber sıcak süt ve biraz kurabiye getirdi...”(Bir Bardak Sütün Hatırı) (Baran, Diren, 2020: 215) Genç kadının çocuğun aç olabileceğini düşünüp ona süt ve kurabiye ikram etmesi yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.7: 5. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanserverlik	Yardımserverlik
İyiliğin Değerini Bilen Kim?	✓		✓							✓
Büyükklere Saygı						✓	✓			
Yaşama Sevinci							✓			
Paylaşalım		✓								
Bir Bardak Sütün Hatırı							✓			✓
7.Tema Değerlendirme Akıllı Çiftçi		✓								

3.2.8. Bilim ve Teknoloji

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; öz denetim, sabır ve yardımserverliktir. Temadaki metinler bilgi verme amacıyla yazıldığı için metinlerde on kök değere fazla yer verilmemiştir.

Özdenetim: Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiler metninde öz denetim değerine çağrışım yoluyla ulaşılmıştır.

“... Kendisine çok güvenmiyor, laboratuvar çalışmalarında diğer öğrenciler kadar başarılı olamayacağını düşünüyordu. O da tek çarenin çok çalışmak olduğuna karar verdi...”(Aziz Sancar) (Baran, Diren,2020: 240). Aziz Sancar'ın kendisine olan güvensizliği öz denetim değerini anlatır.

Sabır: “... Deneylerde istediği sonuçları bir türlü alamıyordu. Hatta bir arkadaşı onun bilimsel araştırmadan pek de anlamadığını yeniden başarılı olduğu doktorluk mesleğine dönmesi gerektiğini söylemişti. Ama o yılmadı azimle çalışmalarına devam etti. Otuz yıl süren gayretli çalışmalarının karşılığını da Nobel Kimya ödülünü 2015'te kazanarak aldı...”(Aziz Sancar)

(Baran, Diren,2020: 240). Aziz Sancar'ın azimle çalışmaya devam etmesi sabır değerini anlatır.

Yardımseverlik:“... Pastör, iki doktor çağırdı ve onlardan çocuğun durumu hakkında şu kesin bilgiyi aldı:

- Pastör, çocuğun kurtulma umudu yok. Aşığı denemelisin. Eğer aşı işe yararsa kuduza çare bulmuş olacaksın.

Pastör doktorların bu sözlerinden sonra aşığı denemeye karar verdi. Bu hayatındaki en önemli anlardan biriydi...” (Pastör) (Baran, Diren, 2020: 240).

Pastör'ün çocuğa aşı yapması yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.8: 5. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Barkod										
Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor				✓						
Akıllı Ulaşım Sistemleri										
Aziz Sancar				✓	✓					
Pastör										✓

Bilim ve Teknoloji temasındaki metinler bir konu ile ilgili bilgi vermek amacıyla yazıldığı için on kök değerden sadece öz denetim, sabır ve yardımseverlik değerlerine ulaşılmıştır. Temada yer alan 5 metinden üçünde kök değerlere rastlanırken iki metinde on kök değere rastlanmamıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında üçü zorunlu beşi seçmeli olmak üzere sekiz temada toplam 45 metinde on kök değeri hepsine yer verilmiş ancak kök değerlerin dağılımı eşit şekilde yapılmamıştır. Türkçe ders kitabında 15 metinde vatanseverlik, 14 metinde sevgi, 9 metinde yardımseverlik, 7 metinde saygı, 4 metinde dürüstlük, 3

metinde öz denetim, 3 metinde sorumluluk, 2 metinde adalet, 1 metinde sabır ve 1 metinde dostluk değeri yer almıştır. Adalet, sabır ve dostluk değerlerine gerektiği şekilde yer verilmemesi bu değerlerin öğretimini olumsuz yönde etkilemiştir.

3.2.9. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (Anıttepe Yayıncılık)

➤ Hikâye

5. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türü hikâyedir. Hikâye türünde 16 metin bulunmaktadır. Sekiz hikâyede sevgi, dört hikâyede vatanseverlik, dört hikâyede yardımseverlik, 2 hikâyede dürüstlük, bir hikâyede sorumluluk, bir hikâyede öz denetim, 1 hikâyede adalet, bir hikâyede dostluk değeri yer almıştır. Hikâye türünde en fazla sevgi değeri yer almıştır. Hikâye türü metinler on kök değerlerin öğretiminde en fazla yararlanılabilecek yapıdaki metinler olmalarına rağmen 5. sınıf Türkçe Ders Kitabında bu metin türünden yeterince istifade edilememiştir.

➤ Şiir

5. sınıf Türkçe ders kitabında şiir türünde 11 metin bulunmaktadır. Yedi şiirde vatanseverlik, 2 şiirde sevgi, 1 şiirde, sorumluluk, 1 şiirde dostluk değeri yer almıştır. Şiir türü metinler en fazla vatanseverlik değerini yansıtmış bu değerlerin öğretiminde önemli rol oynamıştır.

➤ Bilgilendirici Metin

5. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metin türünde 4 metin yer almıştır. Bu metinlerin sadece birinde öz denetim değeri bulunmaktadır. Diğer metinlerde on kök değere rastlanmamıştır.

➤ Anı

5. sınıf Türkçe ders kitabında anı türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde vatanseverlik, yardımseverlik ve sevgi değeri yer alır.

➤ Sohbet

5. sınıf Türkçe ders kitabında sohbet türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan değerler; sevgi, saygı ve yardımseverliktir.

➤ **Biyografi**

5. sınıf Türkçe ders kitabında biyografi türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde saygı, öz denetim ve sabır değerleri yer alır.

➤ **Tiyatro**

5. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde vatanseverlik ve saygı değerleri yer alır.

➤ **Deneme**

5. sınıf Türkçe ders kitabında deneme türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sevgi ve sorumluluk değerleri yer alır.

➤ **Fabl**

5. sınıf Türkçe ders kitabında fabl türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı değeri yer alır.

➤ **Destan**

5. sınıf Türkçe ders kitabında destan türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı değeri yer alır. . Destan türü ilgi çekici konuları ve kahramanları nedeniyle on kök değerın öğretiminde önemli rol alabilecek metin türlerindendir. Bu metin türünün on kök değerin aktarımında daha fazla kullanılması gereklidir.

➤ **Efsane**

5. sınıf Türkçe ders kitabında efsane türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sevgi değeri yer alır.

➤ **Mektup**

5. sınıf Türkçe ders kitabında mektup türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı ve vatanseverlik değerleri yer alır.

➤ **Gezi Yazısı**

5. sınıf Türkçe ders kitabında gezi yazısı türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde on kök değerdan hiç birine rastlanmamıştır.

Türkçe Öğretim Programı'nda metin türleri üç ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir. Belirtilen metin sayıları içinde kalmak kaydıyla hangi

temada, hangi metin türlerinin yer alacağı ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihinin bırakılmıştır (MEB, 2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabında hikâye türünde 16 metin, şiir türünde 11 metin, bilgilendirici metin türünde 4 metin, anı, sohbet, biyografi, tiyatro türünde ikişer metin, deneme, fabl, destan, efsane, mektup, gezi yazısı türlerinde birer metin bulunmaktadır. Hikâye ve şiir türü metinler kök değer iletimi açısından oldukça uygun metinlerdir. Ancak 5. sınıf Türkçe ders kitabında bu iki türden yeterince faydalanılmadığı görülmüştür. Bilgilendirici metin türlerinin de amaç bilgi vermektir ancak bilgi verilirken kök değerlerin de aktarımı göz önünde bulundurulmalıdır. 5.Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler oluşturulurken on kök değerlerin öğretimi göz önünde bulundurulmamıştır. Diğer metin türleri de on kök değerlerin öğretimi için uygun metinlerdir. Bu metin türlerinden de yeterince faydalanılmadığı görülmüştür.

3.3. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi

3.3.1. Erdemler

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, dostluk, yardımseverlik ve sorumluluktur. Bu temada en çok sevgi değeri yer almıştır.

Dostluk: “...Tam bu sırada, medreseye ilk geldiğinde kendisine kapıyı açan talebeyi hatırladı. Şefkatiyle, tevazusuyla, sevecenliğiyle, sıcaklığıyla benzer duyguları yaşamasına vesile olmuştu o arkadaşı ve böylece daha akşam olmadan çiftçinin medreseye getirdiği üzüm salkımı kapıya bakan talebeye geri dönmüştü bile...” (Vermek Çoğalmaktır) (Sarıboyacı, 2020: 11). Metinde dostluk değeri kendinden önce sevdiği insanlara önem verme davranışı ile anlatılmıştır.

“...Bu olaylardan sonra yıllar geçti. Mercan'ın, bir sokak köpeğinin eski sahibini görünce bacaklarına sürtünüşünü, ağlayıp sızlanışını hiç unutmadım. Ah, biz insanlar da köpekler kadar vefalı olabilsek. Vefa, erdemlerin en güzelidir çünkü...” (Sahibini Unutmayan Köpek) (Sarıboyacı, 2020: 28). Köpeğin eski sahibini unutmaması dostluk değerini anlatır.

Saygı: “... Size yapılmasını istemediğiniz işi siz de başkasına yapmayacaksınız, yani kendinizi onun yerine koyacaksınız, bencilliğinizden silkineceksiniz; sizin bir etiniz, kemiğiniz olduğu gibi onun da bir eti, kemiği olduğunu, onun da acılar duyabileceğini düşüneceksiniz...” (Ahlak) (Sarıboyacı, 2020: 33).

Metinde ahlaklı olmanın başkalarına davranırken kendisine davranılmasını istediği gibi davranmak ile mümkün olduğu saygı değerini anlatmaktadır.

Sevgi: “... Üzümleri görür görmez – en küçük şeyde bile- ilahi sanat ve nakışların en yüksek derecede yansıyabileceğinin derinden kavradı o talebe de. Yüreği “bu sanatın ve güzelliğin sahibine” sevgiyle doldu. Tam bu sırada, medreseye ilk geldiğinde kendisine kapıyı açan talebeyi hatırladı. Şefkatiyle, tevazusuyla, sevecenliğiyle, sıcaklığıyla benzer duyguları yaşamasına vesile olmuştu o arkadaşı ve böylece daha akşam olmadan çiftçinin medreseye getirdiği üzüm salkımı kapıya bakan talebeye geri dönmüştü bile. İşte o zaman bu talebe bu üzümlerin gerçekten de kendi kısmeti olduğunu anladı: Cömertlik, dostluğun parlak bir nişanıydı.”(Vermek Çoğalmaktır) (Sarıboyacı, 2020: 11). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi metnin genelinde sevgi değeri hem yaratıcıya hem de insanlara duyulan sevgi ile anlatılmıştır.

“... Şimdilik Allaha ısmarladık. Senin ve Filiz’in binlerce defa gözlerinizden, yanaklarınızdan öperim. İkinizi de hasretle kucaklarım sevgili karıcığım.”(Canım Aliye Ruhum Filiz) (Sarıboyacı, 2020: 16). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi yazar mektubunda ailesine olan sevgisini dile getirerek sevgi değerini anlatır.

“ ... Cellat ölümüne hazırlanmasını söyledi. Birçok bu büyücünün nasıl öleceğini seyretmeye gelmişlerdi. Kız yine de aldırmadı gömleği örmeye devam etti.” “...Padişahla kadı efendi geldiler. Nilüfer, üvey annesinin kendisine ve kardeşlerine nasıl büyü yaptığını, kendisinin konuşmamasının ve geceleri ayrık otu toplayarak sürekli gömlek örmesinin, bu büyüleri bozmak için olduğunu ve bunu yapmak üzere, rüyasında bilinmeyen alemlerden emir aldığını söyledi. Kardeşleri de, bu sözlerin doğruluğuna tanıklık ettiler. Padişah, Nilüferin babasına haber göndererek, hanım sultanla birlikte düğüne davet etti. Düğün sırasında yaşlı baba, çocuklarını tanıdı. Hain karısını boşayarak babasının evine gönderdi; çocuklarına sarılarak gözlerinden öptü...”(Kuğular) (Sarıboyacı, 2020: 23). Masalda kız kardeşin diğer kardeşlerini kurtarmak için kendi canı pahasına yaptığı fedakarlık, yaşlı babalarının çocuklarına yapılanları duyunca karısından boşanması ve çocuklarını kucaklaması sevgi değerini yansıtmıştır.

“...Eşim dedi ki:

“Bunun hâli ne olacak? Nereye gidebilir? Kime sığınabilir? Besleyip büyütelim bari. Hem bize can yoldaşı olur.”

Bahçe kıyısına bir yer yaptık. İçine yerleştirdik. Sütle besledik. Birkaç gün sonra gözleri açıldı. Ayaklarının üzerine daha sağlam basmasını öğrendi...” (Sahibini Unutmayan Köpek) (Sarıboyacı, 2020: 28). Metinde insanların hayvanlara gösterdiği merhamet sevgi değerini anlatır.

“ ... Duyabilmiyorum yaşı mı neylim

Yürek o yürektir, heves, o heves...

Kah arana düşür, kah dağa meylim,

Nedir bu gönlümdeki bu duygular bes?

Sanki, sanki dünyanın çocuğuyum ben,

Bu aşka, hevese bazen gülürüm,

Fakat kınayamam kendimi bazen,

Hani ne yattım ki, uyku da görüm...” (Yaştan Gileyliyim!)(Sarıboyacı, 2020: 31). Şiirden alınan bölümlerde de görüldüğü gibi şair çocukluğuna büyük bir özlem ve sevgi duymaktadır. Hatta durumu kendisine garip gelse de bu huyundan vaz geçememektedir. Sevgi değeri anlatılırken tutum ve davranışlardan değil çocuklu dönemine duyulan sevgi ve özlemden yararlanılmıştır.

Sorumluluk: *“Mektubu şu adrese yolla, çünkü İstanbul’da nerede kalacağımı bilmiyorum. Galatasaray’da kalırsam mektup belki elime geçmez. Bu adrese herhalde uğrayacağım. Mektubu bana verirler.” (Canım Aliye Ruhum Filiz) (Sarıboyacı, 2020: 16). Onların mektubuna ulaşmak için adres belirtmesi ile onlara karşı sorumlu hissetmesi ile de sorumluluk değerini ortaya koyar.*

Yardımseverlik: *“Şefkatiyle, tevazusuyla, sevecenliğiyle, sıcaklığıyla benzer duyguları yaşamasına vesile olmuştu o arkadaşı ve böylece daha akşam olmadan çiftçinin medreseye getirdiği üzüm salkımı kapıya bakan talebeye geri dönmüştü bile. İşte o zaman bu talebe bu üzümlerin gerçekten de kendi kismeti olduğunu anladı: Cömertlik, dostluğun parlak bir nişanıydı.”(Vermek Çoğalmaktır) (Sarıboyacı, 2020: 11). Yardımseverlik değeri ise cömertlik tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.*

Tablo 3.9: 6. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Vermek Çoğalmaktır		✓					✓			✓
Canım Aliye, Ruhum Filiz							✓	✓		
Kuğular							✓			
Sahibini Unutmayan köpek		✓					✓			
Yaştan Gileyliyim!							✓			
1.Tema Sonu Değerlendirme Ahlak						✓				

Erdemler teması bu tema ile ilgili konu önerileri düşünüldüğünde on kök değer in en fazla yer alması gereken temalardandır. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki erdemler temasına sevgi değeri 5 kez, dostluk değeri 2 kez, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri 1 kez yer almıştır. Adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır ve vatanseverlik gibi erdemler ile yakından ilişkili değerlere yer verilmemiştir.

3.3.2. Birey ve Toplum

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; saygı, öz denetim, dürüstlük, sevgi, sabır ve adalettir. Bu temada en çok sevgi değerine yer verilmiştir.

Adalet: “...Yargıç, hemen komşusunu çağırtmış. Bu delikanlının parasını niçin vermiyorsun, diye sormuş. Varsıl komşu, kendini şöyle savunmuş: Efendim, demiş. İddiayı o değil ben kazandım. Evet, sabaha kadar gölde durdu ama annesi onu meşaleyle ısıttı. Yargıç, her ikisini de dinledikten sonra varsıl komşuyu haklı bulmuş. Çocuk boynu bükük bir durumda eve dönmüş...
... Ne haddimize, demiş aksakallı bilge kişi. Gölün kıyısındaki meşale, gölün ortasındaki delikanlıyı nasıl ısıttıysa bu köşedeki ateş de o köşedeki kazanı

kaynatır. Yargıç, bunun bir ders olduğunu anlamış. Verdiği kararın yanlışlığının bilincine varmış. Varlıklı komşuya buyurmuş: Çocuğun hakkını yemeyelim, demiş. İddiayı kazanan delikanlıdır. Hemen hakkı olan yüz altını veresin. Delikanlı Ak Sakallı Bilge'nin verdiği ders sayesinde yüz altınına kavuşmuş. Ak Sakallı Bilge Dede'ye teşekkür edip anasının yanına gitmiş..."(Ak Sakallı Bilge Dede) (Sarıboyacı, 2020: 48). Metinde adalet değeri adil olma tutum ve davranışı ile bir olumlu bir de olumsuz örnek üzerinden anlatılmıştır.

"İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu

Bebeklerin ulusu yok

Başlarını tutuşları aynı

Bakarken gözlerinde aynı merak

Ağlarken aynı seslerin tonu..." (Bebeklerin Ulsu Yok) (Sarıboyacı, 2020: 60).

Şiirde bütün bebeklerin eşit olması düşüncesi adalet değerini anlatır.

Dürüstlük: "...Ağam, demiş. Sabaha kadar gölde durdum. Şimdi yüz altınımlı istiyorum. Komşusu kötü niyetli biriymiş. Amacı çocukla alay etmekmiş. Gölde hiç çıkmadın mı? Hiç ısınmadın mı? Çıkmadım, demiş genç. Hiç ısınmadım. Kimse gelmedi mi yanına? Annem geldi. Eve zamanında gitmeyince merak etmiş, elinde meşaleyle beni aramaya çıkmış. Gölün kıyısına kadar geldi, gitti. Adam aradığı bahaneyi bulmuş. Ne parası be, demiş. Hem annenin elindeki meşaleyle ısın hem de iddiayı kazandığını söyle. Çocuk mu kandırıyorsun sen? Hak ettiği parayı alamamak, üstelik aptal yerine konmak delikanlının çok zoruna gitmiş..."(Ak Sakallı Bilge Dede) (Sarıboyacı, 2020: 46). Metinde dürüstlük değeri doğru sözlü olma, sözünde durma tutum ve davranışları ile anlatılmıştır.

Özenetim: "...Giyimleri kıvrak, temiz, gösterişsiz, yüzlerinde, dudaklarında bir boya lekesi yok. Annelerin boyanmadığı bu yerde genç kızlar elbet boyanmaz. Kuaföre gittim; burada birşey gözüme çarptı; saçlarını çok temiz, kıvrak düzelttiren Fin kadınları tırnaklarına koyu boyalar sürmüyorlar; anladım ki, burada, süsleneyeğiz diye yaradılışın dışında bir şeyler yapmaya özenmiyorlar. Onlar, kadına büyük bir değer vermeyen bu gibi süslerden çoktan uzaklaşmışlar. Daha değerli yükselişlerin anlamına ermişler..." (Finlandiya'dan) (Sarıboyacı, 2020: 37). Metinde öz denetim değeri öz güven sahibi olma ile anlatılmıştır.

"— Gemiye ve denizi ben nice zamandır düşünür dururdum. İşte şu denizdir, bu da gemim. Ben de işini bilen bilgili bir kaptanım..."(Kaptan Sinek) (Sarıboyacı,

2020: 61). Metnin bu bölümünde görüldüğü gibi sineğin kendine olan güveni öz denetim değerini yansıtır.

Sabır:

“...Başlamış incecik dişlerini işletmeye

Gelmiş ipin hakkından ktır ktır.

Bir ilmik kopunca ağdan hayır mı kalır

Sabır, biraz da zaman

Güçten, öfkeden daha yaman...”(Aslan ile Fare) (Sarıboyacı, 2020: 53)

Farenin aslanın zor durumda olduğunu görünce onu kurtarmak için azimle çalışması sabır değerini anlatır.

Saygı: *“... Medeni terbiyenin, bedii duygunun en yükseğine çıkmış olan kardeş Finlerinin inceliği karşısında kalbim çarptı...”(Finlandiya’dan) (Sarıboyacı, 2020: 37) Saygı değeri alçak gönüllü olma tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.*

“Yoksul kadınla genç bir oğlu varmış. Bunlar, kulübeye benzeyen evlerinde birlikte yaşıyorlarmış. Bu yoksul ailenin bir de varlıklı komşuları varmış. Varsıl komşu varlığıyla kibirlenir, komşularının yoksulluğu ile alay edermiş. Onları kendisine hizmet edecek, eğlendirecek basit insanlar olarak görürmüş. Soğuk bir kış günü delikanlıya bir öneride bulunmuş: — Sende kırk para yok. Bende ise istemediğin kadar para var. Paraya çok gereksinim duyduğunuzu biliyorum. Benim canımsa biraz eğlenmek istiyor. Eğer dediğimi yaparsan sana çok para veririm...”(Ak Sakallı Bilge Dede) (Sarıboyacı, 2020: 45). Saygı değeri alçak gönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine önem verme tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.

Sevgi:

“...Aslan toprakla oynuyormuş bir gün;

Bir de bakmış pençesinde bir fare.

Aslan, aslan yürekliymiş o gün,

Kıymamış canına, bırakmış yere...” (Aslan ile Fare) (Sarıboyacı, 2020: 53).

Metinde aslanın fareye merhameti ve farenin aslanın bu iyiliği karşısında vefalı olması sevgi değerini anlatır.

“...Bir vatan bırakın biz çocuklara

İslanmış olmasın gözyaşlarıyla.

Bir bahçe bırakın biz çocuklara

Göklerde yer açın uçurtmalara

Oynaya oynaya gelin çocuklar

El ele, el ele verin çocuklar...” (Bir Dünya Bırakın) (Sarıboyacı, 2020: 58).
Metinde çocuklara merhametli olarak onlara yaşanabilir bir dünya bırakılması istenmiş, bu şiirde sevgi değerini anlatmaktadır.

“...Babalar çıkarmayın onları akıldan

Analar koruyun bebeklerinizi

Susturun susturun söyletmeyin

Savaştan yıkımdan söz ederse biri

Bırakalım sevdıyla büyüsünler

Serpilip gelişsinler fidan gibi

Senin benim hiç kimsenin değil

Bütün bir yeryüzünüdür onlar

Bütün insanlığın gözbebeği...”(Bebeklerin Ulusu Yok) (Sarıboyacı, 2020: 60).

Anne babaların merhametli olması gerektiği sevgi değerini yansıtır.

Tablo 3.10: 6. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatansesverlik	Yardımsesverlik
Finlandiya’dan				✓		✓				
Ak Sakallı Bilge Dede	✓		✓			✓				
Aslan ile Fare					✓		✓			
Bir Dünya Bırakın							✓			
Bebeklerin Ulusu Yok	✓						✓			
2.Tema Sonu Değerlendirme Kaptan Sinek				✓						

Birey ve toplum temasında 3 metinde sevgi, 2 metinde adalet, 2 metinde öz denetim, 2 metinde saygı, 1 metinde dürüstlük, 1 metinde sabır değeri yer almıştır. Bu temanın konuları düşünüldüğünde dostluk, sorumluluk ve yardımsesverlik değerlerine yer verilmemesi önemli bir eksiklik olmuştur. Bu temadaki “Ak Sakallı Bilge Dede”

metni birden fazla kök değeri barındırdığı için oldukça etkili bir metin olarak görülmüştür. Bu temanın metinleri oluşturulurken birden fazla kök değer içeren metinlerin tercih edilmesi eksikliği giderecektir.

3.3.3. Millî Mücadele ve Atatürk

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, vatanseverlik, öz denetim ve yardımseverliktir. Bu temada en çok vatanseverlik değeri bulunmaktadır.

Özdenetim: “... Siperin içinden iri yapılı bir er çıktı. Ucuna mendil bağladığı silahını yere attı. İki kolunu açtı. Sonra kendine güvenen tavırlarıyla yavaş yavaş yaralı Yüzbaşı'ya doğru yürümeye başladı. Karşı tarafla, çevresiyle, hiç kimseyle ilgilenmiyor; herkes donup kalmış bu cesur Türk askerini hayranlıkla seyrediyordu. Şaşkınlıktan kurtulabilen İngiliz askerleri ise ona nişan almaya çalışıyorlardı. O ise hiçbir şeye aldırmadan Yüzbaşı'nın yanına geldi...” (Türk Askerinin Cesareti) (Sarıboyacı, 2020: 88). Askerin öz güven sahibi olması özdenetim değerini anlatır.

Sevgi: “-Senin Gazi Paşa'dan başka bir isteğin var mı?” Kadının birden yüzü sertleşti.

-Tövbe de bey, tövbe de! Daha ne isteyeyim ki.. O bizim vatanımızı gurtardı. Bizi düşmanın elinden kurtardı. Şehitlerimizin mezarlarını onlara çiğnetmedi daha ne isteyebilirim ondan? Onun sayesinde şimdi istediğimiz gibi yaşıyoruz. Şunun bunun, gavur dölünün köpeği olmaktan onun sayesinde kurtulmadık mı? Buralara bir defa yüzünü görmek, ona ‘Sağ ol Paşam!’ demek için düştüm. Onu görmeden ölürsem gözlerim açık gidecek. Sen efendi bir adama benziyon, bana bir yardım ediver de Gazi Paşa'yı bulacağım yeri deyiver.”(Gaziye Görmeye Gelen Ana) (Sarıboyacı, 2020: 65). Metinde ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e duyulan sevgi, sevgi değerini anlatmanın en etkili yollarından biridir.

“...Cami, okul, kütüphane, hastane, yol yapan, yaptıran insanlar kıymetli.

Tarlaya tohum atan, meyve sebze satan, balık tutan insanlar değerli.

Bir kediye besleyen, yeşili koruyan, merhametli yürekler önemli.

Eşimiz bir kişidir ama bütün hayatımızı etkiler.

İki çocuk yetiştiren bir anne mühim üç kişi etmez mi?

50 öğrencisi olan bir öğretmen 51 kişi değil midir?..”(1 kişi=?) (Sarıboyacı, 2020: 79). Sevgi değeri vefalı olma tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.

Vatanseverlik:

“...Ben Mustafa Kemal'im...

Çanakkale'de Mehmetçik,

Anafartalar'da kartal...

Şahin olurum Antep önlerinde,

Nene Hatunla destan...

Sütçü İmama uzanır ellerim,

Vatan ufkunda çelik bir kalkan olurum, Kükrerim cihana karşı, Sönmeyen bir volkan olurum...”(Ben Mustafa Kemal'im) (Sarıboyacı, 2020: 70). Metinden alınan bu bölümde görüldüğü gibi şiir vatan sevgisi değerinin coşkulu bir şekilde anlatıldığı metinlerden biridir.

“...Vatanda birlik olsun diye şehit olan birinden sonra 79 milyon tek vücut olmak için nasıl çırpınır? Bir şehit, ülkedeki tüm iyi insanları nasıl kenetler? İstiklal Marşı'nı söylerken vurulan bir insan kaç milyon insana İstiklal Marşı'nı söyletir? “Evlatsız olur, vatansız olmaz.” diyen anne, yavrusu için kaç kişilik bir acı basmıştır bağrına taş niyetine? “Vatan için bir bacağıma kaybetmişim ne önemi var?” diyen biri kaç hainin ferini söndürür?...” (1 kişi=?) (Sarıboyacı, 2020: 79). Metinden alınan bu bölümlerde de görüldüğü gibi vatanseverlik değeri ise dayanışma ve vatana sadık olma ile anlatılmıştır.

“ Mehmetçik; vatan hizmeti için tarlasını, sabanını, annesini, karısını, çocuğunu terk ederek ordu hizmetine girmiş, devletin emirlerine mutlak surette itaat eden, onun gösterdiği gaye uğruna ölen Türk köylüsünün müşterek adıdır. O; köyünde alnının teriyle ekmeğini kazanan, devlete vergisini veren, misafirperver, iyi bir vatandaş, yurt müdafaası olunca her şeyini terk eden, kendi varlığını dahi onun uğrunda terk etmekten çekinmeyen bir kahramandır.”(Nesillerin Ruhu) (Sarıboyacı, 2020: 89). Mehmetçiğin tarif edildiği bu bölümde vatanseverliğin sadece savaşmayla değil çalışma, dayanışma, kurallara uyma ve vatana sadık olma ile de sağlanabileceği anlatılmıştır.

Yardımseverlik: “... Nazik ve yumuşak hareketlerle yaralının kıyafetini düzeltti. Onu yerden kaldırdı. Omuzlayarak yavaş yavaş bizim siperlere doğru yöneldi. Siperimizin hemen önüne Yüzbaşı'yı yine nazikçe yatırdı. Sonra arkasını döndü. Yine kendinden emin adımlarla siperlerine doğru yürüdü. Hepimiz donmuştuk. Hayrete düşmüştük. Sonradan her iki tarafın siperlerinden alkışlar ve ışıklar yükseldi.” (Türk Askerinin Cesareti) (Sarıboyacı, 2020: 88). Metinde Türk

askerinin düşman dahi olsa yaralı birine merhamet gösterip yardım etmesi yardımseverlik değerini anlatan güzel örneklerdir.

Tablo 3.3.3: 6. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Gaziye Görmeye Gelen Ana							✓			
Ben Mustafa Kemal'im									✓	
1 kişi = ?							✓		✓	
Mustafa Kemal Nasıl Atatürk Oldu										
Türk Askerinin Cesareti				✓						✓
3. Tema Sonu Değerlendirme Nesillerin Ruhu (Kısaltılmış)									✓	

6. sınıf Millî Mücadele ve Atatürk temasında 3 metinde vatanseverlik, 2 metinde sevgi, 1 metinde öz denetim ve 1 metinde yardımseverlik değerleri yer almıştır. 1 metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Bu tema özellikle vatanseverlik, yardımseverlik değerinin öğretilmesi açısından oldukça önemlidir. Ancak seçilen metinler kök değerlerin öğretimine fazla katkısı olmayan metinlerden oluşmuştur.

3.3.4. Millî Kültürümüz

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; vatanseverlik, sabır, saygı ve sevgidir.

Sabır: “...Hacivat artık iyice sinirlenmişti. Kötü bir söz söylememek için cevap vermedi. Başını sallayıp eli ile Karagöz’e yanından gitmesi için işaretler yaptı. Karagöz de otu aramaya başladı. Fakat ararken yerlere eğilip dinliyordu. Biraz sonra eli boş olarak geldi.

KARAGÖZ – *Hacı Cavcav, hiç karabaş otu bulamadım.*

HACİVAT – *Olması lazım efendim! Sen bu otu iyi tanıyor musun?” (İlaç) (Sarıboyacı, 2020: 105). Hacivat’ın Karagöz’ün tavırlarına karşı kötü sözler söylemekten kaçınması sabır değerine güzel bir örnek teşkil etmiştir.*

Saygı: *“... Günlerden bir gün padişahın sarayının önündeki meydanda büyük bir tören düzenlenir. Oraya üç alimin yanı sıra hoca da davet edilir. Haber iletdikten sonra, asasını alarak eşeğine binip gelir. O, geleneğe uyararak tüm adetleri yerine getirdikten sonra selam verir. Daha sonra padişaha dua edilir...”(Hoca ve Üç Alim) (Sarıboyacı, 2020: 109). Nasrettin Hoca’nın geleneği yerine getirmesi, selam vermesi ve padişaha dua edilmesi saygı değerini anlatır.*

“...Yalnızca yolların değil dinlerin de kesiştiği bir noktada yer alan Harran’da farklı dinlerden uluslar yıllarca uyum içinde yaşadılar. Sırasıyla Mittaniler, Asurlular ve Müslümanların eline geçen kent son Emevi halifesi II. Mervan tarafından devletin başkenti ilan edildi. 13’üncü yüzyılda Moğollar tarafından yerle bir edildikten sonra da bir daha hiçbir şey eskisi gibi olamadı...”(Uygurluklar Diyarı Harran) (Sarıboyacı, 2020: 113). Farklı özelliklere sahip insanları bir arada yaşamaları saygı değerini yansıtır.

Sevgi: *“...Hortu’da herkes bir Nasrettin Hoca torunudur. Herkes, Nasrettin Hoca’dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır. Size Hoca’nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşmayınız. Yıkılmış, göçmüş de olsalar kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmış. Burada değişen sadece zaman... Zamanın ötesinde Nasrettin Hoca dostları, yakınları dipdiri...”(Nasrettin Hoca’nın Köyünde) (Sarıboyacı, 2020: 123). Nasrettin Hoca’ya gösterilen vefa sevgi değerinin güzel bir yansımasıdır.*

“...Dehadır: Çünkü kendi döneminde yapılması imkânsız gözüyle bakılan eserleri meydana getirmiştir. Sanatkârdır: Çünkü her eserinde estetiği, zarafeti en güzel örneklerle görebilirsiniz. Çalışkandır: Çünkü tüm Osmanlı İmparatorluğu’nu bir uçtan diğerine eserleriyle donatmaktan vazgeçmemiştir. Bilim insanıdır: Çünkü keşfetme arzusunu, araştırmacı ruhunu hiçbir zaman kaybetmemiştir. Bu yönleri ve ortaya koyduğu yeniliklerle de kendi döneminde Avrupa’da yaşayan Rönesans insanı profilini Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşatan kişidir. Dediğimiz gibi mimar kelimesi tek başına yetmez, “mimarlar mimarı” yakıştırması da bu yüzdendir...”(Mimar Sinan) (Sarıboyacı, 2020:

125). Mimar Sinan'ın üstün özellikleri ve ona yapılan yakıştırmalar ona duyulan sevginin göstergesidir.

Vatanseverlik: “...Sabahı iple çeken çocuklar, ortalık ışıyınca yataklarından fırlarlardı. Bu esnada büyükler de uyanmışlardır. Erkekler acele giyinerek bayram namazına giderlerdi. Onların dönüşüne kadar, evlerde çocukların yeni elbiselerini giyme merasimi başlardı. Bir oğlan, kendisinden küçük olan kız kardeşinin saçlarını tarayıp çift veya tek örgü ile kurdelelerle süslenirken daha onun cici elbiseleri giydirilmeden, dudaklarını büze büze bir öfke ile, bazan da bir ağlayışla, kendisinden evvel giydireyorlar diye titizlenir, o zaman teyze veya hala bu yaramazın tuvaleti ile meşgul olurdu. Biraz sonra babalar, amcalar, dayılar ve yetişkin oğullarla torunlar namazdan dönerlerdi. O zaman, sırası ile büyüklerin ellerini öpme yarışı başlardı. Büyükler de “Allah nice senelere kavuştursun, berhudar olun” duaları ile yavruların yüzlerini, gözlerini öperlerdi...” (Sarıboyacı, 2020: 93). Metnin bu bölümünde bayram sabahı uygulanan bu geleneklerin insanlar için öneminden yola çıkarak vatanseverlik değerine ulaşılma amaçlanmıştır.

“Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun

Yuvasını bozacağım...” (Bayrak) (Sarıboyacı, 2020: 121). Metinden alınan bu bölümde bayrağın önemi ve ona verilen değer gözler önüne serilmiştir.

Tablo 3.11: 6. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Bayram Günleri									✓	
İlaç					✓					
İlaç Metni 8. Etkinlik Hoca ve Üç Alim						✓				
Uygarlıklar Diyarı Harran						✓				
Bayrak									✓	
Nasrettin Hoca'nın Köyünde							✓			
4. Tema Sonu Değerlendirme Mimar Sinan							✓			

6. sınıf Millî Kültürümüz temasında 2 metinde sevgi, 2 metinde vatanseverlik, 2 metinde saygı ve 1 metinde sabır değeri yer almıştır. Bu temada işlenecek konular göz önünde bulundurulduğunda adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür. Bu değerlerin Millî Kültürümüz teması içindeki metinlerde yer alması gerekmektedir. Sabır, saygı ve sevgi değerlerine o değerlere ait tutum ve davranışlarla ulaşılırken vatanseverlik değerine bir metinde gelenek ve göreneklere verilen önem il diğer netinde ise bayrak sevgisi ile çağrışım yoluyla ulaşılmıştır.

3.3.5. Doğa ve Evren

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; yardımseverlik, sevgi ve dostluktur. Temadaki üç metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

Dostluk: “...Bunlarla bir yeşil meydanın kenarına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırkan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırkan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler...”(Son Kuşlar) (Sarıboyacı, 2020: 142). Kuşların gelen sese güven duyup o yöne doğru gitmeleri ise dostluk değerini anlarmıştır.

Sevgi: “Kış, Ada’nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgârlarını poyraz, yıldız poyraz, maestro, dramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel hâlinde seferber ettiği zaman; öteki yakada yaz, daha pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara, oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştur. Gitmekle gitmemek arasında sallanır bir hâlde, elinde bir pasaport, çıkınında üç beş altın, bekleyen bu güzel yüzlü göçmen tazeyi benden başka bu Ada’da seven hemen hiç kimse yoktur, diyebilirim -Övünmek için değil!- Herkesin yeni başlayacak olan altı yedi aylık soğuk hayata kendini şimdiden alıştırmak ve hazırlamak için bir şeyler yapmaya çalıştığı öyle günlerde ben; tembelliğim, hep kaçanı kovalayan huyumla yazın, o güzel göçmenin peşine düşmüşümdür...” (Son Kuşlar) (Sarıboyacı, 2020:142). Metnin bu bölümünde yaz mevsimine duyulan sevgi anlatılmıştır.

Yardımseverlik:

“...Köylere de uğradıysa eğer

Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır

Güneş altında çalışanlara

İmdat eylemiştir...” (Rüzgâr) (Sarıboyacı, 2020: 134). Bu bölümde rüzgârın güneş altında çalışanlara yardım etmesi yardımseverlik değerini anlatır.

“... Annemle ninem ise -hâlâ şaşar dururum- yanlarında, bizi yaylalarına davet eden Yıldız bacım, onun kocası, oğlu ve kızı olduğu hâlde arkamızdan yürümektedirler...” “...Bu, zemini toprak, duvarları üst üste oturtulmuş taşlarla örülü, üstü çalı çırpıyla örtülü (dam) denilen bir kulübeydi. Burada evden getirdiğimiz şilte ve yastıklarımızı serip dam sahipleriyle bir arada yan yana yatardık...” (Kiraz Yaylaları) (Sarıboyacı, 2020: 129). Metinden alınan bu

bölmelerde ev sahipleri küçücük bir yeri misafirleriyle paylaşarak yardımseverlik değerini anlatır.

“...Bakıcı adam bira sonra kovalarla su getirdi. O gün hava çok sıcaktı. Kovaları fillerin önüne koydu. Hortumuyla bir bir su içtiler. Sonra da üstlerine kovalarla su döküldü. Filler serinlediler...”(Üç Fil) (Sarıboyacı, 2020: 148) bölümünden ulaşılabilir.

Tablo 3.12: 6. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Kiraz Yaylaları										✓
Rüzgar										✓
Rüzgar Şiiri 5. Etkinlik Kış										
Son Kuşlar		✓					✓			
Kış Uykusu										
Üç Fil										✓
5. Tema Sonu Değerlendirme Efsane Bitki Kereviz										

6. sınıf Doğa ve Evren temasında 3 metinde yardımseverlik, 1 metinde sevgi, 1 metinde dostluk değeri yer almıştır. Temada yer alan 3 metinde on kök değerinin hiçbirine rastlanmamıştır. Doğa ve evren temasında ulaşılan kök değerlerin çoğuna da çağrışımlar yoluyla ulaşılmıştır. Bu tema doğa ile ilgili konuları barındırdığı için kök değerlerin farklı yollarla kavratılması için oldukça faydalı olabilir. Bu nedenle metin seçiminde daha dikkatli olunmalıdır.

3.3.6. Sanat

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, dürüstlük, saygı, öz denetim ve sabırdır.

Dürüstlük: “...Demirci anladı, ses çıkarmadı, duvardan üç-beş halka aldı, sanatına vakıf bir adam sükûnetiyle değneğe taktı. Lakin, genç adam, usul hilafinal değneğin yan tarafına bir halka daha taktırmak istiyordu. Çilingirle aralarında mübahase başladı. Çilingir, “Olmaz,” dedi, “bunun usulü böyledir.”

“Delikanlı, usulü bozmakta ısrar ediyordu:

- Canım sen tak. Nene lazım...

-Takılmaz evladım...

-Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim...”(İhtiyar Çilingir) (Sarıboyacı, 2020: 156)
Adamın ısrarına rağmen İhtiyar çilingirin doğruyu söylemesi dürüstlük değerini anlatır.

Özdenetim: “...Buna bakın ve ne düşündüğünüzü söyleyin.” dedi. “Çok güzel bir portre.” dedim. “Sanatınızın tüm özelliklerini yansıtıyor.” “Bakın!” dedi. “Size bir giz vereceğim: Her şeyden önce bir durup düşünmek gerek. Göz yeterli değildir. Düşünmek gerek. Çünkü resim sevmek, hoşla gitmek için değil, algılanmak için yapılır. “Ama resim bir anda algılanabilir de.” dedim. “Böylesi bir resim...” İcini çekti. “Bakınız!” dedi. “İyi bakınız. Sonra kafanızın içindeki, belleğinizdeki başka portrelerle karşılaştırınız. Eğer gerçekten resmi görmeyi - bakmayı değil, görmeyi- biliyorsanız belleğinizdeki resimlerle bunun arasındaki karşıtlıklar kendiliğinden ortaya çıkacaktır.” (Büyük Ustayı Ziyaret) (Sarıboyacı, 2020: 164) Ressamın konu hakkında konuşurken kendinden emin olması öz denetim değerini anlatır.

“...Bir yazar, bir sanatçı yaşadığı çağın beğenisine kendini kaptırmamaya çalışmalı. Bunun için de çağın yerleşmiş beğenisine hiç aldırış etmemeli. Kitaplarının, yapıtlarının beğenilip beğenilmemesi, birtakım ünlü kişilerin övgülerini toplayıp toplayamaması, okur çoğunluğunun sevgisini, hayranlığını uyandırıp uyandıramaması bir ölçü, bir değer gücü olmamalı...” (Çağın Beğenisine Kapılmak) (Sarıboyacı, 2020: 181). Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi kişinin davranışlarının kontrolünü elinde bulundurması öz denetim değerini anlatır.

Sabır: “...“Gökyüzüne kement atmak” deyimi mesleğimle de örtüşüyor. Başka bir deyişle, yazma eyleminin özeti oluyor. Çünkü eserlerimi yazarken bir bakıma gökyüzüne kement atıyorum. Düşler, düşünceler, türlü fanteziler, en çok da yüreğime sığdıramayacağım kadar sevgi ve coşku yakalıyorum. Yetmiş iki kitabı, işte o ganimetlerle yazdım...” (Yaşadıklarım ve Düşlediklerim)

(Sarıboyacı, 2020: 173). Metinde kullanılan “gökyüzüne kement atmak” deyimini olmayacak işlere kalkışmak anlamına gelir. Bu da azimli olmak dolayısıyla sabır değerini çağrıştırır.

Saygı: “...Tahta merdivenleri çıktım. Sahanlıkta kendimi bir kez daha tanıttım. Ama uzattığım el boşlukta kaldı. Sıkmadı elimi. Beni gücendirmemek için uzattığım elimi görmezlikten geldi. Yan döndü. Ellerini belinde kavuşturdu...” (Büyük Ustayı Ziyaret) (Sarıboyacı, 2020: 162) Bu bölümde ressamın elini uzatmaması olumsuz bir örnek üzerinden saygı değerini anlatır.

“...Yıldızlar koştu geldi

Karanlığı sürüye sürüye...

Şiirim yarım kaldı

Gülünce sıra arkadaşım.

Parmağıyla göstere göstere...

“Sen büyüyünce şair olursun,” dedi.

Üzüldüm...

Yalnız şairler mi görür diye

Aydede'nin güldüğünü...

Üzüldüm...

Arkadaşım neden göremesin ki,

Düşlerin uçtuğunu?” (Ay Şairi) (Sarıboyacı, 2020: 180). Sınıftaki arkadaşının onun yazdığı şiire gülmesi saygı değerini olumsuz bir örnek üzerinden yansıtır.

Sevgi: “...Daha ziyade bir şey demeyerek değneği genç adamın elinden aldı, eski taktıklarını da sökerek iade ettikten sonra; Biz para âşıklısı değiliz, var başka yerde yaptır, dedi. Düşündüm kaldım. Para için işlemediğini iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatının âşığıydı...” (İhtiyar Çilingir) (Sarıboyacı, 2020: 156) Bu bölümde ihtiyar çilingirin mesleğine duyduğu büyük vefası nedeniyle yanlış iş yapmaması sevgi değerini anlatır.

“...Annesi onu kucağına alıp, “Benim canım bebeğim.” diye saçlarını okşadığında, annesine de çok kızarmış...” (Ben Büyüküm) (Sarıboyacı, 2020: 160) Annenin çocuğa merhameti sevgi değerini anlatır.

Tablo 3.13: 6. Sınıf Sanat Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımcıverlik
İhtiyar Çilingir			✓				✓			
İhtiyar Çilingir 9. Etkinlik Ben Büyüüm							✓			
Büyük Ustayı Ziyaret				✓		✓				
Yaşadıklarım ve Düşlediklerim					✓					
Kuklaları							✓			
Ay Şairi						✓				
6. Tema Sonu Değerlendirme Çağın Beğenisine Kapılmak				✓						

6. sınıf Sanat temasında 3 metinde sevgi, 2 metinde saygı, 2 metinde özdenetim, 1 metinde sabır ve 1 metinde dürüstlük değerleri yer almıştır. Bu temada yer alması gereken konular düşünüldüğünde temada yer alan değerlerin uygun olduğu görülmüştür.

3.3.7. Bilim ve Teknoloji

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sabır ve öz denetimdir. Temadaki üç metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

Özdenetim: “... DNA hakkında önemli bir gerçeği şu an bir ben bir de Allah biliyoruz diyebilirim...”(Aziz Sancar) (Sarıboyacı, 2020: 199). Aziz Sancar'ın buluşu ile ilgili kendinden emin tavrı öz denetim değerini anlatır.

Sabır: “...Duvardaki işaretler Sufi ile Pufi'nin akşama kadar çözmesi gereken bir mors cümlesiymiş. Annem akşama kadar duvara dokunmadı ve lekeler kımıldamadan duvarda kaldılar. Ne Sufi ne de Pufi beş dakikacık bile duvardaki

mors cümlesiyle ilgilenmedikleri için akşam, cümlelerin karşılığını babama söyleyemediler. Babam hiç kızmadı...”(Sufi ile Pufi) (Sarıboyacı, 2020: 185). Babalarının çocuklarına mors alfabesini öğretmek için gösterdiği tutum sabır değerini anlatır.

“...Öyle deme. O dönem kararlılık kazandım. Azmetmeseydim ne o yöntemi geliştirebilirdim ne de Maksi hücre keşfimi Yale Üniversitesinde insanlara sunabilirdim...” Aziz Sancar’ın azimle çalışması sabır değerini yansıtır.

“...Doğru maddeyi bulmak için neler neler denenmişti. Kömürleştirilme işleminden geçirilmiş mukavva, mantar, Hindistan cevizi kabuğu, atkuyruğu, ağaç dalı hatta laboratuvarı gezmeye gelen kızıl sakallı bir herifin sakalından adamcağız “ Durun! Ne halt ediyorsunuz?” demeye kalmadan koparılan üç beş tel... Edison başta olmak üzere herkes bu deneme yanılmalarından çok yorulmuştu. Bine yakın farklı madde denenmiş ama istenilen sonuç alınamamıştı...”(Ampulün İlk Yanışı) (Sarıboyacı, 2020: 205). Edison ve arkadaşlarının bine yakın madde denemeleri sonuca ulaşmak için azimle çalıştıklarının göstergesidir. Bu durum sabır değerini anlatır.

Tablo 3.14: 6. Sınıf Bilim ve Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Sufi ile Pufi					✓					
Yosun Pilleri										
Aziz Sancar				✓	✓					
Ampulün İlk Yanışı					✓					
Göge Bakalım										
7. Tema Sonu Değerlendirme Bilim ve Teknik										

6. sınıf Bilim ve Teknoloji temasında 3 metinde sabır, 1 metinde özdenetim değeri yer almıştır. 2 metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Bu temadaki

metinler genellikle bilgilendirici metinlerdir. Bu nedenle metinlerde kök değerlere fazla rastlanmamıştır.

3.3.8. Sağlık ve Spor

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; öz denetim ve yardımseverliktir. Temadaki metinler bilgilendirici metinler olduğu için sadece iki metinde kök değerlere rastlanmıştır.

Özdenetim: “...Mutlu bir adam bir köşeye çekilip kendini unutturur şöhret ancak ölümünden kırk yıl sonra gelip onu bulur. Ama kinden daha gizli ve daha tehlikeli olan hastalığa karşı mutluluk en kusursuz silahtır. Buna karşın kederli adam kalkıp şöyle der: “Mutluluk bir sonuçtur, neden değil.” Bu, işi fazlasıyla basitleştirmektir. Güç; insanı, beden eğitimi sevmeye götürür ama kendi arzumuzla yaptığımız beden eğitimi de insana güç verir. Kısacası iç uzuvlarımızın öyle bir durumu olur ki çarpışmayı ve yok etmeyi kolaylaştırır, yine bir başka durumu olur ki adamı boğar, zehirler. İnsan, kuşkusuz parmaklarını oynattığı gibi iç organlarını hareket ettiremez ama neşe, iç organların iyi durumda olduğuna kanıt oluşturduğuna göre denilebilir ki neşeyi davet eden bütün düşünceler sağlığa da yararlıdır...”(Sağlıklı Olma Sanatı) (Sarıboyacı, 2020: 222). Mutlu olmanın insanın beden sağlığını da olumlu etkileyeceği bunun insanın kendi elinde olduğu düşüncesi öz denetim değerini anlatır.

Yardımseverlik: “...Bereket versin bir duvarcı uzaktan olup bitenleri görmüştü. Koşup yetişti. Elindeki sırıkla köpeğe vurmaya başladı. Hayvan yıldırım hızıyla olay yerinden kaçtı. Adam çocuğu kucığına alıp doktora götürdü...”(Louis Pasteu) (Sarıboyacı, 2020: 235). Metnin bu bölümünde duvarcının çocuğa yardımcı olması yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.15: 6. Sınıf Sağlık ve Spor Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanserverlik	Yardımserverlik
Basketbol Oynamak Boy Uzatır mı?										
Sağlıklı Olma Sanatı				✓						
Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim Ki?										
Louis Pasteu (Lui Pastör)										✓
Sağlığına Dikkat Et										
8. Tema Sonu Değerlendirme Bağrsaklasak da mı Saklasak?										

6. sınıf Sağlık ve Spor temasındaki metinler bir konuda bilgi vermek amacıyla oluşturulmuş bilgilendirici metinlerdir. Bu metinlerden 1 tanesinde özdenetim 1 tanesinde yardımserverlik değeri yer almıştır. Bu değerlere tutum ve davranışlar ile değil çağrışımlar yoluyla ulaşılmıştır. Diğer metinlerden on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabında üçü zorunlu beşi seçmeli olmak üzere sekiz temada toplam 45 metinde on kök değeri hepsine yer verilmiş ancak kök değerlerin dağılımı eşit şekilde yapılmamıştır. 16 metinde sevgi, 7 metinde saygı, 7 metine öz denetim, 6 metinde yardımserverlik, 6 metinde sabır, 3 metinde dostluk, 2 metinde adalet, 2 metinde dürüstlük, 2 metinde sorumluluk değeri yer almıştır.10 metinde ise on kök değerinin hiç biri yer almamıştır. Metinlerde adalet, dürüstlük ve sorumluluk gibi önemli değerlere gereken önemin verilmediği görülmüştür.

3.3.9. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre incelenmesi (Ata Yayıncılık)

➤ **Şiir**

6. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türü şiirdir. Şiir türünde 10 metin bulunmaktadır. 4 şiirde sevgi, 2 şiirde vatanseverlik, 1 şiirde yardımseverlik, 1 şiirde saygı, 1 şiirde adalet değeri yer alır. 2 şiirde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

➤ **Hikâye**

6. sınıf Türkçe ders kitabında hikâye türünde 9 metin bulunmaktadır. 4 hikâyede sevgi, 3 hikâyede dostluk, 3 hikâyede yardımseverlik, 2 hikâyede sabır, 1 hikâyede öz denetim, 1 hikâyede saygı değeri yer alır. En fazla bulunan değer sevgidir. Hikâye türü metinler on kök değerlerin öğretiminde en fazla yararlanılabilecek yapıdaki metinler olmalarına rağmen 6. sınıf Türkçe Ders Kitabında bu metin türünden yeterince istifade edilememiştir.

➤ **Bilgilendirici Metin**

6. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metin türünde 7 metin yer almıştır. Bu metinlerin sadece birinde saygı değeri bulunmaktadır. Diğer metinlerde on kök değere rastlanmamıştır.

➤ **Anı**

6. sınıf Türkçe ders kitabında anı türünde 6 metin bulunmaktadır. 2 metinde sevgi, 2 metinde vatanseverlik, 2 metinde yardımseverlik, 1 metinde öz denetim değeri bulunmaktadır. Bir metinde on kök değere rastlanmamıştır.

➤ **Deneme**

6. sınıf Türkçe ders kitabında deneme türünde 4 metin yer almıştır. 2 metinde öz denetim, 1 metinde vatanseverlik, 1 metinde saygı değeri yer alır.

➤ **Masal**

6. sınıf Türkçe ders kitabında masal türünde 3 metin bulunmaktadır. 2 metinde sevgi, 1 metinde saygı, 1 metinde dürüstlük, 1 metinde adalet değeri yer alır

➤ **Fabl**

6. sınıf Türkçe ders kitabında fabl türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde sevgi, sabır ve öz denetim değeri bulunmaktadır.

➤ **Biyografi**

6. sınıf Türkçe ders kitabında biyografi türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sevgi değeri yer alır.

➤ **Fıkra**

6. sınıf Türkçe ders kitabında fıkra türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı değeri yer alır.

➤ **Tiyatro**

6. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sabır değeri yer alır.

➤ **Çizgi Roman**

6. sınıf Türkçe ders kitabında çizgi roman türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde öz denetim ve sabır değerleri yer alır.

➤ **Mektup**

6. sınıf Türkçe ders kitabında mektup türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sevgi ve sorumluluk değerleri yer alır.

Türkçe ders kitabındaki metinlerin değer aktarımı açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle seçilen metinlerin sadece dört temel dil becerisini geliştirecek şekilde değil MEB müfredatında belirlenen on kök değeri de yansıtacak şekilde seçilmesi gerekir. 6. sınıf Türkçe ders kitabında şiir türünde 10 metin, hikâye türünde 9 metin, bilgilendirici metin türünde 7 metin, anı türünde 6 metin, deneme türünde 4 metin, masal türünde 3 metin, fabl türünde 2 metin, biyografi, fıkra, tiyatro, çizgi roman ve mektup türlerinde birer metin bulunmaktadır. Türkçe ders kitabında on kök değere en çok şiir ve hikâye türlerinde rastlanmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler 5, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlere göre on kök değerini öğretiminde daha az etkili olduğu görülmüştür. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin türlerine göre tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

3.4. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi

3.4.1. Erdemler

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sabır, saygı, yardımseverlik, sevgi, dürüstlük ve adalettir.

Adalet: “... Hanın yakınlarından bir çoğu şöyle bağırdı:

-Daha çok genç ve fakir. Nasıl bizim hanımız olabilir? Onu istemiyoruz.

O zaman üç aksakal ileri çıktı ve hep bir ağızdan şöyle dedi:

-Sarıbay yaşarken akdoğan kime konarsa onu han kabul edeceğimize söz verdik. Doğan çobanın omzuna kondu. O zaman hanımız o olacak demektir...”

(Akıllı Kız) (Erkal, Erkal, 2020: 34). Metnin bu bölümünde Hanın sözünü yerine getirme dürüstlük ve bunun sonucunda çobanın han olarak seçilmesini kabul etmeleri adalet değerini anlatır.

Dürüstlük: “... Hanın yakınlarından bir çoğu şöyle bağırdı:

-Daha çok genç ve fakir. Nasıl bizim hanımız olabilir? Onu istemiyoruz.

O zaman üç aksakal ileri çıktı ve hep bir ağızdan şöyle dedi:

-Sarıbay yaşarken akdoğan kime konarsa onu han kabul edeceğimize söz verdik. Doğan çobanın omzuna kondu. O zaman hanımız o olacak demektir...”

(Akıllı Kız) (Erkal, Erkal, 2020: 34). Metnin bu bölümünde Hanın sözünü yerine getirme dürüstlük ve bunun sonucunda çobanın han olarak seçilmesini kabul etmeleri adalet değerini anlatır. Ayrıca bu değerler metnin ilerleyen bölümlerinde de yer almaktadır.

Sabır: “... Akşam olunca çalıların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarınca kadar söküyor, koparıyor, kazıyordu. Kazdıkça kaya, kazdıkça taş. Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, kocayemiş, diken, ot, kök ona karşı koydular. Bu korkunç mücadeleye üç evlek toprak için Mustafa'dan başka bizim köyde kimse girişemezdi...” (Karanfiller ve Domates Suyu) (Erkal, Erkal, 2020:11). Kör Mustafa'nın azimle çalışması sabır değerini anlatır.

“...Çalışmakla kazanılır

Bil ki büyük başarılar,

Sağlıklı ve mutlu olur

Azim ile çalışanlar...” (Çalışkan Olmak) (Erkal, Erkal, 2020: 16).Azimle çalışmanın önemini anlatan bu bölümde sabır değerini anlatır.

“... Onun bu işe koyulması ile ilgili hatırladıklarım gayet net. Ev işleriyle çok meşgul olmadığı günlerde, beni ön taraftaki yatak odasına götürür ve bana birbiri ardına harfleri öğretmek için saatlerini harcardır...”(Sol Ayağım) (Erkal, Erkal, 2020: 39). Metinde Chiristy Brown’ın annesinin çocuğu için çabalaması hem sevgi hem de sabır değerini anlatır.

Saygı: “...Onu gördün mü toparlanıyor; hayret, sevgi ve saygı ile bakıyorum. Koca yaylamızın üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum. Yine dünya yuvarlağı üzerinde böyle milyonlarca insanın tırnakları, nasırları, çirkinlikleri, tek gözleri, tek kollarıyla, bir ejderha ile kavga etmek için bekleştiklerini düşünüyorum...”(Karanfiller ve Domates Suyu) (Erkal, Erkal, 2020: 13). Yazarın Kör Mustafa’nın başarısı karşısında ona duyduğu saygı, saygı değerini anlatır.

“... Üçüncü gün Hanın sarayına giden yolda odun toplayan fakir bir kızla karşılaştılar. Fakir kız onlara “Kardeşlerim!” diye seslendi. Üç gündür telaş içindesiniz ne oldu? Bana da söyleyin belki yardım edebilirim. Kızlar, “Öğrenip de ne yağacaksın.” Diye kibirle cevap verdiler...”(Akıllı Kız) (Erkal, Erkal, 2020: 34). Bu bölümde ise fakir kızın alçak gönüllü tavrı ve diğer kızların kibirli tavırları saygı değerini anlatır.

Sevgi: “Hep sevgileri anlatsın,

Baba bana bir şiir bul !

Her satırı bal damlatsın,...

“...Alageyik dağda gezsin,

Avcı vurmasın, vazgeçsin

Kimse kimseyi üzmesin

Baba, bana bir şiir bul !..” (Baba Bana Bir Şiir Bul) (Erkal, Erkal, 2020: 29)

Bölümlerinde merhametli olma ile sevgi değeri anlatılmıştır.

“... Onun bu işe koyulması ile ilgili hatırladıklarım gayet net. Ev işleriyle çok meşgul olmadığı günlerde, beni ön taraftaki yatak odasına götürür ve bana birbiri ardına harfleri öğretmek için saatlerini harcardır...”(Sol Ayağım) (Erkal, Erkal, 2020: 39). Metinde Chiristy Brown’ın annesinin çocuğu için çabalaması hem sevgi hem de sabır değerini anlatır.

Vatanseverlik:

“...Tembellik hiç hoş değildir

Sakın kaptırma kendini,

Çalışmalısın her zaman

Yüceltmek için ülkeni...” (Karanfiller ve Domates Suyu) (Erkal, Erkal, 2020: 16). Çalışkan olmanın ülkeyi yüceltmenin yolu olarak görülmesi vatanseverlik değerini anlatır.

Yardımseverlik:“... Avukat kızardı, cevap veremedi. Ama kadın anlamıştı. Yayıncıdan geldiğini söylediği mektubu kendisi yazmış ve para içinde arabasını satmıştı. Avukatın hala eski elbiselerle gezmesinin sebebi de bundan başka bir şey değildi.” (Ninenin Kitabı) (Erkal, Erkal, 2020: 22). Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi yardımseverlik değerini en iyi şekilde anlatır.

“...İşte tam o anda eğilip aldım onu; yürüdüm deniz kenarına, bir öpücük kondurdum başına. İki damla gözyaşından ibaret sade bir törenle saldı denizin sularına. Bir an öylece bakakaldı, sonra sevinçle daldı gitti. Tüm kederimi söküp atarak teşekkürü de ihmal etmemişti; birkaç değerli pulunu elime, avuçlarıma bırakarak. Balıkçı ve kedi şaşkın baktılar yüzüme. Sorar gibiydiler: “Neden yaptın bunu, niye?” “Bir gün...” dedim. “Bulursam kendimi yeşil leğendeki küçük istavrit kadar çaresiz, son ana kadar hep bir umudum olsun diye.” (Küçük İstavrit) (Erkal, Erkal, 2020: 44). Metinde yazarın istavrite merhameti yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.16: 7. Sınıf Erdemler Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Karanfiller ve Domates Suyu					✓	✓				
Karanfiller ve Domates Suyu 6. Etkinlik Çalışkan olmak					✓				✓	
Ninenin Kitabı										✓
Baba Bana Bir Şiir Bul							✓			
Akıllı Kız	✓		✓			✓				
Sol Ayağım					✓		✓			
1.Tema Değerlendirme Çalışması Küçük İstavrit										✓

7. sınıf Erdemler temasında 3 metinde sabır, 2 merinde saygı, 2 metinde sevgi, 2 metinde yardımseverlik, birer metinde adalet, dürüstlük ve vatanseverlik değerleri yer almıştır. Bu temada yer alan metinlerin bazılarında kök değerler iç içe geçmiş vaziyette yer almıştır. Erdemler temasında işlenecek konular göz önünde bulundurulduğunda dostluk, öz demetim ve sorumluluk kök değerlerine yer verilmemesi önemli bir eksik olarak görülmüştür.

3.4.2. Millî Mücadele ve Atatürk

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sabır, dostluk, sevgi, vatanseverlik, adalet ve saygıdır.

Adalet: “... Mükafatlandırmak amacıyla kendisine ne istediği sorulunca: “ Ben pehlivan yapıyım. Bir tayınla (ekmek) karnım doymuyor kumandanım. Emretseniz de bana iki tayın verseler.” der. İsteği kabul edilmiştir. Ancak bu defa diğer arkadaşlarını düşünerek bu isteğinden de vazgeçmiş...”(Koca Seyit) (Erkal, Erkal, 2020: 55). Koca Seyit’in arkadaşlarını düşünerek isteğinden vazgeçmesi adalet değerini anlatır.

Dostluk: “... Ata,

-Bu sözün doğrudur. Ben okumuşların sözüne daha çok inanırım. Fakat bu yaşa kadar toprakla uğraşan sana da inanırım. Çünkü bu işte sen de okumuş sayılırsın.” (Atatürk ve anıları) (Erkal, Erkal, 2020: 49). Bu bölümde güven duyma davranışı dostluk değerini anlatır.

Sabır: “...Ata’nın bu işle çok uğraşıp didindiğini ve bu yüzden çok da üzüldüğünü gören Etimesgutlu köylü, bir gün,

— Abe Paşa’m, dedi. Zor işlerden hoşlanırsın, olmayacağı öldürmek istersin ama bu toprak kıraçtır. Fidan tutmaz, niye bu kadar zorlanırsın? Atatürk:

— Mademki topraktır, mutlaka tutacak!..” (Atatürk ve Anıları) (Erkal, Erkal, 2020: 48). Metinde Atatürk’ün azimle çalışması sabır değerini anlatır.

Saygı: “...Çocuğun arkasında yer alan ve annesi ile babası olduğu belli olan çifte yavaşça seslendi:

— Öpeyim mi?

Herkesi derinden duygulandıran bu isteği anne ve babanın nasıl yerinde bir saygı ile karşıladıkları kestirilebilir.

Atatürk, çocuğu iki eli ile kaldırdı. Öptü ve yere bıraktı...” (Erkal, Erkal, 2020: 70) Atatürk’ün Çocuğu öpmek için ailesinden izin istemesi saygı değerini anlatır.

Sevgi: “... Sen belki ömründe sevmişsindir. Fakat sevildin mi, dedi. Bundaki zevk hiçbir şeyde yok. Hele aşğın Türk milleti olursa! Beni bu zevkten biraz daha ayırmayın...” (Atatürk ve Anıları) (Erkal, Erkal, 2020: 49). Türk halkının Atatürk’e sevgisi sevgi değerini anlatır.

“...Bir Mustafa Kemal vardı; dalga dalga; Koşup gelirdi her derdine memleketin, Düşünür, bir çare bulurdu mutlaka, Oydu bayrağı istiklal ve hürriyetin...” (Bir Mustafa Kemal Vardı) (Erkal, Erkal, 2020: 61) Atatürk’e duyulan vefa duygusu sevgi değerini anlatır.

“...Gel gör ki Atatürk’ün ölümünden bu yana Sonbahar dahi bir tuhaf bir başka geliyor Vatan gerçeklerini hatırlatıp insana Türk yüreklerimizi burka burka geliyor...” (Atatürk’ü Düşünürken) (Erkal, Erkal, 2020: 63) Atatürk’e duyulan vefa duygusu sevgi değerini anlatır.

“...Düğün, onun varlığı ile son sınırına ulaşan bir neşe içinde. Ata, ayrılmak üzere ayağa kalkınca kendisini uğurlamak için halk sıra ile diziliverdi. Sevecen bakışlarını sağa sola yönelterek yavaş yavaş ilerlerken bir yerde durakladı, sonra durdu. Elini yedi sekiz yaşlarında bir kız çocuğunun başına uzattı...” (Erkal, Erkal, 2020: 70). Halkın Atatürk’e gösterdiği vefa sevgi değerini anlatır.

Vatanseverlik: “... Toprağın altından çıktım. Baktım ki 13 arkadaşım şehit olmuş. Bir ben kalmışım, bir Niğdeli Ali, Bir de batarya komutanı Yüzbaşı Hilmi Bey. Arkadaşlarımın bu şekilde gözlerimin önünde şehit edilmesini içime sindiremedim. Anamın bana öğrettiği duaları okudum. Size izahını yapamayacağım bir şeyler oldu içimde. Merminin yanına koştum. Topun vinci de bozulmuştu. O mermiyi bir kez kaldırdım. Niğdeli Ali beni biraz destekledi. Basamaklardan çıkarken kemiklerimin çatırtısını duyuyordum...” (Koca Seyit) (Erkal, Erkal, 2020: 55). Metinde Seyit Onbaşının vatanına sadakati ve bunun için yaptıkları vatanseverlik değerini anlatır.

“... A yavrum, dedi, “Artık tanrı emanetini istediği dakika alsın, toprağım bizim bayrağın altında olacak!” (Bayrağımız Altında) (Erkal, Erkal, 2020: 65). Metinde insanın kendi vatanının ve bayrağının ne kadar önemli olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Vatanseverlik özellikle Türk milleti için çok önemlidir. Bu metinde de iyi şekilde anlatılmıştır.

“...Mağluptu Osmanlı kuvvetleri, işi bitmişti düşmana göre...

Ama hesap edememişlerdi bizim cesaretimizi, yiğitliğimizi.

Selmân-ı Pâk'ta mevzilendi Osmanlı yiğitleri,

Hazırlandılar savunma savaşına bütün imanlarıyla. Yendiler İngilizleri.

Düşman Kûtü'l-Amâre 'ye çekilmek zorunda kaldı. Osmanlı ordusu da kuşattı burayı. İngiliz kolordusu geçti hücumla. Kuşatmayı kırmak istiyordu aklınca. 6 Ocak 1916 günüydü. Çok çetin bir savaş oldu. Cesur askerlerimiz koyunca ortaya canlarını, Şeyh Saad Muharebesi'nde zafer Osmanlı'nındı...” (Muhteşem Kut'ül Amare Zaferi) (Erkal, Erkal, 2020: 69). Türk askerinin dayanışma içindeki zaferi vatanseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.17: 7. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Atatürk ve Anıları		✓			✓		✓			
Koca Seyit	✓								✓	
Bir Mustafa Kemal Vardı							✓			
Bir Mustafa Kemal Vardı 4. Etkinlik Atatürk'ü Düşünürken							✓			
Bayrağımız Altında									✓	
Muhteşem Kut'ül Amare Zaferi									✓	
2. Tema Değerlendirme Çalışması						✓	✓			

7. sınıf Millî Mücadele ve Atatürk temasında 4 metinde sevgi, 3 metinde vatanseverlik, birer metinde adalet, dostluk, sabır ve saygı değerleri yer almıştır. Millî Mücadele ve Atatürk teması konuları itibarıyla en çok vatanseverlik değerini yansıtmaması beklenen bir tema olmasına karşın özellikle sevgi kök değerine sıkça yer verilmesi bu temada farklı kök değerlere yer verilebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

3.4.3. Duygular

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; saygı, öz denetim, sabır, dostluk ve sevgidir.

Dostluk: “... Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız. Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese pek affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar...” (Güler Yüz) (Erkal, Erkal, 2020: 98) Bu bölümde anlayışlı davranmak dostluk değerini anlatır.

Özdenetim: “...ve pembe, portakal rengi ve mavi çiçekler yapmaya başlamış...” (Küçük Çocuk) (Erkal, Erkal, 2020: 82) Metinde çocuğun kendi kararını vermesi öz denetim değerini anlatır.

“... Güler yüzün çözemeyeceği hiçbir mesele yoktur. Buzlar güneş karşısında nasıl erirse çetin meseleler de işe güler yüzle başlayan ve öylece devam eden insanların elinde çözülür. Asık suratla kapanan kapılar, güler yüze açılır...” (Güler Yüz) (Erkal, Erkal, 2020: 99) Bu bölümde insanın kendi davranışlarını kontrol etmesi üzerinden öz denetim değeri anlatılmıştır.

Sabır: “... Sonra zaman ister. Güzel bir bina çabucak yapılamaz. Aylarca, belki bir sene uğraşılacak; bir hata işlenmemesine dikkat edilecek. Yoksa bina, en ufak bir sarsıntıda çökuverir; bütün emekler boşa gider. Ama bilgili insanlar, iyi yetişmiş ustalarla ve uzun uzun emek harcadıktan sonra ortaya çıkan bina gözleri ve gönülleri okşar; karşısına geçer, onu hayranlıkla seyredersiniz. Çok uğraşmışsınızdır ama bir eser vücuda getirdim diye de haklı olarak övünebilirsiniz...” (Yıkma Kolay) (Erkal, Erkal, 2020: 93) Metinde bir binanın azimle, beklemeyi bilerek en iyi şekilde yapılabileceği görüşü üzerinden sabır değeri anlatılmıştır.

Saygı: “Meşe, bir gün saza demiş:
— Doğrusu Tanrı size gadirlik etmiş.
Minnacık serçe konsa üstünüze

Beliniz bükülür.

Suları ürperten seher yeli

Baş eğdirir size.

Bir de benim şu dağ gibi gövdeme bak!

Güneş bile zor giriyor içime,

Fırtına dallarıma oyuncak.

Her esen yel sana bora,

Bana kasırgalar, meltem...” (Meşe ile Saz) (Erkal, Erkal, 2020: 74)

Meşenin alçak gönüllükten uzak tavrı olumsuz bir örnek üzerinden saygı değerini anlatır.

“... küçük çocuğun yanına gelince,

Resim çizmek istemiyor musun? diye sormuş.

“İstiyorum.” demiş küçük çocuk. “Ne çizeceğiz?”

Öğretmeni “Buna sen karar vereceksin.” demiş.

“Nasıl çizeceğim” diye sormuş küçük çocuk.

“nasıl istersen öyle.” demiş öğretmeni...” (Küçük Çocuk) (Erkal, Erkal, 2020: 82) Öğretmeninin küçük çocuğa davranışı saygı değerini anlatır.

İnsanların kör adamın önünde duran kartondaki yazıyı okuyarak baharın çağrıştırdıklarını düşünmeye başlamaları empati kurmayı dolayısıyla saygı değerini anlatır (Sözcüklerin Gücü).

Sevgi: *“... Hayata dayanmanın en emin çaresi de hayatı sevmektir. İnsan bir kere hayatı sevince onun bütün külfetlerine katlanır, hiçbir ağır gelmez. Sizi çok seven anneniz nasıl sizin yüzünüze hep gülerek bakarsa siz de hayata öyle güler yüzle bakar, etrafınızdaki insanlara da neşe verir, hayatın bir kat daha güzelleşmesine hizmet edersiniz...” (Güler Yüz) (Erkal, Erkal, 2020: 99) Bu bölümde sevgi değeri güven duyma davranışı ile anlatılmıştır.*

Tablo 3.18: 7. Sınıf Duygular Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Meşe ile Saz						✓				
Küçük Çocuk				✓		✓				
Yıkamak Kolay					✓					
Sözcüklerin Gücü						✓				
Güler Yüz		✓		✓			✓			

7. sınıf Duygular temasında 3 metinde saygı, birer metinde saygı, dostluk, özdenetim, sabır ve sevgi değerleri bulunmaktadır. Duygular teması on kök değer in kavratılması için yararlanılabilecek temalardan biridir ancak metin seçimleri on kök değer açısından yeterli olmamıştır.

3.4.4. Tema Millî Kültürümüz

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sabır, saygı, vatanseverlik ve sevgidir.

Sabır: “... Yazıyor, üzerini çiziyor, yeniden yazıyor bazen bir mısra üzerinde günlerce uğraşılıyor, düşüncelere dalıyordu. Uyku nedir unutmuştu. Hatta meclis görüşmeleri sırasında bile yazacağı şiir üzerinde düşünmeye devam ediyordu. Bu çalışmaların sonucunda İstiklal Marşı’nı tamamladı...” (İstiklal Marşının Kabulü) (Erkal, Erkal, 2020: 105) Mehmet Akif’in azimle çalışması sabır değerini anlatır.

“...Bu arada Sinan’ın dülgerlikte ve yapı işlerinde yetenekli olduğu görülünce onu saray mimarlarının yanına çırak olarak yolladılar. Delikanlı orada yıllarca çalıştı, mimarlığın bütün inceliklerini öğrendi. Sonra usta oldu ve ocağa tam bir yeniçeri olarak yazıldı. Sinan, artık orduyla birlikte seferden sefere gidiyor, köprüler onarıyor, bazen de yeni köprüler kuruyordu...” (Büyük Mimar Koca

Sinan) (Erkal, Erkal, 2020: 110) Mimar Sinan'ın azimle çalışması sabır değerini anlatır.

Saygı: “... Hatta milletvekilleri marşı dinleyip coşkuyla alkışlarken o mütevazılığından genel kurulda duramamış ve salondan çıkmıştı.” (İstiklal Marşının Kabulü) (Erkal, Erkal, 2020: 105) Mehmet Akif'in alçak gönüllü davranışı saygı değerini anlatır.

Sevgi:

“...Ninniyle salladın beni,

Şefkatle kolladın beni,

Sevginle bağladın beni;

Güzel yurdum, güzel yurdum.” (Yurt Türküsü) (Erkal, Erkal, 2020: 117) Metnin bu bölümünde ise yurda duyulan vefa duygusu sevgi değerini anlatır.

Vatanseverlik:

“Güzel yurdum, dağlarım

Uzaktan göresim gelir

Keskin esen yellerine

Kendimi veresim gelir...” (Yurt Türküsü) (Erkal, Erkal, 2020: 117) Metnin bu bölümünde vatanseverlik değeri anlatılmıştır.

“Havasına suyuna taşına toprağına

Bin can feda bir tek dostuma

Her köşesi cennetim ezilir yanar içim

Bir başkadır benim memleketim...” (Bir Başkadır Benim Memleketim) (Erkal,

Erkal, 2020: 117) Metinde vatanseverlik değeri tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.

“Ben varım vatan varsa,

Dalından kopmuş yaprak gibi

Sürüklenirim rüzgârda

Vatanım yoksa...” (Vatan) (Erkal, Erkal, 2020: 128) Vatana sadık olma duygusu vatanseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.19: 7. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
İstiklal Marşının Kabulü					✓	✓				
Büyük Mimar Koca Sinan					✓					
Yurt Türküsü							✓		✓	
Yurt Türküsü 3. Etkinlik Bir Başkadır Benim Memleketim									✓	
Ankara										
4. Tema Değerlendirme Vatan									✓	

7. sınıf Milli Kültürümüz temasında 3 metinde vatanseverlik, 2 metinde sabır, birer metinde saygı ve saygı değerleri bulunmaktadır. Temadaki 1 metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Dostluk, dürüstlük ve yardımseverlik kök değerleri millî kültürümüz açısından önemli değerlerdendir. Bu değerlerin tema içindeki metinlerde yer almaması önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

3.4.5. Doğa ve Evren

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sevgi, sorumluluk ve vatanseverliktir.

Sevgi: “...Martılar acılı cıgıllıklar atarak dönüp duruyorlardı denizin üzerinde... Küçük sarışın bir çocuk onun yanı başında dizlerinin üzerine çökmüş, “Ne olur ölme güzel Yunus!..” diye hıçkırıyordu. “Lütfen!.. Seni çok seviyoruz!..” (Küçük Yunus) (Erkal, Erkal, 2020: 134) Küçük çocuğun merhameti sevgi değerini anlatır.

“Kırın birçok çiçeği var.
Ballıbaba, papatyalar,
Beşikte bir bebek gibi

Rüzgarda salınırlar...”(Kır Çiçekleri) (Erkal, Erkal, 2020: 158) Sevgi değeri doğa sevgisiyle anlatılmıştır.

Sorumluluk: “...Az ileride elleri çaresizlikle birleşmiş bir kadınla bir erkek, yüreklerinde doğanın öldürülüşüne seyirci kalmanın onulmaz acısıyla, bir suçlu gibi Karadeniz’in hırçın dalgalarına dikmişlerdi gözlerini.” (Küçük Yunus) (Erkal, Erkal, 2020: 134) İki kişinin olanlardan kendilerini suçlu hissetmeleri sorumluluk değerini anlatır.

Dünya kadar Plastik metninde yer alan değer sorumluluktur. Metinde sorumluluk değeri plastik atıkların doğaya verdiği zarar üzerinden anlatılmıştır.

Vatanseverlik:

“Bu ufuklarda şafak, gül gül olur;

Dalların her kuşu, bir bülbül olur...

Şimdi gökten yere, tel tel yağmur..

Şimdi sis, gölge, ışık tül tül olur!..” (Güz) (Erkal, Erkal, 2020: 148) Metinde yurdun doğasına duyulan sevgi vatanseverlik değerini anlatır.

Yardımseverlik: “...İcabettin dayı koşmuş, yetişmiş. Toraman’ı kovalamış, leyleği kurtarmış. Kanadını sarmış, sarmalamış. Merdiven üstüne merdiven dayamış, bacaya kadar çıkıp yuvasına koymuş. Fakat leylek göç vakti geldiği hâlde gidemeyince almış zavallı hayvanı oradan. “Bari kışı benim evimde geçirsin.” demiş...” (Erkal, Erkal, 2020: 143) Adamın leyleğe yardım etmesi hayvanlara da merhametli olma davranışı üzerinden yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.20: 7. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Küçük Yunus							✓	✓		
Son Leylek										✓
Güz									✓	
Dünya Kadar Plastik								✓		
Kır Çiçekleri							✓			

7. sınıf Doğa ve Evren temasında 2 metinde sevgi, 2 metinde sorumluluk, birer metinde vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri yer almıştır. Sorumluluk 1 metinde direkt olarak yer almamış çağrışımlar yoluyla ulaşılmıştır. Vatanseverlik değeri yurdun doğasına duyulan sevgi ile anlatılmıştır.

3.4.6. Sanat

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; vatanseverlik, sorumluluk, sevgi ve dürüstlüktür. 2 metinde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

Dürüstlük: “Gün görmüş, akıllı mı akıllı bir horoz, ağacın dalına tünemiş.

Avlanmak için dolaşmakta olan tilkinin yolu da o ağacın altına düşmüş. Ağacın dalında tünemekte olan horozu görünce,

— Horoz kardeş, müjdeler olsun, artık hayvanlar arasında barış oldu. Aşağı in de bunu kutlayalım. Kucaklaşıp öpüşelim. (...) demiş...” (Horoz ile Tilki) (Erkal, Erkal, 2020: 173) Metnin bu bölümünde tilkinin horozu kandırmaya çalışması dürüstlük değerini anlatır.

Sevgi:

“Gizli dertlerimi sana anlattım

Çalıştım sesimi sesine kattım

Bebe gibi kollarımda yaylattım

Hayali hatır et beni unutma...” (Sazıma) (Erkal, Erkal, 2020: 173). Şairin sazından kendisini unutmamasını istemesi sevgi değerini anlatır.

“Müzik, eski çağlardan beri insanların duygularını anlatmak için kullandığı bir araç. İnsanlar müziği her dönemde çok sevmişler. Kanada’ da bir grup bilim insanının geçtiğimiz yıllarda yaptığı bir araştırma, müziği neden sevdiğimizize ilişkin bilgiler ortaya koyuyor. Araştırmayı yapan bilim insanları, sevdiğimiz bir şarkıyı dinlemenin tıpkı sevdiğimiz bir yemeği yediğimizde olduğu gibi bize zevk verdiğini söylüyor...”(Müziği Neden Severiz?) (Erkal, Erkal, 2020: 195) Sevgi değeri müzik sevgisi ile anlatılmıştır.

Sorumluluk: Karagöz ile Hacivat metninde yer alan değer sorumluluk ve bu değere ait tutum ve davranışlar tutarlı ve güvenilir olma, toplumu önemsemedir. Hacivat’ın bir kitaba bakarak insanların hastalıklarını anlamaya çalışması ve hepsine öleceğini söylemesi olumsuz bir örnek üzerinden sorumluluk değerini anlatır.

Vatanseverlik: “Anadolu’da bayram da seyrân da davulla başlar. Davul güm güm vurmadiķa bayramın seyrânın tadı mı olur? Düğün mü var? Önce davul gelsin. Karşılama, uğurlamaya davul gerek. Davul başta, davulcu işte. Davulun sesi Anadolu’nun sesidir. Ne demişler: “Arı kovarı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.” (Anadolu Davulu) (Erkal, Erkal, 2020: 164) Davulun Anadolu’nun geçmişinden bu güne var oluşu vatanseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.21: 7. Sınıf Sanat Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımsverlik
Anadolu Davulu									✓	
Sazıma							✓			
Karagöz ile Hacivat								✓		
Türkiye’de Geleneksel Sanatlar										
Türkiye’de Geleneksel Sanatlar 9. Etkinlik Horoz ile Tilki			✓							
Müziği Neden Severiz?							✓			
Pandomim										

7. sınıf Sanat temasında 2 metinde sevgi birer metinde dürüstlük, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri yer almıştır. Metinlerdeki kök değerlerin çoğuna tutum ve davranışlar vasıtasıyla değil çağrışımlar vasıtasıyla ulaşılmıştır. Temadaki bir metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

3.4.7. Kişisel Gelişim

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; vatanseverlik, dostluk, saygı, sabır, sevgi ve öz denetimdir.

Dostluk: “... İnsanlar çeşit çeşit, çiçekler gibi. Her çiçek farklı renkte, farklı kokuda. Dikenlisi de var, dikensizi de. Diken gibi gözükseler de pürşifa olanlar var deve dikenini misali. Mesele, onlara nasıl bakıldığında. Gözde yani. Görülen mi, görülmesi istenen mi, yoksa bütün mü bizi cezbetmeli. Mesele bu. “Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.” demiş Mevlana...” (Bazı İnsanlar) (Erkal, Erkal, 2020: 209) Dostun kusursuz olamayacağının anlatılması dostluk değerini çağrıştırır.

Özdenetim: “... Sağlıklı iletişim kurabiliyorsak iyi arkadaş ediniriz...” (İletişim Becerilerimiz) (Erkal, Erkal, 2020: 217) Bu bölümde kişinin davranışlarını kontrol etmesi öz denetim değerini yansıtır.

“...Bir gün anne tavukla yavrusu, sohbet ederken gökyüzünde süzülerek geçiş yapan bir kartal görmüşler. “Anne bu ne?” diye sormuş yavru tavuk. “Ha, o mu? O bir kartal, kuşların padişahı...” demiş anne tavuk. “Ne de güzel uçuyor!” diyen yavru tavuğa annesi “Evet yavrum! Sen sakın ona özenme. Asla onun gibi olamazsın! Sen bir tavuksun ve bir tavuk gibi yaşamalısın.” diye karşılık vermiş. O günden sonra yavru tavuk, ömrü boyunca bir kartal olabilmenin hayaliyle yaşadı. Bir gün siyah kanatlı büyük tavuk gösterişli kartalı izlerken bu dünyadan göçüp gitti.” (Erkal, Erkal, 2020: 230) Metinde kartalın uçabileceği halde bunun tersine inanıp hiç denememesi öz denetim değerini anlatır.

Sabır: “... Bir sıkıntı kapını çaldığında nasıl tepki vereceksin? Patates gibi yumuşatıp ezilecek misin? Yumurta gibi kalbini mi katılaştıracaksın? Yoksa kahve çekirdekleri gibi başına gelen her olayın duygularını olgunlaştırmasına ve hayatına ayrı bir tat katmasına izin mi vereceksin?” (Karamsar ve İyimser Bakış Açısı) (Erkal, Erkal, 2020: 217) Metnin son bölümünde yer alan bu sorular sabrın sonucunda erişilecek noktaları anlatmıştır.

“... Gelecekte ne olacağını bilemeyiz, yalnızca bildiğimizi sanırız. Sık sık ufak bir olayı büyütürüz. İleride olacak kötü şeyler için kafamızda senaryolar üretiriz ve genelde yanılırız. Eğer sakın kalır ve olasılıklara kendimizi kapatmazsak eninde sonunda her şeyin iyi olacağından oldukça emin

olabiliriz...” (Bilmemekten Rahatsız Olmayın) (Erkal, Erkal, 2020: 229) metinde kötü olaylara karlı tahammül etmek sabır değerini anlatır.

Saygı- Sevgi: “... içinde empati, beden dili, sevgi, saygı gibi özellikleri barındıran her ileti kabul görecektir ve kişiye olumlu geri dönüşleri olacaktır. Herkesi sevmek, arkadaş olmak zorunda değiliz. Ancak, toplumda yaşamamızın gereği olan minimal düzeyde sevgi saygı çerçevesinde bir anlayış ve yaklaşım içinde olmalıyız...” (İletişim Becerilerimiz) (Erkal, Erkal, 2020: 217) Bu bölümde saygı ve sevgi birlikte değerleri anlatılmıştır.

Sorumluluk: “...Siz güldüğünüzde karşınızdaki kişi de gülecektir. İletişim aynı zamanda bir baş etme becerisidir. Mutlu olduğumuz zamanlarda iyi insan olur iyi işler başarırız. Kendimizle ve çevremizle ilgili bir sorumluluk aldığımızda ise, Kendimize güvenmek için bir adım atmış oluruz...” (İletişim Becerilerimiz) (Erkal, Erkal, 2020: 217). Bu bölümde insanın davranışının karşısındakini de etkilemesi sorumluluk değerini anlatır.

Vatanseverlik:

“...Sevmeğe başla yavrum, ananın kucağında;

Vatana sevgin, her şeyden üstün gerek.

Kafanda bilgi dolu, yürekte sevgilerin,

Yürü, engel tanıma yolundan döndürecek.

Gözün yukarda olsun, gönlün yüceliklerde.

Başın dimdik, yüziün ak, alnın açık, göziün pek,...” (Ağaç ve Sen) (Erkal, Erkal, 2020: 195) Metinde çalışkan olma ve sadık olma davranışları vatanseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.22: 7. Sınıf Kişisel Gelişim Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Ağaç ve Sen									✓	
Bazı İnsanlar		✓								
Karamsar ve İyimser Bakış Açısı					✓					
İletişim Becerilerimiz				✓		✓	✓	✓		
Bilmemekten Rahatsız Olmayın					✓					
7. Tema Değerlendirme Bir Kartal Hikayesi				✓						

7. sınıf Kişisel Gelişim temasında 2 metinde sabır, 2 metinde öz denetim, birer metinde dostluk, saygı, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine rastlanmıştır. Kişisel gelişim söz konusu olduğunda on kök değerinde var olması gerekir ancak bu temada adalet, dürüstlük ve yardımseverlik değerleri yer almamıştır.

3.4.8. Tema Bilim ve Teknoloji

Ders kitabında seçmeli olarak yer alan temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; sabır, vatanseverlik, öz denetim ve sorumluluktur.

Özdenetim: “...Ev adresi, telefon numarası, okulunuzun ismi ve yeri anne ve babanızın ismi, işi ve bunlara benzer kişisel bilgilerinizi internette paylaşmayın. Ailenize danışmadan kendi fotoğraflarınızı, videolarınızı da kimseyle paylaşmayın. İnternette kendinizi kötü hissetmenize, utanmanıza sebep olacak herhangi bir şeyle karşılaşırsanız hemen aile büyüklerinize söyleyin. Sizi rahatsız eden kaba bir mesaj aldığınızda mesajı yanıtlamayın...” (Elimizin Altındaki Dünya) (Erkal, Erkal, 2020: 257) Metinden alınan bu bilgiler öz

denetim değeri davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme tutum ve davranışı ile anlatılmıştır.

Sabır: “...Doğru maddeyi bulmak için neler neler denenmişti. Kömürleştirilme işleminden geçirilmiş mukavva, mantar, Hindistan cevizi kabuğu, at kuyruğu, ağaç dalı hatta laboratuvarı gezmeye gelen kızıl sakallı bir herifin sakalından adamcağız “ Durun! Ne halt ediyorsunuz?” demeye kalmadan koparılan üç beş tel... Edison başta olmak üzere herkes bu deneme yanılmалardan çok yorulmuştu. Bine yakın farklı madde denenmiş ama istenilen sonuç alınamamıştı...”(Ampulün ilk Yanışı)(Erkal, Erkal, 2020:234) Edison ve arkadaşlarının bine yakın madde denemeleri sonuca ulaşmak için azimle çalıştıklarının göstergesidir. Bu durum sabır değerini anlatır.

“...On yaşındayken Kur’an’ı ezberledi. Fıkıh yani İslam hukukunu çok iyi öğrendi. Matematik başlangıçta kendisine zor geldiyse de büyük bir emek vererek çalıştı ve matematik alanında da en başarılılardan oldu...” (İbni Sina) (Erkal, Erkal, 2020:241) Bu bölümde İbni Sina’nın azimle çalışması sabır değerini anlatır.

“...2 Şubat 1916 tarihinde bir tecrübe uçuşunda gerçekleşen kazada yaralanarak İstanbul’a dönmüştür. Geçirdiği kazaya rağmen tayyareci yani pilot olmaya karar vermiş ve gerekli başvuruyu yapmıştır. Bu karar, onu tam elli yıl göklere bağlamıştır...”(Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş) (Erkal, Erkal, 2020: 261) Metnin bu bölümünde geçirdiği kazaya rağmen vazgeçmemesi sabır değerini anlatır.

Sorumluluk: “...1935 yılında Atatürk’ün “Vecihi’den istifade edin” direktifi üzerine Türk Hava Kurumu Başkanı tarafından Ankara’ya çağırılmış ve kendisine “Türk Kuşu”nu kurma görevi verilmiştir. THK Türk Kuşu, Vecihi Hürkuş tarafından kurulmuştur...”(Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş) (Erkal, Erkal, 2020: 262) Kendisine verilen görevi yerine getirmesi sorumluluk değerini anlatır.

Vatanseverlik: “...İstanbul işgal edilince Kuvayımiliyeciler arkadaşları ile birlikte 7 Haziran 1920’de Anadolu’ya üç uçak kaçırmaya çalışmış fakat uçakların bakımının yetersiz olmasından dolayı başarılı olamamışlardır. Bunun üzerine tayyareci altı arkadaşı ile birlikte gizlice, esaretten dönen askerlerin arasında, Harem’den kalkan bir gemiyle Mudanya’ya, oradan Bursa ve Eskişehir üzerinden Konya’daki Hava Bölüğü’ne ulaşarak kurulmakta olan Mustafa Kemal’in ordusuna katılmıştır...” (Türk Havacılığına Adanmış Bir

Ömür: Vecihi Hürkuş) (Erkal, Erkal, 2020: 261) Metnin bu bölümünde kurtuluş mücadelesine verdiği destek vatanseverlik değerini anlatır.

Yardımseverlik: “...Genç yaşta hastaları tedavi etmeye başladı. Tedavi giderlerini ödeyemeyecek hastalardan ücret almadı...” (İbni Sina) (Erkal, Erkal, 2020: 241) İbni Sina'nın fakir hastaları bedava tedavi etmesi yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.23: 7. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Ampulün İlk Yanışı					✓					
İbni Sina					✓					✓
Işıkla Haberleşenler										
Elinizin altındaki Dünya				✓				✓		
Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş					✓			✓	✓	

7. sınıf Bilim ve Teknoloji temasında 3 metinde sabır, 2 metinde sorumluluk birer metinde özdenetim, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri yer almıştır. Sabır ve sorumluluk değerleri bilim ve teknoloji açısından sahip olunması gereken önemli değerlerdendir. Bu değerler tema içindeki metinlerde yerini almıştır.

7. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 48 metin incelenmiştir. 12 metinde sevgi, 12 metinde vatanseverlik, 12 metinde sabır, 8 metinde saygı, 6 metinde sorumluluk, 5 metinde öz denetim, 3 metinde dostluk, 3 metinde yardımseverlik, 2 metinde dürüstlük ve 2 metinde adalet değeri yer almıştır. 4 metinde ise on kök değerinin hiç biri yer almamıştır.

3.4.9. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (Özgün Yayınları)

➤ Hikâye

7. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türü hikâyedir. Hikâye türünde 13 metin bulunmaktadır. 5 metinde sabır, 4 metinde saygı, 3 metinde yardımseverlik, 2 metinde vatanseverlik, birer metinde sevgi, sorumluluk, öz denetim ve adalet değerleri yer alır. Hikâye türü metinler on kök değerın öğretımınde en fazla yararlanılabılecek yapıdaki metınler olmalarına rağmen 7. sınıf Türkçe Ders Kitabında bu metın türünden yeterince ıstıfade edılememıştir.

➤ Şiir

7. sınıf Türkçe ders kitabında şiir türünde 11 metin bulunmaktadır. 6 metinde vatanseverlik, 5 metinde sevgi, 1 metinde ise sabır değeri yer alır. Şiir türü metinler en fazla vatanseverlik değeriını yansıtmış bu değeriın öğretımınde önemli rol oynamıştır.

➤ Anı

7. sınıf Türkçe ders kitabında anı türünde 3 metin bulunmaktadır. 2 metinde sevgi, birer metinde dostluk, vatanseverlik ve sabır değeri yer alır.

➤ Biyografi

7. sınıf Türkçe ders kitabında biyografi türünde 3 metin bulunmaktadır. 3 metinde sabır, 2 metinde vatanseverlik, 1 metinde ise sorumluluk değeri yer alır.

➤ Deneme

7. sınıf Türkçe ders kitabında deneme türünde 3 metin yer almıştır. Bu metinlerde vatanseverlik, dostluk, sevgi, saygı, sorumluluk ve öz denetim değeri yer alır.

➤ Sohbet

7. sınıf Türkçe ders kitabında sohbet türünde 3 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde sabır, dostluk, sevgi, öz denetim ve sorumluluk değeri yer alır.

➤ **Bilgilendirici Metin**

7. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metin türünde 3 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin birinde sorumluluk değeri yer almıştır. 2 metinde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

➤ **Fabl**

7. sınıf Türkçe ders kitabında fabl türünde i2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde saygı, dürüstlük ve öz denetim değerleri yer alır.

➤ **Makale**

7. sınıf Türkçe ders kitabında makale türünde 2 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin birinde sevgi değeri yer alırken diğer metinde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

➤ **Masal**

7. sınıf Türkçe ders kitabında masal türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı, dürüstlük ve adalet değerleri yer alır.

➤ **Otobiyografi**

7. sınıf Türkçe ders kitabında otobiyografi türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sabır ve sevgi değerleri yer alır.

➤ **Tiyatro**

7. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sorumluluk değeri yer alır.

➤ **Efsane**

7. sınıf Türkçe ders kitabında efsane türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

Türkçe dersleriyle varılmak istenilen genel amaçlara, öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırılarak ulaşabileceğini belirtmektedir. Türkçe öğretiminde, ilköğretim birinci sınıftan başlayarak öğrenciler, Türkçenin anlatım gücünü yansıtan, onların dil gelişimlerine ve gereksinimlerine uygun en özgün ürünlerle karşılaştırılmalıdır. Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış yazınsal nitelikli metinler (masal, şiir, öykü, roman vb.) ile

öğrenciler arasındaki iletişim süreci, onların sanatçı duyarlılığını kavramaları, sezme, kavrama, anlama becerilerini güçlendirmeleri, duygu düşünce evrenlerini genişletmeleri için olanak yaratır (Sever, 2013: 12). 7. sınıf Türkçe ders kitabında hikâye türünde 13, şiir türünde 11, anı türünde 3, bilgilendirici metin türünde 3, sohbet türünde 3, biyografi türünde 3, deneme türünde 3, fabl türünde 2, makale türünde 2, efsane, masal, tiyatro ve otobiyografi türlerinde birer metin bulunmaktadır.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin türlere göre dağılımında diğer sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında olduğu gibi belli bir kuralın izlenmediği metin türlerine ait örneklerin rastgele seçildiği özellikle on kök değerlerin metin seçiminde göz önünde bulundurulmadığı görülmüştür.

3.5. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İncelenmesi

3.5.1. Erdemler

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; öz denetim, saygı, dürüstlük, sorumluluk, sevgi ve sabırdır.

Dostluk: “... Kedi fareye dost olmayı teklif eder. Fare çıkar amaçlı kurulan dostluğun uzun sürmeyeceğini söyler ve bu teklifi reddeder” (Kedi ile Fare) (Eselioğlu, Set, Yücel: 34). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi biriyle dostluk kurmanın çıkarlar sonucunda olmayacağı bunun gönülden yapılması gerektiği anlatılmıştır.

Dürüstlük: “...Babamın gözleri bana döndü, daha bir şey sormadan, Hasan, dedim.

Hasan mı?

Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandıktan aldı. Sonra yalağın taşında ezdi...” (Kaşağı) (Eselioğlu, Set, Yücel:22). Metinde dürüstlük değeri doğru sözlü olma tutum ve davranışı ile olumsuz bir örnek üzerinden anlatılmıştır.

“O, her iyiliği hak eden, sadık, güvenilir, dürüst bir kimseymiş” (Ayaz’ın Definesi) (Eselioğlu, Set, Yücel: 41). Metinde anlatılan bu bölümlerde davranışların, zekanın ve güvenilir olmanın sevgi ve dürüstlük değerini yansıttığı görülür.

Özdenetim: “...Ben bir gün ahırda yalnız başıma kaldım. Hasan’la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir tomar etme hırsı uyandı...” (Kaşağı)

(Eselioğlu, Set, Yücel:22). Özdenetim değeri davranışlarının sorumluluğunu üstlenme davranışı ile olumsuz bir örnek ile anlatılmıştır.

“...Çaresizlik içinde inledi: Bunlar benim kurabiyelerimse ötekiler de onundu ve benimle her bir kurabiyesini paylaştı! Üzüntüyle özür dilemek için çok geç kaldığını anladı. Kaba ve cüretkar olan kurabiye hırsızı kendisiydi...” (Kurabiye Hırsızı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 32). Metinden alınan bu bölümde görüldüğü gibi davranışlarımızın sonucunda kötü duruma düşmemek için kontrollü hareket etmemiz gerektiği özdenetim değerini anlatmıştır.

İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine metnin genelinde iyimserler ve kötümserlerin birbirine saygı duyması gerektiği ve kişinin iyimser ya da kötümser olmasının kendi kararı olduğu vurgulanmıştır.

Sabır:

“Sabırla zamanın yaptığını

Ne kuvvet yapabilir ne şiddet” (Aslan ile Fare) (Eselioğlu, Set, Yücel: 37). Metinde farenin sabırla işini yapması sabır değerini anlatır.

Saygı: “...Ormanlar kralı aslan kükreyerek:

Bre densiz, üzerimde, ne ararsın? demiş.

Minik farenin neredeyse korkudan ödü patlayacakmış. Kekeleyerek:

Efendimiz vallahi kötü bir niyetim yoktu. Yalvarırım canımı bağışlayın. Hem bakarsınız bir gün benim de size yardımım dokunur.

Aslan minik farenin cevabına kahkahalarla gülmüş:

Bak sen şu bücüre! Bir gün bana yardım edecekmiş. Bücür fare senin bana yardımın dokunmaz. Hemen buradan kaybol ve bir daha gözüme gözükme, demiş.” (Aslan ile Fare) (Eselioğlu, Set, Yücel: 37)

Kedi ile Fare metni zayıf görünen kişilerden umulmadık yardımlar alınabileceği için saygı değerini elden bırakmamak gerektiğini, bir söz verildiyse sözünde durmak gerektiğini anlatır.

“Herkes saygı göstermeli elden geldikçe.

Umulmadık kimselerden fayda görür insan.” (Aslan ile Fare) (Eselioğlu, Set, Yücel: 37) Metinde yer verilen bölümlerde kişinin konumuna bakılmaksızın saygı duyulması gerektiği ve sabırla sonuca ulaşılabilceği anlatılmıştır.

“...İki gün sonra ödevini geri aldı. Kağıdın üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir “0” ve “Dersten sonra beni gör.” Uyarısı vardı.

Neden “0” aldım? diye merakla sordu hocasına çocuk.

Bu senin yaşında bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal, dedi hocası.

Paran yok. Kaynağınız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce arazi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarmam imkânsız” (Eselioğlu, Set, Yücel: 42). İnsanların düşüncelerine ve hayallerine saygı duymak gerektiği, saygı duyulmazsa bunun insanların yaşamını olumsuz bir yönde etkileyebileceği anlatılmıştır.

Sevgi:

“... İnsanlar canım insanlar

Işıklar renkler hep sizin için

Sizinle anlamlı gökler ve deniz

Sizinle bölüşür sevinci kuşlar” (İnsanla Güzel) (Eselioğlu, Set, Yücel: 28).

Metinden ele alınan bu bölümde insanlara duyulan sevginin boyutu gözler önüne serilmiştir. Şiir türünde bir metin oluşu sevgi değerini en iyi şekilde yansıtmayı sağlamıştır.

“Büyük Sultan Gazneli Mahmut bir gezisi sırasında Ayaz adında, kendi halinde bir köylü ile karşılaşmış. Ayaz, davranışları ve zekası ile onun gönlünü kazanmıştı.” (Ayaz’ın Definesi) (Eselioğlu, Set, Yücel: 41). Ayaz’ın Definesi metni davranışların ve zekanın insanlar arasında sevilmenin bir ölçütü olduğu dürüstlük ile bu sevginin pekişeceğini anlatmıştır.

Sorumluluk:

“... Pervin’i uyandırdım.

Ben Hasan’ın yanına gideceğim, dedim.

Niçin?

Babama bir şey söyleyeceğim.

Ne söyleyeceksin?

Kaşığı ben kırmıştım, onu söyleyeceğim.

Hangi kaşığı?

Geçen seneki hani babamın darıldığı...

Lafımı tamamlayamadım. Derin hıçkırıklar içinde boğuluyordum” (Kaşığı) (Eselioğlu, Set, Yücel:22). Metinde sorumluluk değeri davranışlarının sonuçlarını üstlenme davranışı ile anlatılmıştır.

“... Aradan birkaç gün geçmiş. Fare bir de ne görsün? Aslan avcılarının tuzağına yakalanmış. Fare: Efendimiz isterseniz sizi bu tuzaktan kurtarabilirim demiş. (...)

Minik fare keskin dişleriyle aslanı yakalayan ağı kemirmeye başlamış. Kısa süre sonra da tüm ipleri koparmış. Aslanı tuzaktan kurtarmış” (Aslan ile Fare)

(Eselioğlu, Set, Yücel: 37). Sorumluluk değeri ise verilen sözün mutlaka tutulması gerektiği vurgulanarak anlatılmıştır.

Tablo 3.24: 8. Sınıf Erdemler Temasındaki Metinlerde Kök Değerlerin Dağılımı

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine				✓		✓				
Kaşağı			✓	✓				✓		
İnsanla Güzel							✓			
İnsanla Güzel metni 7. Etkinlik Kurabiye Hırsızı				✓						
Kedi ile Fare		✓								
Kedi ile Fare metni 5. Etkinlik Aslan ile Fare						✓		✓		
Kedi ile Fare metni 6. Etkinlik Aslan ile Fare					✓					
Ayaz'ın Definesi			✓				✓			
1.Tema Değerlendirme Hayallerinize Sahip Çıkın						✓				

8. sınıf Erdemler temasında 3 metinde özdenetim, 3 metinde saygı, ikişer metinde dürüstlük, sevgi ve sorumluluk, birer metinde dostluk ve sabır değerleri yer almıştır. Adalet, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerleri temadaki metinlerde yer almamıştır. Temada ulaşılan kök değerler değer aktarımına oldukça uygun metinlerle sağlanmıştır.

3.5.2. Millî Mücadele ve Atatürk

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada dostluk, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerleri yer almıştır. Vatanseverlik en fazla yer verilen değer olmuştur.

Dostluk: “...bize güvenini bir an bile yitirmemiş olan dosta beslediğimiz ebedi minnettarlığın teminatını, talihin Türk milletine yeniden gülümsemeye başladığı şu sırada yenilemekten pek mutluluk duymaktayım.” (Kınalı Ali’nin Mektubu 6. Etkinlik) (Eselioğlu, Set, Yücel: 65). Bu mektup kişilerin birbirine duyduğu saygı, sevgi ve dostluğu anlatması açısından önemlidir.

Saygı: “...Çankaya, her türlü müziğin çalınıp dinlendiği ve çok sayıda konserin verildiği bir merkez haline gelmiştir. Nitekim Atatürk burada klasik Türk müziğini çok sevmesine rağmen diğer müzik türlerini de her zaman dinlemiş, müzisyenlere de saygı gösterip onlara iltifat etmeyi ihmal etmemiştir.” (Atatürk ve Müzik) (Eselioğlu, Set, Yücel: 54). Metinden alınan bu bölümde Atatürk’ün farklı müziklere saygısından bahsetmiştir.

“... kişiliğinize karşı beslediğim saygı, sevgi ve hayranlık duygularımın içtenliğine ve derinliğine inanmanızı rica ederim.” (Kınalı Ali’nin Mektubu 6. Etkinlik) (Eselioğlu, Set, Yücel: 65). Metinden alınan bu bölümlerde insanların birbirine duyması gereken saygı, sevgi ve dostluğun nasıl olması gerektiği anlatılmıştır.

Sevgi: “... kişiliğinize karşı beslediğim saygı, sevgi ve hayranlık duygularımın içtenliğine ve derinliğine inanmanızı rica ederim.” (Kınalı Ali’nin Mektubu 6. Etkinlik) (Eselioğlu, Set, Yücel: 65). Metinden alınan bu bölümlerde insanların birbirine duyması gereken saygı, sevgi ve dostluğun nasıl olması gerektiği anlatılmıştır.

“...O denli çok seviyordum ki Atatürk’ ü, onu doğaüstü bir varlık olarak düşünüyordum.” (Atatürk’ü Gördüm) (Eselioğlu, Set, Yücel: 68). Metinde ele alınan bu bölümde Atatürk’e duyulan sevgi ile sevgi kök değeri anlatılmıştır.

“Sizler yaşadıkça çocuklarım

Ben de yaşıyorum demek,

İşte aranızdayım Ahmetler, Mehmetlerle,

Sizler yaşadıkça çocuklarım

El ele yanınızdayım” (Atatürk’ü Gördüm Düşümde) (Eselioğlu, Set, Yücel: 72).

Metinden alınan bu bölümde görüldüğü gibi Atatürk çocuklara sevgi ile seslenmektedir.

Vatanseverlik: “... A yavrum, dedi, “Artık tanrı emanetini istediği dakika alsın, toprağım bizim bayrağın altında olacak!” (Bayrağımız Altında) (Eselioğlu, Set, Yücel: 47). Metinde insanın kendi vatanının ve bayrağının ne kadar önemli olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Vatanseverlik özellikle Türk milleti için çok önemlidir. Bu metinde de iyi şekilde anlatılmıştır.

“... Gelinlik kıza; gitsin ailesine, çocuklarına kurban olsun diye...

Kurbanlık koça, Allah’a kurban olsun diye... Askere giden yiğidimize vatana kurban olsun diye...”(Kınalı Ali’nin Mektubu) (Eselioğlu, Set, Yücel: 61). Metinden alınan bu bölümde vatana duyulan sevginin büyüklüğü gözler önüne serilmiştir.

“Türbesi yakışmış bu kutlu tepeye

Yattığı toprak belli,

Tuttuğu bayrak belli,

Kim demiş meçhul asker diye?” (Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor) (Eselioğlu, Set, Yücel: 75). Metnin bu bölümünde bayrağın vatan için önemi anlatılmış. Vatanseverliğin en önemli göstergesi olarak bayrak sevgisi ele alınmıştır.

“Bizler de hürriyeti, bağımsızlığı, inkılapları severek Türk yurdunu örten; aydınlığa, esenliğe uzanan dallarımızla cumhuriyet ağacında yaşayacağız. Çok yaşayacağız. Millet yaşadıkça Türk oğulları yaşadıkça cumhuriyet ağacı da yaşayacaktır. Ne var ki söyledik, gene söyleyelim: Cumhuriyet ağacının yaşaması da koca çınarların yaşaması, yüzyılların sürüp gitmesi gibi insanların, yurttaşların güneşine, emeğine bağlıdır.” (Cumhuriyet Ağacı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 76). Metinden ele alınan bu bölümde cumhuriyete önem verilmesi gerektiği ancak bu şekilde var olunacağı belirtilmiştir. Vatanseverlik değeri cumhuriyetin önemi üzerinden anlatılmıştır.

“Vazifemdir bayrağımı

Üstün tutmak her bayraktan.

Can veririm, kan dökerim

Vazgeçemem ben bu haktan” (Bayrağım) (Eselioğlu, Set, Yücel: 77). Şiirin bu bölümünde bayrağın önemi anlatılmıştır. Vatanseverlik değeri bu şiirde de bayrağa duyulan sevgi ile anlatılmıştır.

Tablo 3.25: 8. Sınıf Millî Mücadele ve Atatürk Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımsızlık
Bayrağımız Altında									✓	
Atatürk ve Müzik						✓				
Kınalı Ali'nin Mektubu									✓	
Kınalı Ali'nin Mektubu metni 6. Etkinlik Mektup		✓				✓	✓			
Atatürk'ü Gördüm							✓			
Atatürk'ü Gördüm metni 7. Etkinlik Atatürk'ü Gördüm Düşümde							✓			
Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor									✓	
Cumhuriyet Ağacı									✓	
Bayrağım									✓	

8. sınıf Millî Mücadele ve Atatürk temasında 5 metinde vatanseverlik, 3 metinde sevgi, 2 metinde saygı ve 1 metinde dostluk değerleri yer almıştır. İşlenecek konular itibarıyla en çok vatanseverlik değeri yer almış ve bu değer metinlerde sadece tutum ve davranışlarla değil farklı düşüncelerin çağrışımlarıyla da anlatılmıştır.

3.5.3. Bilim ve Teknoloji

Ders kitabında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bilim ve Teknoloji temasında yer alan metinler didaktik özellikler barındıran metinlerdir. Bu metinlerde on kök değere doğrudan rastlanmamıştır. Ancak metinlerde ele alınan konular ve bu konuların anlatılışından bazı kök değerlerle bağlantı kurulabilmiştir.

Özdenetim: “...Unutulmamalıdır ki e-hastalık özgüven ve dikkat eksikliği oluşturmaktadır. Özellikle Z kuşağının bireysel gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Dolayısıyla bu tür hastalıklara yakalanan bireylerin mutlaka tedavi sürecine başlaması gerekmektedir.” (Gündelik Hayatımızda E- Hastalıklar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 81). Metnin bu bölümünde kişinin kendine olan güveninden bahsedilmiş bu da özdenetim değeri ile ilişkilendirilebilir.

Sabır: *Simit ve Peynir’le Bilim insanı Öyküleri metninin genelinde Aziz Sancar’ın yıllar boyunca azim ve kararlılıkla çalışması ve çalışmanın sonucunda Nobel Kimya Ödülü’ne layık görülmesi anlatılmıştır. Bu metinde anlatılanlardan yola çıkarak sabır değerine ulaşılır.*

Saygı: “...Akıllı telefonlarını sürekli elinde tutan kullanıcılar, karşısındakinin söylediklerine odaklanmak yerine telefon ekranlarına dikkatlice bakmakta ve karşısındaki kişiyi önemsememektedir.”(Gündelik Hayatımızda E- Hastalıklar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 81). Metinden alınan bu bölümde karşısındaki kişiyi önemsememek saygı değeri ile ilişkilendirilebilir.

Sevgi: *Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık metninde diş sağlığı için geçmişten günümüze yapılan uygulamalardan bahsedilmiş. Metinde diş sağlığına verilen önem göz önünde bulundurulduğunda sevgi değeri ile ilgi kurulabilir.*

Sorumluluk: *Metnin genelinde Aziz Sancar’ın yıllar boyunca azim ve kararlılıkla çalışması ve çalışmanın sonucunda Nobel Kimya Ödülü’ne layık görülmesi anlatılmıştır. Bu metinde anlatılanlardan yola çıkarak sorumluluk değerine ulaşılabilir.*

Tablo 3.26: 8. Sınıf Bilim ve Teknoloji Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Gündelik Hayatımızda E-Hastahklar				✓		✓				
Simit ve Peynir' le Bilim İnsanı Öyküleri					✓			✓		
Uzay Giysileri										
Eski Çağlardan Beri Dışlerimize Çok İyi Baktık							✓			

8. sınıf Bilim ve Teknoloji temasına ait metinler bilgilendirici metin oldukları için sadece birer metinde özdenetim, sabır, saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerine yer verilmiştir. Bu değerlere ulaşabilmek için çoğunlukla çağrışımlara başvurulmuştur.

3.5.4. Birey ve Toplum

Ders Kitabında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada yer alan değerlerler; dostluk, vatanseverlik, sevgi, saygı ve sabırdır.

Dostluk:

“Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;

Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.

İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;

Biri benim, biri de serseri kaldırımlar...” (Kaldırımlar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 116). Metinden alınan bu bölümde şair kaldırımları kendisine yoldaş, güven duyulacak bir dost olarak anlatmıştır.

“Koyun öteki ucunda güneşlenen yerli yabancı tüm gezginler ağacı görmeye geldiler. Çok geçmeden yeni gelenler de ağaca bir şeyler eklemeye giriştiler. Bu yolla dallar; kirazlar, elmalar, koca koca ayçiçekleriyle bezendi. Yerli, yabancı, çocuk, kadın, erkek, yaşlı, genç tüm gezginler kendilerini bu işe öyle kaptırdılar

ki... Bu arada birbirleriyle kırk yıllık dost gibi kaynaştılar. Elbet ben de boş durmadım. Üzerinde türlü meyveler, kuşlar bulunan bu masal ağacı yüreğimi coşturdu. Hemen insanların arasına katıldım. Bu görkemli Dünya Ağacı'na katkıda bulunmaya giriştim. Dallardan birinin üzerine bir kız, bir de erkek çocuk çizdim. Çevremdeki çocuklar bu davranışımı alkışla karşıladılar. (...)" (Masal Ağacı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 138) Metnin bu bölümünde insanların ağaç oluşturmak için dayanışma halinde olduğunu görüyoruz. Bu dayanışma bizi dostluk değerine götürür.

Sabır: . " ... kendimize özel bir çalışma sistemi geliştirmiştik. Her gün derslerde düzenli olarak notlar tutuyorduk. Bu hem dikkatimizin dağılmasını önüyor hem de işimizi kolaylaştırıyordu. Tabi bu durumda derse girmemek gibi bir lüksümüz yoktu. Ben yazıyordum Kerim se yetiştiremediğim yerleri hafızasına alıp ya hemen ders sonrasında ya da evde ekletiyordu..." (Karanlığın Rengi Beyaz) (Eselioğlu, Set, Yücel: 138). Karanlığın Rengi Beyaz adlı metin azimle çalışarak her zorluğun üstesinden gelinebileceğini anlatır. Metnin bu bölümünde sabırlı olmanın önemi anlatılmıştır.

Saygı: "Önümde yürüyor, sırtını görüyorum.. Ama o kimseyi görmüyor.. Biriyle göz göze gelecek diye ödü patlıyor sanki.. Bizim kapının yanında görevli güvenlik elemanları var.. Gençler.. Bizim için orada duruyorlar, gün boyu.. Her sabah "Günaydın" derim, hepsine ayrı ayrı.. Aslında onlara değil kendimedir bu.. Gözlerinin içine bakarak "Günaydın" dediniz mi, o gençler çok daha sıcak kucaklarlar sizi.. Öyle karşılarlar ki, "Günaydın"ınızı, öyle bir "Günaydın" derler ki size, gününüz o saat aydınlanmaya başlar." (Mutsuz, Yalnız, Yapayalnız) (Eselioğlu, Set, Yücel: 146). Metinden alınan bu bölümde görüldüğü gibi insanlarla kurulan iletişim şekli onların bize davranışını etkiler bu da bize saygı değerini yansıtır.

Sevgi: "Dönem boyunca hiç gitmedim köye, ev burnumda tütüyor. Giderken anama portakal götürdüm... Anam beni görünce nasıl sarıldı. Bileklerime baktı, sırtımı yokladı.

"Kilo da almışsın, yetikleşmişsin vay aslanım..."

Anama portakalı verdim. Anam eline aldı, "Ben bir kere yediydim bundan, bilirim." dedi. Soydum verdim, soydum verdim. Elif suyunu döke döke yedi." (Portakal) (Eselioğlu, Set, Yücel: 123). Metinden ele alınan bu bölümde de görüldüğü gibi aile üyelerinin birbirine verdiği değer, onlara merhametli olma ile sevgi değeri anlatılmıştır.

“Dün gece Ömer bizdeydi, mektepte hastalanmış. Anneme: “Hanım teyze, Canip gibi ben de sıtmaya tutuldum galiba, başım ağrıyor!” diye şikâyet etti; “Ah evladım, mevsim kış, sokaklarda geç kalıyorsun, kendini üşütüyorsun, dur sana ıhlamur kaynatayım.” (Portakal metni 5. Etkinlik) (Eselioğlu, Set, Yücel: 127). Günlükten alınan bu bölümde görüldüğü gibi sevgi değeri kan bağı olmayan birine duyulan merhametle anlatılmıştır.

Vatanseverlik:

“Bir milletiz, iki devlet

Aynı arzu, aynı niyet.

Her ikisi cumhuriyet

Azerbaycan – Türkiye” (Azerbaycan- Türkiye) (Eselioğlu, Set, Yücel: 121).

Vatanseverlik değeri Azerbaycan ve Türkiye arasındaki dayanışma ile anlatılmıştır.

“...Çocuğumuzu sevmezsek onu topluma çeşitli sorunlarıyla tek başına terk etmiş oluruz, bu böylece sürüp gider. Nereye mi varmak istiyorum? Konuştuğumuz Türk diline, dilimize, ana dilimize... Öyle görüyorum ki biz kendi “dilimizi”, konuştuğumuz, yazdığımız, insanlarla ilişki kurmakta aracı olan Türkçemizi sevmiyoruz. Neden mi? Seviyor olsaydık, dilimize özen gösteriyor olsaydık çocuğumuza gösterdiğimiz ilgiyi, sevgiyi, özeni, emeği “Türk diline” vermiş, verebilmiş olsaydık bugünkü duruma düşmezdik.” (Dilimiz Kuşatma Altında) (Eselioğlu, Set, Yücel: 130). Sevgi değeri sadece bir kişiye duyulan sevgi ile anlatılmaz. Dil sevgisi ile de sevgi kök değeri anlatılabilir. Metnin bu bölümünde dile olan sevgi ile bu değer anlatılmıştır.

“Toprağımızı, bayrağımızı, inancımızı çaldırmayalım derken,

“Dilimizin çalındığını, talan edildiğini,

Özün el diline özendiğine içiniz yananınız var mı?

Masallarımızı, tekerlemelerimizi, atasözlerimizi unuttuk, Şarkılarımızı, türkülerimizi, ninnilerimizi kaybettik, Türkçemiz elden gidiyor, dizini döveniniz var mı?” (Arıyorum) (Eselioğlu, Set, Yücel: 135) Vatanseverlik değeri bu metinde vatani oluşturan bütün parçalara duyulan sevgi ile anlatılmıştır.

Tablo 3.27: 8. Sınıf Birey ve Toplum Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımscverlik
Kaldırımlar		✓								
Kaldırımlar metni 7. Etkinlik Azerbaycan-Türkiye									✓	
Portakal							✓			
Portakal metni 5. Etkinlik							✓			
Dilimiz Kuşatma Altında							✓			
Dilimiz Kuşatma Altında5.Etkinlik Arıyorum									✓	
Karanlığın Rengi Beyaz					✓					
Masal Ağacı		✓								
4. Tema Sonu Değerlendirme Mutsuz, Yalnız, Yapayalnız						✓				

8. sınıf Birey ve Toplum temasında ikişer metinde dostluk, sevgi ve vatanseverlik; birer metinde sabır ve saygı değerleri yer almıştır. Adalet, dürüstlük, özdenetim, sorumluluk ve yardımscverlik kök değerleri bu tema içinde bulunması gereken değerlerler olmasına rağmen bu değerler temadaki metinlerde rastlanmamıştır.

3.5.5. Zaman ve Mekân

Ders kitabında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada sabır, saygı, sevgi, dürüstlük ve vatanseverlik kök değerlerine yer verilmiştir.

Dürüstlük: “Zamanında buralar güzel bir ülkeymiş. Bereket fışkırırmış topraktan. İnsanlar birbirlerini sayarlarmış, severlermiş. Fakiri fakir, zengini zengin değilmiş. Hırsızlık, katillik yokmuş. Üzümler balı, buğdaylar taneliymiş. Bura halkının bir tek kaygısı varmış, o da ölümden.” (Peri Bacaları) (Eselioğlu,

Set, Yücel: 163). Metnin genelinde kök değerlere rastlanmadı. Ancak metinden alınan bu bölümde saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerine ulaşılabilir.

Özdenetim: “Kendi kendime çok kızıyordum. Böyle bir tehlike olasılığının her zaman olduğu bir yolculuğa ne gerek vardı sanki. Şu anda çiftliğimde olsaydım keyifli keyifli kahvemi yudumluyor olabilirdim. Ah akılsız kafa ah” (Robinson Crusoe) (Eselioğlu, Set, Yücel: 168). Metnin bu bölümünde yapılan davranıştan duyulan pişmanlık öz denetim değerini çağrıştırır.

Sabır: “...Eşref saat gündelik hayatımızda işlerimizin en iyi gittiği, kararlarımızın en isabetli olduğu, hükümlerimizde asla yanılmadığımız saattir. Sabahleyin 9’da mı, öğleyin 12’de mi, akşam 7’de mi gelir; gün ortasında mı, gece yarısında mı teşrif eder, bilinmez. Ama o gelince en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker gibi hâllerde, en çıkılmaz davaların içinden tüy gibi hafı çıkarsınız... Yıllarca ümitle beklediğiniz büyük ikramiye, eşref saat çalar çalmaz size isabet eder. Bir türlü içinden çıkamadığınız davaları eşref saatte çabucak hâllerde, sonra nasıl hâllettiğinize siz de şaşarsınız. Çünkü eşref saat gelmiştir. O saate hiçbir şey dayanamaz. Asırlarca ve asırlarca geçit vermeyen dumanlı dağlar bile eşref saat gelince delinir, treniniz onun bağrından düdüğünü öttüre öttüre geçer gider.” (Eşref Saat) (Eselioğlu, Set, Yücel: 151). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi beklemeyi bilirsek, doğru zamanda doğru olanı yaparsak işlerin yolunda gideceği düşüncesinden yola çıkarak sabır değeri anlatılmıştır.

“Yapabileceğim en iyi şey durumu kabullenmekti. Ağlayıp dövünmenin hiçbir yararı yoktu. Çok acıkmıştım. Kıyıya indim. Gemide yiyecek bulabileceğimi düşünüyordum.” (Robinson Crusoe) (Eselioğlu, Set, Yücel: 168). Metnin bu bölümünde ise durumunu kabullenmesi ve hayatta kalabilmek için çabalaması sabır değerini anlatır.

Saygı: “Kendi kendime çok kızıyordum. Böyle bir tehlike olasılığının her zaman olduğu bir yolculuğa ne gerek vardı sanki. Şu anda çiftliğimde olsaydım keyifli keyifli kahvemi yudumluyor olabilirdim. Ah akılsız kafa ah...” (Robinson Crusoe) (Eselioğlu, Set, Yücel: 168). Metnin bu bölümünde yapılan davranıştan duyulan pişmanlık öz denetim değerini çağrıştırır.

Sevgi:

“Hiç hesap yapmadım

Bu kaçınıcı gelişim sana bilmiyorum

Bildiğim tek şey

Yeniden kolların arasındayım İstanbul

Biraz yorgunum ama

Neşem de buruk

Öyle garip bir haldeyim işte” (İstanbul’la Hasbihal) (Eselioğlu, Set, Yücel: 172). Metnin bu bölümünde de görüldüğü gibi İstanbul’ derin bir sevgi beslenmektedir.

Vatanseverlik:

“...Sen Türkiye’sin evim barkım köyüm obam Türkiye

O senin çift çarşılı harp görmüş şehirlerin

sahilde mersin yayla türküsü Konya

Adana’nın yolları taştan yola çıkıp Maraş’tan

Ezanla birlikte vardık bir akşam Urfa’ya

Bursa’nın ya Bursa’nın ufak tefek taşları

Uçan yıldızı dondurur Ardahan’ın kışları

Erzincan’da bir kuş var kanadı gümüş pul pul

Ve göğe kılıç gibi çekilmiş minarelerini

Şehirler padişahı canım İstanbul” (Eselioğlu, Set, Yücel: 157). Metnin bu bölümünde Türkiye’de bulunan şehirlerin özellikleri üzerinde durulmuştur. Metinde yer alan değer vatanseverlik; tutum ve davranış tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olmalıdır.

Tablo 3.28: 8. Sınıf Zaman ve Mekân Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
Eşref Saat					✓					
Türkiye									✓	
Peri Bacaları			✓			✓	✓			
Robinson Crusoe				✓	✓					
İstanbul’la Hasbihal							✓			
Otuz Beş Yaş										

8. sınıf Zaman ve Mekân temasında 2 metinde sabır, 2 metinde sevgi; birer metinde dürüstlük, özdenetim, saygı ve vatanseverlik değerleri bulunmaktadır. 1 metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Bu temadaki kök değerler metinlerde işlenen konular birbirleriyle uyum göstermektedir.

3.5.6. Millî Kültürümüz

Zorunlu temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; vatanseverlik, saygı, sorumluluk, dostluk yardımseverlik ve sevgidir.

Dostluk: “Anadolu’nun geleneksel konukseverliği dillere destandır, dedik. Ne var ki bu konukseverlik önce kahveden başlar. Sizi bir acı kahve içmeye davet eden dostunuza neden “acı kahve” diyemezsiniz. Bu acılıkta, yıllar yılı sürecektir bir tatlılık, yakın bir dostluk vardır.” (Bir Fincan Kahve) (Eselioğlu, Set, Yücel: 192). Metinden alınan bu bölümlerde de görüldüğü gibi Anadolu’daki konukseverlik üzerinden misafirle kurulan ilişkiler dostluk değerini anlatır.

Saygı: “Adamın biri Hoca’ya misafir olmuş. Hoca misafire elinden gelen ikramı yapmış. Yedirmiş, içirmiş. Geç vakitlere kadar yanında oturmuş, onunla sohbet etmiş” (Bizim İller, Bizim İller) (Eselioğlu, Set, Yücel: 183). Saygı kök değeri toplumumuzun önemli değerlerinden olan misafirperverlik üzerinden muhatabının konumunu durumunu ve özelliklerini gözetme davranışı ile anlatılmıştır.

“...**Hacivat:** Sus Karagöz! Cahil cahil konuşma.

Karagöz: Ne yani, ben cahil miyim?

Hacivat: Cahilsin.

Karagöz: Hiç bile değilim.

Hacivat: Karagözüm mahallenin kör eşeği diyorsun.

Karagöz: Ne diyecektim? Mahallenin yakışıklısı mı? Hah hah ha! Kusura bakma o benim. Sense kör eşek” (Karagöz) (Eselioğlu, Set, Yücel: 207).

Karagöz ve Hacivat metninden alınan bu bölüm nasıl davranılmaması gerektiğini göstermesi açısından önemlidir. Saygı değeri alçak gönüllü olma davranışı ile anlatılmıştır. Metinde karşımadaki kişiyi küçük görmeden ona saygı göstererek konuşmak gerektiği olumsuz bir örnek ile anlatılmıştır.

Sevgi: “Bizanslılar döneminde hükümdarın bir kızı varmış. Kral kızını çok seviyor gözünü onun üzerinden ayırmıyormuş. Kızı kazara başını şöyle bir tutacak olsa, kral hemen yerinden fırlar “ Ne oldu kızım başın mı ağrıyor?” dermiş” (Kız Kulesi) (Eselioğlu, Set, Yücel: 200). Metinden alınan bölümde de

görüldüğü gibi bir babanın kızına olan sevgisi ile onun için yaptıkları sevgi değerine iyi bir örnek oluşturur.

Sorumluluk:

“Vatan sevgisini içten duyanlar

Sıtkı ile çalışır benimseyerek

Milletine ulusuna uyanlar

Demey neme lazım neyime gerek” (Vatan Sevgisini İçten Duyanlar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 186) Sorumluluk değeri kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma davranışı ile anlatılmıştır.

Vatanseverlik: *“... Çin elçileri, bakıcılarla birlikte geldiler. Onlar kendi aralarında dediler ki: “Hatun Dağı’nın saadeti bu kayaya bağlıdır. Bu hükümeti zayıflatmak için onu yok etmeli.”*

“Bunun üzerine Çinliler, Prenseslerine karşılık, bu kayanın kendilerine verilmesini istediler. Yeni hakan, yurt içindeki bu taş parçasını Çinlilere kıskanmaksızın verdi. (Halbuki bu mukaddes bir taşı. Uygur ülkesinin saadeti bu tılsımlı taşın, Türk bütünlüğünün ve yurt severliğinin sembolü olan bu kayanın yurttan kalmasına bağlıydı. O giderse saadette giderdi.)” (Eselioğlu, Set, Yücel: 178) Metinden alınan bu bölümde görüldüğü gibi vatan için önemli olan her şey büyük küçük demeden korunmalıdır. Vatanseverlik değeri vatanın kutsal değerleri üzerinden anlatılmıştır.

“Vatan aşkı ile çalışan kafa

Muhakkak erişir öndeki safa

Tesir nüfuz olur her bir tarafa

Herkes onu büyük tanır severek” (Vatan Sevgisini İçten Duyanlar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 186). Vatanseverlik değeri çalışkan olma, dayanışma, toplumu önemseme davranışlarıyla anlatılmıştır.

“İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı

Serin serin Kapalıçarşı

Cıvı cıvı Mahmutpaşa

Güvercin dolu avlular

Çekiş sesleri geliyor doklardan

Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları

İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı” (İstanbul’u Dinliyorum) (Eselioğlu, Set, Yücel: 212) Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi İstanbul’u

İstanbul yapan özellikleri ile vatanseverlik değeri tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma davranışı ile anlatılmıştır.

Yardımseverlik: “... Anadolu’da konuk severliğin başını kahve çeker, demiştik. Gerçekten öyle. Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar...” (Bir Fincan Kahve) (Eselioğlu, Set, Yücel: 192). Misafirle paylaşılan yiyecek ve içeceklerle yardımseverlik değerleri anlatılmıştır.

Tablo 3.29: 8. Sınıf Millî Kültürümüz Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Göç Destanı									✓	
Bizim İller, Bizim İller						✓				
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar								✓	✓	
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar 5. Etkinlik Uzun İnce Bir Yoldayım										
Bir Fincan Kahve		✓								✓
Kız Kulesi							✓			
Karagöz						✓				
6.Tema Sonu Değerlendirme İstanbul’u Dinliyorum									✓	

8. sınıf Millî Kültürümüz temasındaki 3 metinde vatanseverlik, 2 metinde saygı, birer metinde dostluk, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri yer almıştır. Bir metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır.

3.5.7. Tema Doğa ve Evren

Ders kitabında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada sadece dört metinde dostluk, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerleri yer almıştır.

Dostluk: “... Kurt ulumalarına güçlü yılıkıklar cevap verdi. Aygır hemen zayıfların dört bir yönünü dolandı. Onları topladı. İki cengâveri ile biraz ileride saf düzeninde durdu” (Yılık Atı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 217). Metinde yılık

atlarının kurtlara karşı birlikte hareket etmeleri dostluk kök değerini anlatmıştır.

Saygı: “...Anzak anıtından çıktığımızda bizi güzel bir sürpriz bekliyordu. Rehberimiz caddenin karşı yakasındaki parkı göstererek: “İşte burası da Atatürk Parkı!” dedi. Hepimiz heyecanlandık doğruca oraya gittik. Parkın orta yerine hilal şeklinde bir anıt var. Bu hilalin tam ortasına, Atatürk büstü yerleştirilmiş. Öyle coşkuya kapıldım ki! Rehberin dediğine göre düşman komutanı anısına yapılmış tek anıtmış.” (Canberra) (Eselioğlu, Set, Yücel: 247). Anzakların düşman ülke komutanının adını bir parka vermeleri onun büstünü parka yerleştirmeleri saygı değerini anlatır.

Sevgi: “Yüksek bir kayanın tepesinde yumurtlayan bir miho kanada kalkmıştı. Hacı Süleyman birdenbire çiftesini havaya dikti ve çiftenin iki gözünü birden ateşledi. Miho kanatlarını topladı, avına saldıran bir şahin gibi, aşağıya doğru düştü. Havaya, yolunan bir sürü tüy uçu. Kuş sendeledi, dengesini buldu. Ve bir fişek gibi dosdoğru yükseklerle fırladı. Ardı sıra bıraktığı tüyler döne döne yere indi.

Yandan gelen saçmaların biri, kuşun bir gözünden öteki gözüne geçerek, ikisini birden akıtıp kör etmişti. Kuş artık korkunç ve garip bir karanlıkta uçuyordu. Hiç durmadan, dinlenmeden beş saat uçtu. Doğdu doğalı tanıdığı göğü karanlıklarda aradı. Fakat göğü bulamıyordu. Biliyordu: Yuvası göğün bir kenarında, bir kayanın üzerindeydi. Yavruları yiyeceksizlikten ne haldeydiler acaba? Annelerinin mavilerde çınlayan sesini araya araya, göklere baka mı kalacaklardı? Kuş olanca gücünü yeni baştan kanatlarına verdi. Herhalde bu karanlıkları aşacak ve karanlıklardan ötelere yayılan mavilere ulaşp dalacaktı” (Gündüzünü Kaybeden Kuş) (Eselioğlu, Set, Yücel: 235). Metinden alınan bu bölümde avcının mihoya merhamet etmemesi. Kuşun vurulduktan sonra iki gözünü kaybetmesine rağmen yuvasındaki yavrularını düşünmesi merhamet değerini yansıtır. Bu da on kök değerden sevgi değerini çağırıştırır.

Vatanseverlik:

“İlkbaharı geldi Anadolu'nun,

Silifke'de çiçek açtı nar şimdi.

Her tarafı yeşillendi Bolu'nun,

Sultandağı benek benek kar şimdi” (Anadolu'da Bahar) (Eselioğlu, Set, Yücel: 248).

Metinden alınan bu bölümde İlkbahar mevsiminde Anadolu'nun çeşitli güzellikler anlatılmıştır. . Metinde yer alan değer vatanseverlik; tutum ve davranışlar tarihsel ve doğal mirasa saygılı olma, toplumu önemsemedir. Vatanseverlik değeri bu metinde de Anadolu'nun farklı yerlerindeki güzelliklerinden bahsedilerek anlatılmıştır.

Tablo 3.30: 8. Sınıf Doğa ve Evren Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Yılkı Atı		✓								
Rüzgar										
Gündüzünü Kaybeden Kuş							✓			
Hava Kirliliği (Video)										
Canberra (Kanberra)						✓				
7.Tema Sonu Değerlendirme Anadolu'da Bahar									✓	

8. sınıf Doğa ve Evren temasında birer metinde dostluk, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerleri yer almıştır. Bir metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Bu temalarda yer alan değerlerin bazılarına tutum ve davranışlar ile değil çağrışımlar yoluyla ulaşılmıştır.

3.5.8. Vatandaşlık

Ders kitabında seçmeli olarak yer alması gereken temalardan biridir. Bu temada yer alan değerler; adalet, sorumluluk, öz denetim, sevgi, vatanseverlik, dostluk ve yardımseverliktir.

Adalet: “... Adam elini çekti. Bir şey söylemedi. Söyleyemezdi. Söyleyecek halde değildi. Rıhtım kahvesine doğru yürüdü. Dışardan kahvenin önündeki seyircilerden biri seslendi. “Bırak yahu! O adam da çalıştı. Veriver bir tane, ne olur? Kalkmış nerelerden gelmiş işte.” “Ne yapalım, gelmesinler.

Kırmızı götlüyle davet mi ettik biz bunları? O balığın bir iki buçukluğu var. Balık çıkmadığı zaman yanaşmıyorlar ağı temizlemeye hiç. Yağma yok, hemşerim!” Kayıktakilerden hiçbiri kalkıp da, “Ayıptır yahu, ver adama,” demedi.

Bir ikisi, en umduklarım konuşacak gibi oldular. Bekliyordum. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye bekledim. Reis kahvenin önünde kahvesini öttürüyor, kayığın asıl tayfasına keyifle bakıyordu.

Hadiseye karışan adam, “Ayıp yahu,” dedi. “Ayıp!”

Bu sefer konuşacaklarını, hatta paylarına düşen balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını sandıklarımın biri, “Sen karışma bakalım, babalık! Fazla söylenmeye başladın. Ayıp ne demek? Ayıp yorgan altında...” (Haritada Bir Nokta) (Eselioğlu, Set, Yücel: 254). Metinden alınan bu bölümde çalışan kişiye hak ettiğinin verilmemesi olumsuz bir örnek üzerinden adalet değerini yansıtır.

“Devlet bir milletin hukuki şahsiyetidir.” dendiği zaman bunun içinde kadın ve erkek topluluğunun milleti teşkil ettiği anlaşılır. Demokratik prensibin en esaslı unsuru, bütün milleti erkek ve kadının temsil etmesidir. Buna göre kanun karşısında sosyal sınıf tanımayan demokratik prensip, millet fertleri arasında erkek ve kadın vatandaşları eşit şartlara göre tanımaya mecburdur.” (Çağdaşlaşma ve Kadın Hakları) (Eselioğlu, Set, Yücel: 284). Metinden ele alınan bu bölümde de görüldüğü gibi kadın ve erkeğe eşit hakların verilmesi adalet değerini yansıtır.

Dostluk: ...Şimdi düşünüyorum da... Bir gün insanlar çalışmayı bu hale getirseler... Böyle düğünlü bayramlı... Çalışmak imecede bana hiçbir zaman zor gelmedi. Hiç kimseye de gelmemiştir. İmeceyle, imece düğünüyle çalışma, insanların yaşayışlarını değiştirir. İnsanları daha insan yapar. Daha dost, daha sevimli yapar” (İmece) (Eselioğlu, Set, Yücel: 281). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi Anadolu’da çok eski zamanlardan beri uygulanmakta olan imece usulü ile dostluk değeri anlatılmıştır.

Özdenetim:

“Dağ tepesinde bir çam olamazsan

Vadide bir çalı ol.

Fakat oradaki en iyi küçük çalı sen olmalısın.

Çalı olamazsan bir ot parçası ol bir yola neşe ver.

Bir misk çiçeği olmazsan bir saz ol.

Fakat gölün içindeki en canlı saz sen olmalısın” (En İyisi Ol) (Eselioğlu, Set, Yücel: 267). En İyisi Ol şiirinde insanın kendisi için yapabilecekleri, kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilmesi ve kendine güvenmesi özdenetim değerini anlatır.

Sevgi: “...Şimdi adamın gözlerinde yaşlar akmaktadır! Özlem dolu bakışlarla çocuğa bakarken sevgiyle saçlarını okşar” (Kalbim Rumelide Kaldı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 271). Metinde bir babanın evladına duyduğu sevgi ile sevgi kök değerleri anlatılmıştır.

Sorumluluk:

“Yaşamayı ciddiye alacaksın,
Hem de o derecede, öylesine ki,
Meselâ, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
Yahut kocaman gözlüklerin,
Beyaz gömleğinle bir laboratuvarıda
Insanlar için ölebileceksin,
Hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
Hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
Hem de en güzel en gerçek şeyin
Yaşamak olduğunu bildiğin halde” (Yaşamaya Dair) (Eselioğlu, Set, Yücel: 262). Yaşamaya dair şiiri genel olarak sorumluluk kök değeri üzerinde durur. Metinden alınan bu bölümde de kişinin kendisine ve çevresine olan sorumlulukları ele alınmıştır.

Vatanseverlik: “...Daha sonra ortalıkta mübadele söylentileri yayılmaya başlamış. İnsanın nesiller boyu yaşadığı memleketini terk etmek zorunda kalması, evinden barkından koparılması, atalarının mezarlarını bir daha ziyaret edemeyecek olması kolay mı?” (Kalbim Rumeli’de Kaldı) (Eselioğlu, Set, Yücel: 268). Metinden alınan bu bölümde doğup büyüdüğü vatana olan sevgisi ile vatanseverlik kök değeri anlatılmıştır.

Yardımseverlik: “...Derken tarlaya geldik. Büyük bir tarlanın ekini biçilecekti. Şimdi aklımda kaldığına göre tarlanın sahibi altı aydır hastaydı. Bu imece bir yardım imecesiydi. Tarlanın ekini biçilecek, sonra harman edilecekti.” (İmece) (Eselioğlu, Set, Yücel: 281). Metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi Anadolu’da çok eski zamanlardan beri uygulanmakta olan imece usulü ile yardımseverlik değerini anlatır.

Tablo 3.31: 8. Sınıf Vatandaşlık Temasındaki Kök Değerler

	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Özdenetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Haritada Bir Nokta	✓									
Yaşamaya Dair								✓		
Yaşamaya Dair 7. Etkinlik En İyisi Ol				✓						
Kalbim Rumeli’de Kaldı							✓		✓	
Zeytinyağı Üretimi (Video)										
İmece		✓								✓
8. Tema Sonu Değerlendirme Çağdaşlaşma ve Kadın Hakları	✓									

8. sınıf Vatandaşlık temasında 2 metinde adalet, birer metinde dostluk, özdenetim, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri yer almıştır. Bir metinde on kök değerden hiçbirine rastlanmamıştır. Ders kitabının genelinde yer almayan adalet değerini bu temadaki metinlerin ikisinde yer alması dikkat çekicidir.

8. Sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 58 metin incelenmiştir. 14 metinde sevgi, 13 metinde vatanseverlik, 12 metinde saygı, 7 metinde dostluk, 6 metinde öz denetim, 5 metinde sabır, 5 metinde sorumluluk, 3 metinde dürüstlük, İkişer metinde yardımseverlik ve adalet değerleri yer almıştır. Altı metinde ise on kök değerini hiç biri yer almamıştır.

3.5.9. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Türlerine Göre İncelenmesi (MEB Yayınları)

➤ Şiir

8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türü şiirdir. Kitapta toplamda 17 şiir bulunmaktadır. Vatanseverlik değerine 8 şiirde, sevgi değerine 3 şiirde, sorumluluk değerine 2 şiirde, dostluk ve öz denetim değerlerine birer şiirde yer verilmiştir. 3 şiirde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır. Şiir türü metinler en fazla vatanseverlik değerini yansıtmış bu değer öğretiminde önemli rol oynamıştır.

➤ Hikâye

8. sınıf Türkçe ders kitabında hikâye türünde 10 metin bulunmaktadır. 3 hikayede öz denetim, 3 hikayede sevgi, 2 hikayede vatanseverlik, 2 hikayede dürüstlük, 2 hikayede dostluk birer hikayede sorumluluk, saygı, ve adalet değerleri yer almıştır. Hikâye türü metinler on kök değer öğretiminde en fazla yararlanılabilecek yapıdaki metinler olmalarına rağmen 8. sınıf Türkçe Ders Kitabında bu metin türünden yeterince istifade edilememiştir.

➤ Bilgilendirici Metin

8. sınıf Türkçe ders kitabında 7 tane bilgilendirici metin bulunmaktadır. Bu metinlerde on kök değerden herhangi biri doğrudan yer almamış farklı değerlerin çağrıştırmasıyla kök değerlerle bağlantı kurulmuştur. Bu metinlerde ulaşılan değerler; saygı, özdenetim, sorumluluk, sevgi ve adalettir.

➤ Anı

8. sınıf Türkçe ders kitabında anı türünde 5 metin bulunmaktadır. Sevgi değerine 2 metinde, yardımseverlik, dostluk, vatanseverlik değerlerine birer metinde yer verilmiştir. Bir metinde on kök değerden herhangi birine yer verilmemiştir. Anı türündeki metinler tıpkı hikâyede olduğu gibi on kök değer öğretiminde faydalı olabilecek yapıdadırlar. Bu metin türüne de gereken önem verilmelidir.

➤ **Deneme**

8. sınıf Türkçe ders kitabında deneme türünde 3 metin bulunmaktadır. Birinci metinde saygı ve öz denetim ikinci metinde vatanseverlik ve üçüncü metinde dostluk, yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir.

➤ **Fabl**

8. sınıf Türkçe ders kitabında fabl türünde 3 metin yer almaktadır. Saygı değerine 2 metinde yer verilmiştir, sabır, dostluk ve sorumluluk değerlerine birer metinde yer verilmiştir. Fabl türündeki metinler konuları ve kahramanları nedeniyle ilgi çekici metinlerdir. Bu metin türünden on kök değerın öğretiminde daha fazla yararlanılabilir.

➤ **Köşe Yazısı**

8. sınıf Türkçe ders kitabında köşe yazısı türünde 2 metin yer almaktadır. Bir metinde saygı değerine yer verilmiştir. İkinci metinde on kök değerden herhangi birine rastlanmamıştır.

➤ **Efsane**

8. sınıf Türkçe ders kitabında efsane türünde 2 metin yer almaktadır. Birinci metinde saygı değeri yer almaktadır. İkinci metinde dürüstlük, saygı ve sevgi değerleri yer almaktadır. Efsane türü ilgi çekici konuları ve kahramanları nedeniyle on kök değerin öğretiminde önemli rol alabilecek metin türlerindendir.

➤ **Mektup**

8. sınıf Türkçe ders kitabında mektup türünde 1 metin bulunmaktadır. Mektupta yer alan değerler dostluk, saygı ve sevgidir.

➤ **Sohbet**

8. sınıf Türkçe ders kitabında sohbet türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sabır değerine yer verilmiştir.

➤ **Otobiyografi**

8. sınıf Türkçe ders kitabında otobiyografi türünde 1 metin bulunmaktadır. Metinde yer alan değer sabırdır.

➤ **Tiyatro**

8. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro türünde bir metin bulunmaktadır. Metinde saygı değeri yer almaktadır.

➤ **Gezi Yazısı**

8. sınıf Türkçe ders kitabında gezi yazısı türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde saygı değeri yer almaktadır.

➤ **Günlük**

8. sınıf Türkçe ders kitabında günlük türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde sevgi değeri yer almaktadır.

➤ **Destan**

8. sınıf Türkçe ders kitabında destan türünde 1 metin bulunmaktadır. Metinde vatanseverlik değeri yer almaktadır. Destan türü ilgi çekici konuları ve kahramanları nedeniyle on kök değerın öğretiminde önemli rol alabilecek metin türlerindendir. Bu metin türünün on kök değerin aktarımında daha fazla kullanılması gereklidir.

➤ **Fıkra**

8. sınıf Türkçe ders kitabında fıkra türünde 1 metin bulunmaktadır. Metinde saygı değeri yer almaktadır.

➤ **Makale**

8. sınıf Türkçe ders kitabında makale türünde 1 metin bulunmaktadır. Bu metinde yer alan değeri saygıdır.

➤ **Eleştiri**

8. sınıf Türkçe ders kitabında eleştiri türünde 1 metin bulunmaktadır. Sevgi değeri yer almaktadır.

Türkçe ders kitabındaki metinlerin değeri aktarımı açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle seçilen metinlerin sadece dört temel dil becerisini geliştirecek şekilde değil MEB müfredatında belirlenen on kök değeri de yansıtacak şekilde seçilmesi gerekir. 8. sınıf Türkçe ders kitabında şiir türünde 17, hikâye türünde 10, bilgilendirici metin türünde 7, anı türünde 5, deneme türünde 3, fabl türünde 3

metin, efsane türünde 2 metin, köşe yazısı türünde 2 sohbet, tiyatro, destan, mektup, gezi yazısı, fıkra, makale, otobiyografi, günlük ve eleştiri türlerine birer metin bulunmaktadır. Bu metinlerden özellikle hikâye edici metin grubuna giren metinlerde on kök değere yer verilmiştir. Bilgilendirici metin türünde olan metinlerde ise 5, 6, 7 ve 8. Sınıf ders kitaplarındaki metinlerde olduğu gibi on kök değere pek rastlanmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen verilere göre 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam kök değerler; sevgi, vatanseverlik, saygı, dostluk, öz denetim, sorumluluk, sabır, yardımseverlik, dürüstlük ve adalet olarak belirlenmiştir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre on kök değer 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 56 defa, 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 55 defa, 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 65 defa ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplamda 68 defa kullanılmıştır. On kök değer en fazla 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer almıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 45 metin incelenmiştir. Bu metinler ders kitabında yer alan yazarı belli olan bütün metinler ve dinleme metinleridir. 15 metinde sevgi, 14 metinde vatanseverlik, 7 metinde yardımseverlik, 6 metinde saygı, 3 metinde sorumluluk, 3 metinde dürüstlük, 3 metinde öz denetim ve 2 metinde adalet değeri yer almıştır. 4 metinde ise on kök değerinin hiç biri yer almamıştır. Bu metinler bilgilendirici metinlerdir. Metinlerde adalet, dürüstlük, özdenetim ve sorumluluk gibi önemli değerlere gereken önemin verilmediği görülmüştür.

6. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 45 metin incelenmiştir. Bu metinler ders kitabında yer alan yazarı belli olan bütün metinler ve dinleme metinleridir. 16 metinde sevgi, 7 metinde saygı, 7 metinde öz denetim, 6 metinde yardımseverlik, 6 metinde sabır, 3 metinde dostluk, 2 metinde adalet, 2 metinde dürüstlük, 1 metinde sorumluluk değeri yer almıştır. 10 metinde ise on kök değerinin hiç biri yer almamıştır. Bu metinlerin 6 tanesi bilgilendirici metin, 2 tanesi masal, 1 tanesi anı ve 1 tanesi de sohbet türündedir. Metinlerde adalet, dürüstlük ve sorumluluk gibi önemli değerlere gereken önemin verilmediği görülmüştür.

7. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 48 metin incelenmiştir. Bu metinler ders kitabında yer alan yazarı belli olan bütün metinler ve dinleme metinleridir. 12 metinde

sevgi, 12 metinde vatanseverlik, 12 metinde sabır, 8 metinde saygı, 6 metinde sorumluluk, 5 metinde öz denetim, 3 metinde dostluk, 3 metinde yardımseverlik, 2 metinde dürüstlük ve 2 metinde adalet değeri yer almıştır. 4 metinde ise on kök değerin hiç biri yer almamıştır. Bu metinlerin 2 tanesi bilgilendirici metin, 1 tanesi efsane ve bir tanesi de deneme türündedir.

8. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 58 metin incelenmiştir. Bu metinler ders kitabında yer alan yazarı belli olan bütün metinler ve dinleme metinleridir Üçüncü tema olan bilim ve teknoloji temasında ise on kök değerden hiçbirini doğrudan yer almamış farklı değerlerden yola çıkarak on kök değere ulaşılmıştır. 14 metinde sevgi, 13 metinde vatanseverlik, 12 metinde saygı, 7 metinde dostluk, 6 metinde öz denetim, 5 metinde sabır, 5 metinde sorumluluk, 3 metinde dürüstlük, 2 metinde yardımseverlik ve 2 metinde adalet değeri yer almıştır. Altı metinde ise on kök değerin hiç biri yer almamıştır. Bu metinlerin 3 tanesi şiir, 1 tanesi günlük, 1 tanesi, anı ve 1 tanesi köşe yazısıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında en fazla yer verilen kök değerler sevgi, vatanseverlik ve saygı; en az yer verilen kök değer ise adalettir. En önemli değerlerden biri olan adalet değerinin ders kitaplarında yeterince yer almaması bu değerinin öğretilmesinde önemli bir eksikliğe neden olacaktır.

Metin türlerine göre yapılan değerlendirmede en çok şiir ve hikâye edici metinlerde kök değerlere rastlanmıştır. Diğer metin türlerinde kök değerlere fazla yer verilmediği görülmüştür. Metin türlerinde farklı konular ele alındığı için on kök değerin de anlatılışı her metinde farklı şekillerde olmuştur. Bilgilendirici metin türündeki metinlerin çoğu dört sınıfın Türkçe ders kitabında da on kök değeri yansıtmamaktadır. Bu tür metinler oluşturulurken on kök değerin de göz önünde bulundurulması gereklidir.

Hikâye, anı, masal, fabl, efsane, destan gibi metinler hikaye edici metinler grubunda yer alan ve öğrencilerin de ilgisini en fazla çeken metinlerdir. Bu metinlerden on kök değerin öğretiminde daha fazla yararlanılması faydalı olacaktır.

Metin türlerine göre yapılan değerlendirmelere göre; 5. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla hikâye türünde metin bulunmaktadır. Ders kitabında 16 hikâye yer alırken bu hikâyelerde fazla sevgi (8) değeri bulunur. Şiir türünde 11 metin bulunmaktadır. Bu şiirlerde en fazla vatanseverlik (7) değeri yer alır. Türkçe ders

kitabında deneme, mektup, fabl, sohbet, anı, biyografi, efsane, tiyatro, gezi yazısı, destan ve bilgilendirici metin türlerinden metinler de yer almaktadır. Bilgilendirici metinlerin sadece birinde on kök değere rastlanırken diğer metin türlerinde kök değerlere yer verildiği saptanmıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla şiir türünde metin bulunmaktadır. Ders kitabında 10 şiir yer alırken bu şiirlerde en fazla sevgi (4) değeri bulunmaktadır. 2 şiirde ise on kök değerden hiç biri bulunmamaktadır. Hikâye türünde 9 metin bulunmaktadır. Bu hikâyelerde en fazla sevgi (4) değeri yer almıştır. Bilgilendirici metin türünde 7 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin sadece birinde saygı değeri yer almış diğer metinlerde on kök değerden hiçbirisi yer almamıştır. Anı türünde 6 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde sevgi, vatanseverlik, öz denetim ve yardımseverlik değerleri yer alırken bir anıda her hangi bir kök değere rastlanmamıştır. Türkçe ders kitabında deneme, masal, mektup, fabl, sohbet, biyografi, çizgi roman, tiyatro, destan türlerinden metinler de yer almaktadır. Bu metinlerde de kök değerlere yer verildiği saptanmıştır.

7. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla hikâye türünde metin bulunmaktadır. Ders kitabında hikâye türünde 13 metin bulunmaktadır. Bu hikâyelerde en fazla sabır (5) değeri yer almıştır. Şiir türünde 11 metin bulunmaktadır. Bu şiirlerde en fazla vatanseverlik (6) değeri yer almıştır. Türkçe ders kitabında deneme, makale, masal, otobiyografi, anı, fabl, sohbet, biyografi, tiyatro, efsane ve bilgilendirici metin türlerinden metinler de yer almaktadır. Bilgilendirici metinlerin ikisi, makalenin biri ve efsane dışındaki metinlerde de kök değerlere yer verildiği saptanmıştır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla şiir türünde metin bulunmaktadır. Ders kitabında 17 tane şiir türünde metin bulunmaktadır. Bu şiirlerde en fazla vatanseverlik (8) değeri yer alırken 3 şiirde ise on kök değerden herhangi biri yer almamıştır. Hikâye türünde 10 metin yer almış 3 hikâyede öz denetim, 3 hikâyede sevgi, 2 hikâyede vatanseverlik, 2 hikâyede dürüstlük, 2 hikâyede dostluk birer hikâyede sorumluluk, saygı, ve adalet değerleri yer almıştır. Türkçe ders kitabında ayrıca anı türünde 5 metin yer almış bu metinlerden ikisinde sevgi değeri yer almış bir metinde ise on kök değerden hiçbirisi bulunamamıştır.

Türkçe ders kitabında deneme, mektup, fabl, sohbet, köşe yazısı, otobiyografi, efsane, tiyatro, gezi yazısı, günlük, destan, fıkra, makale, eleştiri ve bilgilendirici metin türlerinden metinler de yer almaktadır. Bilgilendirici metinlerin hiçbirine on kök değeri

doğrudan yer almazken diğer metin türlerinde kök değerlere yer verildiği saptanmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çoğunda değerlerin belirlenmesi için değerlere ait tutum ve davranışlar göz önünde bulundurulmuştur.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında şiir türünde toplamda 49 metin bulunmaktadır. Vatanseverlik değeri 23 şiirde, sevgi değeri 14 şiirde, sorumluluk değeri 3 şiirde, dostluk değeri 2 şiirde, yardımseverlik, saygı, adalet, sabır ve özdenetim değerleri birer şiirde yer almıştır.

Ders kitaplarında hikâye türünde toplamda 48 metin bulunmaktadır. 16 hikâyede sevgi, 8 hikâyede vatanseverlik, 7 hikâyede sabır, 6 hikâyede özdenetim, 6 hikâyede dostluk 6 hikâyede yardımseverlik, 6 hikâyede saygı, 4 hikâyede dürüstlük, 3 hikâyede sorumluluk ve 3 hikâyede adalet değerleri yer almıştır.

Ders kitaplarında bilgilendirici metin türünde 21 metin bulunmaktadır. İkişer metinde özdenetim, saygı ve sorumluluk; birer metinde sevgi ve adalet değeri bulunmaktadır. Bilgilendirici metin türleri on kök değeri en az barındıran metin türü olmuştur. 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında anı türünde toplamda 16 metin bulunmaktadır. Sevgi değeri 7 anıda, vatanseverlik değeri 5 anıda, yardımseverlik değeri 4 anıda, dostluk değeri 2 anıda, özdenetim ve sabır değerleri birer anıda yer almıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında deneme türünde 11 metin bulunmaktadır. Öz denetim değeri 4 denemede, saygı değeri 3 denemede, Vatanseverlik değeri 3 denemede, dostluk, sevgi ve sorumluluk değerleri ikişer denemede, yardımseverlik değeri 1 denemede yer almıştır. Ders kitaplarında fabl türünde 8 metin bulunmaktadır. Saygı değeri 4 fablda, sabır ve özdenetim değerleri ikişer fablda, sevgi, dürüstlük, dostluk ve sorumluluk değerleri birer fablda yer almıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında sohbet türünde 6 metin bulunmaktadır. Sevgi ve sabır değerleri ikişer sohbette; saygı, vatanseverlik, dostluk, sorumluluk ve özdenetim değerleri birer sohbette yer almıştır. Biyografi türünde 6 metin bulunmaktadır. Sabır değeri 4 biyografide, vatanseverlik ve sorumluluk değerleri iki biyografide, sevgi ve özdenetim değerleri birer biyografide yer almıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında tiyatro türünde 5 metin bulunmaktadır. 2 tiyatroda saygı, birer tiyatroda vatanseverlik, sabır ve sorumluluk değerleri yer almıştır. Efsane türünde 4 metin bulunmaktadır. 2 efsanede sevgi, 2

efsanede saygı 1 efsanede dürüstlük değeri yer almıştır. Masal türünde 4 metin yer almaktadır. Saygı, dürüstlük, adalet ve sevgi değerleri ikişer metinde yer almıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında mektup türünde 3 metin bulunmaktadır. Sevgi değeri 2 mektupta, dostluk, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri birer mektupta yer almıştır. Makale türünde 3 metin bulunmaktadır. Sevgi ve saygı değerleri birer metinde yer almıştır. Destan türünde 2 metin bulunmaktadır. 1 destanda vatanseverlik, 1 destanda saygı değeri yer almıştır. Gezi yazısı türünde 2 metin bulunmaktadır. Bunlardan sadece 1 metinde saygı değeri yer almıştır. Fıkra türünde 2 metin bulunmaktadır. Saygı değeri 2 fıkra da yer almıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında otobiyografi türünde 2 metin bulunmaktadır. 1 otobiyografide sabır ve 1 otobiyografide sorumluluk değeri yer almıştır. Köşe yazısı türünde 2 metin bulunmaktadır. Metinlerden birinde saygı değeri yer almıştır. Çizgi roman, eleştiri ve günlük türlerinde birer metin bulunmaktadır. Çizgi romanda özdenetim ve sabır, eleştiride sevgi ve günlükte sevgi değerleri yer almıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde değer aktarımı farklı yönlerden ele alınmıştır. Bu da değerlerin öğretilmesini olumlu yönden etkilemiştir. Böylelikle hangi değer olursa olsun tek yönden ele alınmayacağı kavratılmış olacaktır.

Ders kitapları okullarda en çok kullanılan öğretim aracıdır. Bu aracın etkili bir şekilde kullanılabilmesi için içeriğinin öğrencilere faydalı olabilecek şekilde düzenlenmesi gerekir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları on kök değere göre değerlendirildiğinde kök değerlere yeterince yer verilmediği özellikle adalet dürüstlük gibi iki önemli kök değere gereken önemin verilmediği görülmüştür. Günümüz şartlarında öğrencilerin hep birlikte sahip olabilecekleri tek kaynağın ders kitabı olduğu düşünüldüğünde bu durumun yeniden gözden geçirilmesi gereklidir. Kök değerlerin temalara göre dağılımına bakıldığında bazı değerlerin bazı temalarda hiç yer almadığı görülmüştür. Bu durumun düzeltilmesi için metin seçerken kök değerlerim eşit dağıtıldığından emin olunmalıdır.

Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinlerin seçiminde Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan amaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Değer eğitiminin çok

fazla öneme sahip olduğu günümüz şartlarında ders kitaplarının da müfredatta belirlenen on kök değeri yansıtacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Türkçe ders kitabında yer alacak metinlerin Türk ve Dünya edebiyatının seçkin örnekleri arasından seçilmesi hem bilgi ve beceri kazandırması hem de değerler eğitimi açısından önemlidir. Unutulmamalıdır ki metin oluşturmak uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle yeni metin oluşturmak için şartları zorlamak yerine konusunda uzman olan kişilerin metinleri kullanılmalıdır.

Değerler eğitimi bu gün ülkemizin ve dünyanın en önemli problemleri arasında yer almaktadır. Bu problemin çözümü için gereken çalışmaların bir an önce düzenli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu nedenle değer eğitiminin önemli bir parçası olan Türkçe ders kitaplarının da yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arseven, A. , Yolcu, F., Kılıç A.Ş. (2018). Ortaokul 6, 7 ve 8, Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Karadeniz Araştırmaları XV/58-Yaz 2018-s.205-222.
- Aslan, M. (2011). İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Ataman, A. (2001). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu Türkçe 1–8. Ankara: Nobel Yayınları
- Aydın, M.Z., Güler, A. Ş. (2020). Okulda Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Baran, Ş., Diren, E. (2020). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5 Ders Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Bulut, S.(2011). Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye’deki uygulamaya bir bakış. Turkish Studies, 9(2), 429-436.
- Çeçen, M., Çiftçi, O. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. Milli Eğitim, S. 173, 39- 49.
- Çoban, A. (2020). Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler. Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, Ö. , Acar, M. (1992). Sosyal Bilimler Sözlüğü, İstanbul: Ağaç Yayınları
- Demirel, G. (2022). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kök Değerler. Yüksek Lisans Tezi.
- Derse, G. E. (2019). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Dilmaç, B., Ertekin, E., Yazıcı, E., (2009). “Değer Tercihleri ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17): 27-47.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Ercekale, N. (2021). MEB Yayınları Türkçe 7. Ve 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Değerler Bağlamında İncelenmesi.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2020). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Ders Kitabı. Ankara: Özgün Yayınları.
- (<https://www.gokbilgi.com/yardimseverlik-nedir/>)
- Güven, A.Z. (2014), Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı. Konya: Palet Yayınları
- Güven, S., Yıldırım, N. 2019. Ortaokul Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okum Metinlerinin Değerler Açısından İncelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , vol.12, no.66 , 813-827.
- Hançerlioğlu, O. (2005). *Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar*, Cilt 1, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hökelekli, H. (2011). Ailede, Okulda, Tolumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- <https://ihtilkokulu.meb.k12.tr/icerikler/yardimseverlik>, (03.01.2020)

- Karagöz B. (2009). Yapılandırmacı Yaklaşım Göre İlköğretim 6 ve 7.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği) Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karatekin, N. (2006). Helik karakter okulu aile kitabı eğitim seti (2. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, S. (2021). “ Gümüşhane ve Bayburt Masalları” Adlı Eserdeki Masalların Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar öğretim programı Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş., Aytan, T. (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi. International Journal of Social Science Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1619> Volume 6 Issue 7, p. 657-669, July 2013
- Kızıler, H. Canikli, İ. (2016). Değerler eğitimi. Karabük: Denem Yayınları.
- MEB. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı. İstanbul. Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık.
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf. (18.07.2017)
- Nathanson, S. (1993). Patriotism, morality and peace. USA: Rowman Littlefield Publishers.
- Oğuzkan, F. A. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Çerçevesinde Aytül Akal Masallarının İncelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi / IBAD Journal of Social Sciences, (8), Güz/Fall 2020
- Özbay, M. ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut hikâyelerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(1), 21-31.
- Özdemir, C. (2017). Dede Korkut kitabında saygı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*. 16(16), 7-29.
- Özen, Y. (2016). Değerler neye değerler. 1 Baskı. Ankara: Gece kitaplığı Yayınları.
- Pilav, S., Erdoğan Ş. (2016). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 210.
- Sarıboyacı, M.O. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). Çocuk ve edebiyat. Ankara: Tudem.
- Solak, Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2/ 9.
<https://sozluk.gov.tr/>
- Şimşek, T. (2021). Türkçe Öğretim Programlarında Yer Alan Değerler Eğitim Açısından Kutatgu Bilig’in İncelenmesi ve Örnek Metinler. Doktora Tezi.
- Topal, Y. (2019). “Değerler Eğitimi ve On Kök Değer”, *Mavi Atlas*, 7(1)/2019: 245-254.
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Türkben, T., (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2152-2166. doi: 10.17218/hititsosbil.419925
- Ulusoy, K. , Dilmaç, Ç. (2018). Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
http://web.deu.edu.tr/ilyas/ftp/turkce_2018.pdf (30.03.2018)

Yapıcı, M. (2004). İlköğretim I. Kademe ders kitaplarının öğrenci düzeyine uygunluğu.
Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN: 1303- 5134, Cilt: 1, Sayı:1.

ETİK KURUL ONAYI

Bu çalışma için etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun (Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu) .../06/2022 tarihli ve ... numaralı kararı ile alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Duygu YARBEL	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Fırat Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Eğitimi
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	